2012. okt.
55
154

Kapocs

XLI évfolyam, 55. szám Vancouver, BC, 2012 október 15

A SOPRON ALUMNI IDŐSZAKOS KÖZLEMÉNYE

A TARTALOMBÓL

HONORIS CAUSA
Megtiszteltetések 2
IN MEMORIAM
Gyászjelentés 2
Megemlékezések 2
VISSZATEKINTÉSEK
Közelmúlt 4
Hontalanság 8
Kezdetek az újvilágban 9
Életutak 12
IROGATÁSOK
Magunkról 13
Vélemények 17
Recenzió 21
UTAZÁSAINK
Hazautazók 25
KÖZÖS ÜGYEINK
Találkozók 31
Hirek/Közlemények 35

HONORIS CAUSA

MEGTISZTELTETÉSEK

A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gépészmérnöki Karának Tanácsa
eredményes mérnöki munkássága elismeréséül
'Jubileumi Diszoklevelet'adományozott
Székessy László úrnak

Magasi László: **Repetázzunk Székessy Laci bátyánknak**

Kicsi a világ, a Kapocs összetart bennünket és hányszor fordul elő egy Bogota-Canada-Magyarország Sopronnal kapcsolatos eseménye? Véletlen-e ez?

Budapesten voltam május 25.-én, a Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (Műegyetem) aulájában az arany-, gyémánt-, vas- és más diplomák ünnepélyes adományozásán. Apósom, Babinszki Imre bácsi, kit legtöbben úgy ismertek, mint a Magyar Ház elnökét vancouveri életünk első éveiből, már megkapta a neki adományozott vas diplomát és mi csak udvariasan vártuk, hogy mikor lesz már vége az ünnepségnek.

Egyszer csak hallom, hogy Székessy Lászlót hívják és egy disztingvált, fehér szakállas úr ment elfogadni a neki szánt gyémánt diplomát. Csak néztem mikor jött visszafelé, ismerős volt, de nem voltam egészen biztos. Mikor aztán végre befejeződött az ünnepély, célba vettem és keresztül furakodtam a tömegen, nehogy elveszítsem őt szemem elől. Mielőtt még csak meg is szólaltam volna, észrevettem, hogy kabátja hajtókáján egy kanadai 'maple leaf' jelvény diszeskedik. Most már biztos voltam és remélem, hogy utólag megbocsátotok, hogy vettem a bátorságot és gratuláltam az 'összes vancouveri-soproni erdész nevében' gyémánt diplomájához.

Kérdeztem, hol és hogy él, mire azt kérdezte, hogy hát nem olvastad a Kapocs legutóbbi számában megjelent beszámolómat? A Kapocs elutazásunk előtti napon érkezett és bevallottam, hogy az nap más elfoglaltságaim is voltak.

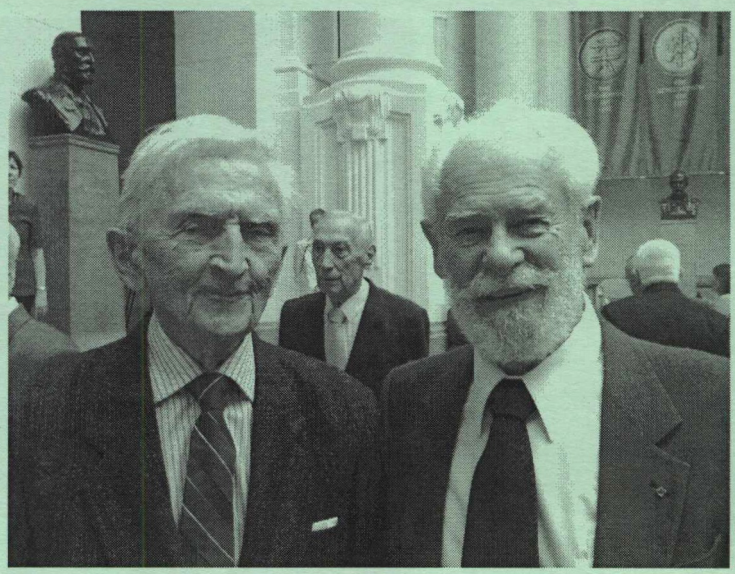

Mondtam Laci bátyánknak, hogy leírom ezt a váratlan, de nagyon kedves találkozást és a Kapocs sorain keresztül mégegyszer gratulálok – mindnyájunk nevében – gyémánt diplomájához. Isten éltessen sokáig!

(Kiterjesztjük tiszteletünk kinyilvánítását a Sopron Alumni nevében, 'vasdiplomás' tarokk partnerünk, Babinszki Imre részére is.—A Szerk.)

IN MEMORIAM

GYÁSZJELENTÉS

2012 május 12.-én, váratlanul elhúnyt, North Vancouver, BC-ben **Szanyi László** aranyokleveles erdőmérnök (Okl.em. 1955), Sopron Alumni társunk, életének 80. évében

Őszinte részvétünk a gyászoló családnak. Béke poraira!

MEGEMLÉKEZÉSEK

Szanyi László és Nagy Piroska elsőszülötte Egyeken, Hajdú-Bihar megyében született 1933 május 9.-én. Az egyeki elemi iskola négy éve után Mosonmagyaróváron végezte a középiskola első hat évét a Piaristáknál, majd az államositás után a 'világiaknál'. 1948 -1951 között a debreceni Csokonay Vitéz Mihály Gimnáziumba járt, ahol 1951-ben érettségizett.

1951-ben felvételt nyert az Agrártudományi Egyetem Erdőmérnöki Karára Sopronban, ahol 1955-ben (az újrakeresztelt és önálló Erdőmérnöki Főiskolán) szerzett oklevelet.

Egy évet dolgozott mint erdőművelő Keszthelyen, majd 1956-ban Kanadába vándorolt, ahol a 'University of BC, Faculty of Forestry, Vancouver' keretében működő Sopron División (erdőhasználat) tanársegéd volt az 1957-58-as tanévben.

1958-64 között a BC-i erdészeti ipar különböző telephelyein (állomány felmérés, útépítés, műszaki rajzolás), majd 1964-67 között a Columbia Cellulose Ltd.-nél New Westminster, BC-ben

(fateknika) dolgozott. 1967-ben a MacMillan-Bloedel Ltd. Kutató Laboratóriumába került (papirgyártás), ahonnan 30 évi munkaviszony után ment nyugdíjba.
Több ismertető publikáció szerzője és nemzetközi konferenciák előadója. 1972-79 között meghivott előadó volt régi Alma Materében a Faipari Mérnöki Karon, Sopronban, valamint a Könnyűipari Műszaki Főiskolán, Budapesten.
A Nyugat-Magyarországi Egyetem Faipari Mérnöki Kara 2005-ben a 'Pro Facultate Ligniensis' kitüntetésben részesítette.
Oszlopos tagja volt a Vancouveri Magyar Kul-turális Egyesületnek, ahol több tisztséget töltött be és 2004-7 között mint elnök vezette az egyesületet.
Rendszeres résztvevője volt a Sopron Alumni összjöveteleinek és

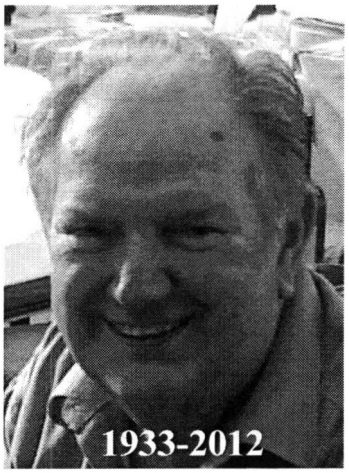

erős támogatója a 'Kapocs'-nak.
Hires volt házilag készített borairól és füstölt kolbászáról, (amik titkait a Kulturális Egyesület tagjaival is megosztotta), feleségével együtt pedig vendéglátásukról.
1959-ben kötött házasságot Kertész Gabriellával; két lányuk (Cathy és Andrea) és négy unokájuk (Samantha, Derek, Caitlyn és Nathan) született.
Magyarországot redszeresen látogatta családjával s szoros kapcsolatot tartott otthoni testvéreivel és volt iskola társaival. Feleségével részt vett több ócean-járó hajókiránduláson.
Betegségét titokban tartotta, a Sopron Alumni havi összejövetelein az év elején még zokszót sem ejtett bántalmairól. Halála 2012 május 11.-én váratlanul ért mindannyiunkat. Távozása nagy ürességet hagyott sorainkban. *(A Szerk.)*

Jákóy Endre: **Szanyi László firmánk emlékére**

Szanyi Laci, legtöbbünk számára firma, ez év május 11.-én elköltözött tőlünk a nyugodtabb vadász-mezőkre, ahogy ezt mi még a nálunk öregebbektől szoktuk hallani. Két nappal túlélte 79.-ik születésnapját, de sajnos életének utolsó heteit, már az észak-vancouveri kórházban töltötte.
A következőkben csak emlékezeteimben élő kapcsolatokról írok, amelyek kettőnk életét összekötötték. Lacival és évfolyamtársaival először 1954 szeptemberében találkoztam Sopronban, mint 'zöldfülű balek', amikor kezdtük első évünket, mig Laci évfolyama visszatért Sopronba a diploma tervük megvédésére. Mindnyájan a Szent Imre kollégiumban lettünk elszállásolva. Biztos vagyok benne, hogy ennek a kollégiumnak az akkori hivatalos neve nem Szent Imre volt, hanem valami vonalas név, de arra már nem emlékszem. Igy kezdtek ők bevezetni bennünket a soproni diák-élet titkaiba. Az is lehet, hogy ez a Tanári Kar, határozata volt, hogy a kezdő és végzős évfolyamokat egy szállásban összehozzák, hiszen számukra is fontos volt, hogy a kezdő diákok hamar megismerkedjenek a Selmec-Sopron hagyományokkal. Ez valahogy elkerülte az akkor 'mindenható párt' figyelmét. Egyik este, mikor beszélgettünk Laci kérdezte: "Na, balekok, ki tud tarokkozni?" Huszár Karcsival jelentkeztünk. Vesztünkre, mert hamar kiderült, hogy tarokkozásból még sokat kell tanulnunk. Legutoljára 2009-ben tarokkoztam Lacival, mikor Nanaimoba hajóztunk valamelyik összejövetelünkre és be kell vallanom, hogy 55 év után, még mindig tanultam tőle, persze Kozák Tóninak erre lenne néhány megjegyzése.
Lacival és menyasszonyával Kertész Gabriellával az 50-es évek végén gyakran találkoztunk már itt Vancouverben ebédekre. Laci akkor tanársegéd volt a mi Sopron Diviónkban. Gabrielleval aztán hamar megházasodtak és azután, hogy Laci kutató munkát kapott a MacMillan-Bloedel vállalat fatechnologiai intézetében, vettek egy szép családi házat Észak Vancouverben, ami az elkövetkező évtizedekben a vancouveri magyarságnak kedves találkozó helyévé vált. Gabi főző művészete és Laci borozó pincéje sok-sok felejthetelen emléket ültetett szivünkbe.
Laci a Kingway-en lévő és máig aktivan működő Magyar Ház megvételében és kultúr teremmé való átalakitásában hatalmas munkát végzett, több örökös tag közreműködésével a 60-s évek végén. Hozzájuk csatlakozott a 70-es években Csapó Imi és Tamási Miklós, akik Lacival együtt szintén a soproni vonalat is képviselték, aztán a 90es években Baraksó János is.
A Magyar Ház 2003-as választó bizottsága felkért, hogy vállaljam el az alelnöki poziciót megint a következő két évre. A kérdésem hozzájuk csak ez volt, "ki az elnökjelölt?" A válasz: "Szanyi Laci!" Ezután rögtön elfogadtam a felhivást. Tudtam, hogy Lacival jó lesz dolgozni és ez valóban igy is történt. Három évig tartott a közös munkánk, mert a 2006-os ünnepélyekre való felkészülést az Magyar Ház közgyűlése úgy érezte, hogy jobb, ha azt már egy begyakorlott vezetőség viszi végbe. Azon három év alatt nyugodtan és úgy érzem erdményesen dolgoztunk. A vezetőségi gyűlésekre úgy készültünk fel, hogy Laci meghivott Gabi asszony által készitett ebédekre. Ki nem fogadná el az ilyen meghivást? A nagyszerű ebéd és pár pohár bor után mindenre felkészültünk. A gyűlések mentek, mint a karika-csapás. Soha egy rossz szó nem esett kettőnk között. Szerintem ez Laci előrelátásának és ember-tapasztalatának köszönhető.
Sokunk számára kellemes emlék a hurka és kolbász készitő munka-napok a Magyar Házban. Ezeket Laci előirásai után csináltuk, már legalább két évtizede. Laci büszkén mondta: "Gyerekkoromban mindig hentes akartam lenni."
Laci és Gabi rendszeresen megjelentek minden Sopron Alumni rendezvényen, korábbi báljaink, éves piknikeinken és utóbb havi ebédeinken. Kedvességét, ragaszkodását és támogatását soha nem felejtjük el.
Utoljára Laci és Gabriella akkor hivtak meg vacsorára, mikor 2011 szeptemberében itt volt három mosonmagyaróvári és soproni talajtanos vendég, akiket én kalauzoltam. Akkor is elfogyott jó néhány üveg bor és Gabi süteményeit most is emlegetik Mosonmagyaróváron. Ki gondolta volna, hogy ez volt az utolsó?! Isten Veled Laci, Jó Szerencsét továbbra is.

KÖZELMÚLT

Homoky István: **Az én gulág történetem** (Első rész)

„ Bújt az üldözött, s felé
Kard nyúlt barlangjában,
Szerte nézett s nem lelé
Honját e hazában."

Kölcsey Ferenc

Nagyjából majdnem mindenki tisztában van a Gulág szó jelentésével, legalábbis homályosan. A szó egy orosz kifejezés röviditése: Javitó Táborok Főigazgatósága. A kozmetikus 'javító' szó alatt 'büntető' értendő. Ezek a táborok kettős célt szolgáltak. Egyrészt megfélemlitést, az állami terror eszközét, másrészt ingyen munkaerőt képező inézményt a nagy és kis közmunkákhoz a szovjet birodalom iparositását szolgálva. Szolzsenicin a gulág rendszert szigetvilághoz hasonlitja a képzeletbeli ábrázolással: képzeljük el a Szovjetunió térképét teljesen elfeketitve, mintha egy tenger volna éjszaka. A tengerben kis szigetek vannak, hol sűrübben, hol ritkábban, és mindegyik egy kis villany égővel van megvilágitva a sötét tengerben. Ránézésre a déli Csendes Óceán szigetvilágát juttatják eszünkbe. Ezek a kissebb-nagyobb szigetek mind egy egy börtönt, büntetőtábort vagy kényszermunkatábort jelentenk. Innen jön a kifejezés: A Gulág Szigetvilág. De pszihológiai értelemben a megfélemlitett társadalom elméjeben ezek a szigetek szárazfölddé sürüsödnek össze. Igy valóra válik Lenin kijelentése: „Az állam egy nagy börtön", ahogy azt mi is tapasztalhattuk: vasfüggöny, berlini fal stb. a jól megszervezett diktatúra mindent látó szemével, mindent halló fülével, a táborlakókba beültetve az állandó félelmet. A kérdés csak az, hogy az ember a nagy gulágon belüli keritésen (vagy falon) kivül vagy belül él és hogyan helyezkedik. De mindenki rab és mindenki fél.

De mi közünk van nekünk a Szovjet Gulághoz? Sok. Igaz ugyan, hogy a Markó, a Gyüjtő, Márianosztra, Kazincbarcika, Oroszlán, Várpalota, Recsk méreteiben és súlyában nem ugyanaz mint a Ljubjanka, Butyrka, Vorkuta, Kolyma, Szolovecky Sziget (ahol a szigetvilág először emelkedett ki a tengerből). De ahol a bolsevista imperializmus megvetette a piszkos lábát, hozta magával a tervrajzot, hogy szovjet mintára rendezze be az elfoglalt ország viszonyait. Ennek elengedhetetlen összetevője a megfélemlités, megtorlás és kényszermunka volt. Az egésznek a 'jogi' alapja az 1926-os büntető törvény volt a Szovjetunióban 14O törvénycikkel. Ezek közt az 58-as volt a leghirhedtebb, mert azt olyan ködösen fogalmazták, hogy abba minden belefért. Ezt valaki a hóhér törvényének is nevezte. Például egy rabot aki annyira elgyengült, hogy nem birt dolgozni, ellenforradalmi tevékenység cimén ki lehetett végezni, mert a cselekedete az állmhatalmat gyengitette. Ugyanígy, minden tett ami a Szovjet katonai hatalmat gyengítette, halállal volt büntethető. De, néha csak tiz évet kapott a szerencsétlen. A törvénycikk dialektikus értelmezésén volt a hangsúly. Ehhez hasonló törvényeket hoztak mindazon államok, amelyek a Szovjetunió martalékaivá váltak. Magyarországon ennek felelt meg az 1946/VII. törvénycikk bekezdéseivel és paragráfusaival, „A Népköztársaság Védelmében". Ebbe is minden belefért specifikus részletezés nélkül.

Az 1945 utáni demokratizálódási kisérlet véget ért amikor 1948 junius 12-én a Kommunista Párt és a Szociál Demokrata Párt egyesült. Ezt követte a 'szalámi taktika', az ellenpártok jelentéktelenné tétele. Az év szeptemberében a belügyminisztérium felügyelete alá rendelt Államvédelmi Osztály (ÁVO) Államvédelmi Hatósággá alakult (ÁVH) és igy a kommunista párt magán hadserege lett, mint állam az államban. Ezt követték a magánbirtokok és a kisipar megszüntetése, a vallás üldözés, a deportálások, vagyonelkobzások és a koncepcios perek. A társadalom tagjai három lehetőség között választhattak: csendesen dolgozni, becsületes munkával és meglapulni, a hatalom szolgálatában állni, biztonsági és anyagi okokból, vagy előrelátva az ország további bolsevizálását, külföldre menekülni. Voltak, főleg fiatalok, akik az aktiv ellenállást választották, pl. a szombathelyi Antibolsevista Gárda. Először kis baráti csoportokban, később elterjedve a Dunántúlon, röpcédulákat terjesztettek, hogy a társadalom ne essék kétségbe, de lássa, hogy van másként gondolkozás is. Kissebb szabotázs cselekményeket is vittek véghez, de a propaganda volt a fő eszköz. Kissebb, 3-4 személyből álló sejteket alakitottak, hogy a tömeges lebukás esélyét csökkentsék. A szervezet célja egy független és demokratikus Magyarország létrehozása és a Szovjet megszállás lerázása volt. A háború utáni fegyverek összegyüjtése könnyü volt, mert 1945 áprilisában szana-szét hevertek az eldobott fegyverek és lőszerek. Az volt az elképzelés, hogy csak egy szikra kell majd ahhoz, hogy a szabadságharc kitörjön. Nagy idealizmus kellett, azt elhinni, de a résztvevők1946-ban 16-18 évesek voltak csak.

Én ezekről a dolgokról semmit sem tudtam 1950 szeptemberéig, bár néhány barátom bent volt a szervezetben. Engem Lengyel Tóni barátom szervezett be egy borongós szeptemberi délutánon, mielőtt Sopronba utaztam volna a második évet elkezdeni. Én lettem az összekötő hirvivő és röpcédula továbbitó Szombathely és Sopron között. Szombathelyen két egyént, Sopronban csak egyet ismertem. Háromszor hoztam-vittem üzenetet, és ha levelet kaptam, a tartalmát majdnem kivülről megtanultam mielőtt az üzenetet továbbitottam. A levelet a vaskályhában azonnal elégettem és a hamut szétteregettem. De röpcédula szállitásra sohasem került sor. Sem a formáját sem a tartalmát sohasem láthattam, csak másolatban, azt is Victoriában 1999-ben. Hát ez volt az én nem éppen nagy és nem éppen hősies-kalandos szerepem és ezért kaptam 'csak' 5 év börtönbüntetést. Letartóztatásom részletes leirását már már korábban közöltem (Erdészettörténeti Közlemények LXXI, Budapest, 2006). 1951 január 23-án du. Kb. 3 órakor lettem a Magyar Gulág állampolgára és igy életemnek egy sötét fejezete vette kezdetét. Lebukásunkat az okozta, hogy valakinek eljárt a szája, rossz helyen és rossz ember előtt. A magyarok, történelmük folyamán sohasem tudtak egy szabadságot győzelemre vinni, sohasem tudtak egy jólsikerült kémkedést, szabotázs cselekményt és összeesküvést véghezvinni. A két balkéz és rossz

helyzetmegitélés mellett mindig ott volt az áruló. Ha ez igy történhetett a Wesselényi összeesküvéssel a XVII. században, miért ne a mienkkel is a XX.-ban?
Sopronban az ÁVH Fácán utcai lerakatában csak rövid ideig tároltak egy beton pincében. Mikor kihoztak onnan, egy egy másik cellából szintén kihoztak egy ismeretlen fickót. Aztán beültettek minket a Pobedába (az ÁVH szabvány gépkocsija) és vittek Szombathelyre. Az ÁVH épülete a Bajcsy Zsilinszky Endre utcában volt, feltünő helyen. Ez egy jól ismert épület volt. Egyik évben, gimnazista koromban a május elseji felvonuláson 'szépen' diszitett muskátlis ablakokkal, mert ugye ''ki a virágot szereti, rossz ember nem lehet", a legfelső emeleten, egy szalag plakát hirdette, hogy „A munkás osztály ökle vagyunk". A földszinten bevezettek bennünket egy szobába, és falhoz állitottak, arccal a falnak, hátratett kezekkel. Mellékesen ez a kötelező börtön etikett volt mindenütt. Bejött egy sötét civilruhás simára fésült, fekete hajú, vastag fekete keretes szemüvegű, sötét pribék. „Melyikük a nagyobb gengszter? " kérdezte. Egyikünk sem válaszolt, mert nem tudtuk egymást gengszteri nagyságred szerint összehasonlitani. Eddig azt sem tudtuk, hogy gengszterek vagyunk. Úgy gondoltam, erre a kérdésre ők (az ÁVH) adják meg a választ, mert ehhez nagyon értettek. Először engem vittek be egy másik szobába. Ez a bolsevista vallás egyik kis kápolnája volt, óriási szentképpel a falon: a fal kb. 2/3-ad magasságát a Nagy Inkvizitor, Felix Dzerzsinsky szakállas képe ékesitette. Aki nem ismerné, ő volt a Cseka főnöke Leninék idején Szovjet Unióban. A pribék-és-hóhérképző főiskolát a Szovjetben róla nevezték el. A mieink is ott diplomáztak. A fekete hajú az iróasztalnál ült, a bőrfotelben és a bőrkanapén egy ÁVH százados és egy őrnagy. Minha még most is látnám a bajuszos pofájukat. A kihallgatásomon ők egy szót sem szóltak. Allighanem únták az eljárást, mert sok ilyent hallhattak már, és az egyiknek mindig be akart csukódni a szeme. Nem birt az álmossággal. Talán piás is volt. Csak a fekete hajú beszélt. Ez a kihallgatás rövid ideig tartott. nnen átvittek egy kis helyiségbe ahonnan lépcső vezetett a pincébe. Itt az egyenruhás pribék, Fődi tizedes (mert megtudtuk a nevét) szedte el a zsebeim tartalmát és az órámat, és leltározta. Elvette a nadrágszijamat, hogy fel ne akasszam magam és leszedte a cipőm orráról és sarkáról a vasat, hogy ereimet fel ne vághassam. Közben lehordott a sárga földig, mivel összeesküvéssel háláltam meg hogy a nép állama engem taníttatott és kegyeiben részesitett. Aztán levezetett a pincébe. A valamikor jobb napokat látott épület alagsorát átalakitották úgy, hogy két oldalán kis cellákat létesitettek vas ajtókkal. Ablak nem volt, csak apró szellőztető nyilások. Az ajtó felett egy kis nyilásban egy 2OO wattos égő égett éjjel-nappl. A cellám bútorzata egy szék volt amin két hétig 'laktam'. Arról gondoskodtak, hogy ezen szálloda vendégei sohase lássák egymást és ne sejtsék, hogy a társaik ott vannak-e vagy sem. Ha WC-re vittek először a másik személyt tüntették el szem elől. Ugyan igy jártak el a reggeli mosakodásnál. Az őrök brotváltak. Az egyik egyszer azzal vigasztalt, hogy bár ezzel a bortva pengével már tiz másikat megborotvált, de azért még van benne annyi él, hogy nekem a tizenegyediknek is jusson belőle. Az etetés a következő volt: reggelire a csajkában egy lötty langyos kávé, ebédre egy híg leves, vacsorára egy szelet zsiros kenyér volt. Mivel napvilágot nem láttam csak az erős villanykörte fényét, ezzel azt akarták elérni, hogy ne legyen fogalmam az időről és össze-vissza legyek zavarva, mert igy könnyebben lehet vallatni.
A kihallgatások legtöbbször éjszaka történtek 10 és 2 óra között, de néha nappal is. Nekem nem voltak hallucinációim mint másoknak, akik a hozzátarozóik hangját vélték hallani felettük. Amikor engem először vezettek fel a sunyi pofájú nyomozómhoz (előadó úr) már egy rakás parir volt felhalmozva az iróasztalán. Ebből következtettem arra, hogy minket már csak a végén szedtek össze. Az 'Előadó Úr' azt próbálta belőlem kiszedni, hogy hol volt a nyomda, ahol a röpcédulákat nyomtatták. Azt válaszoltam, hogy erről fogalmam sincs, mert én nem csak a nyomda gépet, hanem még röpcédulát sem láttam. „Ne hazudjon, mert ha kiderül az igazság, ezért magát még fel is akaszthatják!" Még ebben a környezetben és lelki állapotban is tudtam, hogy ez kész röhej, csak ügyetlen kisérlet a megfélemlitésemre. Ócska pszihologiai trükk. Ő is tudta, hogy nem tudom, de hátha mégis tudom amit ők még nem nyomoztak ki, és ha látom, hogy ezt ők 'tudják', megadom magam. Kinzás és verés nem volt, mert többet már ugysem tudhattak meg a mi csoportunk tevékenységeiből. De ha kinoznak, azt is bevallottuk volna, hogy mi törtük össze a Lehel kürtjét egyenként és együttesen.
Érdekes volt megfigyelni az emberi elme önvédelmi mehanizmusát válságos helyzetekben. Amikor beüt a mennykő és az ember hirtelen a teljes kiszolgáltatottság állapotában találja magát, nem sejtve, hogy ezután mi lesz vele, talán a legrosszabb, az automatikus reakció nem egy pánikszerű rémült kétségbeesés, hanem egy tompult, fél-eszméletlen nyugalom. Utána lassan ráébred az ember a valóságra, de az agy akkor is kitermel magából valamilyen gondolat-áramlatot ami az összeomlást megakadályozza. Beton-cellai magányomban terveztem magamnak egy erdészházat. Nagyot. Kétszinteset. Különös gondot forditottam a lépcsőkre és a nagy cserépkályhára. Be is rendeztem szépen. Közben elfelejtettem a terv egyes részeit és újra kellett terveznem. De a végén egy szép jáger otthon lett agancsokkal, vaddisznó-agyarakkal és kitömött fácánokkal, ahogy szokás.
De éjjel-nappal egy széken ülni, (fel állni tilos volt, kivéve ha nyilt a vas ajtó) mig a cipőm a nyirkos beton padlót nyomta, megviselt úgy, hogy izületi gyulladást kaptam. Ez álltalános volt mindenütt a ÁVH vallató üzemeiben. A jobb lábam úgy megdagadt, hogy a sarkam nem fért be a cipőbe. Felvittek a kis pupos rendőregyenruhás orvoshoz. Közölte, hogy izületi gyulladásom van és szalicil tablettákat adott.
Elintézte nekem, hogy szék helyett egy fapriccsen ülhessek nappal és alhassak éjszaka. Pokróc is jött hozzá, de a kezemet a pokrócon kivü kellett tartani. Ha nyilt a vasajtó fell kellett állnom. Nem tudom már hányszor hallgattak ki, de a rokonságomról és barátaimról is kifaggattak, hátha azok is mind fasiszták. Biztosan csalódott a nyomozó, mert a családomban és baráti- körömben soha senki sem volt az olasz nemzeti szocialista párt tagja. „Miért nem jelentette fel a barátait, amikor tudta milyen szervezkedéssel vannak elfoglalva?".- „Az ember nem szokta a barátait elárulni". Ezt a válaszomat nem fogadta szivesen, de a fő bűnöm az volt, hogy a szervezet tagja voltam. Végre alá kellett irnom a jegyzőkönyvet, de tiltakoztam egyes részletek ellen, amiket a nyomozó valótlanul állitott. Igy sem lett szép a vallomásom, mert mégis 'kiderült', hogy „fasiszta nevelésben részesültem".
Én csak apró hal voltam a Antibolsevista Gárda ügyében és akkor még fogalmam sem volt az egész szervezetről, csak sok évvel később, amikor a baráraim felfedték a kapcsolatokat. Egyesek elmondták a maguk történetét, de a nagy összefüggést ezekből csak sejteni tudtam. Igazán csak akkor láttam az egész ügyet a maga valóságában, amikor Kövér István öt kötetes könyve (ránk a 4. kötet vonatkozik) megjelent 1999-ben. (Emlék-könyv, Diktatúra Vas Megyében, 1945-1956). Néha a tudatlanságnak

haszna van. Mert azzal kecsegtettek, ha nem vallok, itt rohadok meg elevenen ebben a pincében és senki sem vesz rólam tudomást, úgy tűnök el majd nyomtalanul.
Igy éldgéltem én gulág kálváriám második állomásán, miközven néha hallottam az utcai forgalmat, mert a fal az épület külső fala volt a kb. 1 m széles és 2.5 m hosszú cellában. Ez tartott feb. 17. estéig amikor az épület tulsó végében felvittek a 'toronyba, zongorázni': újlenyomatokat és pofa- lemezt (fényképet) készitettek rólam. Ez este mindenkit kitereltek a cellákból az udvarra, ahol egy fedett tehergépkocsi várt. Mivel a rabtartóink nem voltak közlékenyek, nem tudhattuk, hogy most egy másik börtönbe vagy a tömeges kivégző helyre visznek-e. Az előbbi bizonyult igaznak mert a két fegyveres őrön kivül, akik velünk utaztak, nem volt kiséret. Az őröket egy rács választotta el tőlünk. Az 'utasok' közül csak közvetlen barátaimat ismertem. Beszélni nem lehetett, de valaki megpróbált suttogni a rács mögül a pribék ráugatott, hogy „fogja be a pofáját, mer úgy p...án rugom, hogy szétnyilik a valaga". Ez volt a hivatalos hangnem. Már jó ideje utaztunk, még nem tudtam hova, amikor egyszerre csak leállt a jármű. Beszélegetés és suttogás hallatszott kivülről. A távolban valami gyár fényei látszottak. Kiderült, hogy kifolyt az olaj és valakinek segiségért kellett menni, mert akkor még nem volt mobil telefon. Ahogy később megtudtuk, ez Pétfürdő mellett történt a műtrágya gyár közelében, aminek később 3 évig lettem a szomszédja és szénnel táplálója a várpalotai gulág táborban.
Végre megjött az olaj, bedugták a lukat és mehettünk tovább. Megérkeztünk rendeltetési helyünkre, 9 hónapig tartó édes otthonunkba. Ez a Markó utcai törvényszéki vizsgálati fogház volt. Talán éjjel 2 óra körül lehetett az idő. Feltereltek minket a 2. emeletre. A belső vas erkélyről, aminek trepni volt a neve, nyiltak a zárkák vasajtói, kivülről nyiló kisablakokkal, (etető-ablak), felettük a kémlelő nyilás, vagy 'cirkli'. Mindegyikünket külön-külön zárkába helyeztek el, nehogy egymással tudjunk beszélni. A földszinti cellákban szállásolták el a nőket. A harmadik emelet volt a ÁVH birodalma.
Amikor kinyilt előttem a vas ajtó, még nehézséggel járt, mert a bent heverő testet és szalmazsákot kellett odébb tolni. A zárka amit eredetileg 2-3 személy részére méreteztek kb. 13-14 négyzetméter, zsúfolva volt. A sztalini terror éveiben emberek tömegeit tartóztatták le és nyomták végig a hosszú folyamaton: letartóztatás, nyomozás-vallatás, vizsgálati fogság (pl. a Markó) tárgyalás, elitélés, itéletvégrehajtás. Ebben a zárkában akkor, ha jól emlékszem 12 ember szorongott.
A zárka lakói nem voltak mind politikai foglyok. Volt akik enyhe politikai ügyben kerültek oda, mint az a nagyképű orvos, aki mikor megtudta ki vagyok mi vagyok, honnan jöttem, nem késlekedett megjövendölni, hogy „na kiskomám, belőled sem lesz főerdőtanácsos". Azért hozták be, mert részeg állapotban nyilvános helyen azt merte mondani, hogy „Rákosi le van szarva." Ezért csak egy évet kapott. Voltak ott gazdasági ügyekben is, pl. valuta rejtegetéssel és csempészéssel vádolva. Voltak ott 'kulákok' is. Volt velünk egy kecskeméti vasutas is, aki 10 évet kapott összeesküvésért. Egyesek elmarasztaltak azért, mert közel lévén a határhoz, nem szöktem el. Éredekes, hogy az emberek milyen okosak tudnak lenni, amikor látalanban és a tények ismerete hiányában gyorsan mondanak véleményt és birálatot.
A természetes szokás és eljárás az volt, hogy aki frissen érkezett, az ajtó és a WC között kapott helyet a padlón, mert minden más hely már foglalt volt. Én is itt kezdtem. Volt két vas-ágy, amikben ketten-ketten feküdtek, a többi szalmazsákokon a padlón. Aki már legrégebben lakott a zárkában az lett a 'szobagazda'. Az ő feladata volt a népet számon tartani és a WC papirra irt névsort vezetni. Ő osztotta el a kenyéradagokat. Ahogy az idő haladt, és a fickókat vitték tovább, úgy haladtam én is lassan az ágy felé. Végül egy másik zárkában el is értem, és sikerült a szobagazdával osztoznom az ágyán.
Ebben a zárkában nem volt kellemes a társaság. Innen átvittek egy másikba, de nem azért, hogy otthonosabban érezzem magam. Ez a társaság sem volt a legkellemesebb, de ez is kevert volt, azzal a különbséggel, hogy itt a bűnözők vitték a hangot. A szobagazda, Rácz Jóska egy hivatásos betörő-zsivány-feketéző volt. Ő meg a fiatal sakk-partnere, a cigány Sanyi ismertettek meg engem először az emberi faj eme szinpompás alfajával. Mielőtt tovább mennék, és bemutatnék néhány mintapéldányt ezekből az olvasónak, először vázolom a mindennapi életünket ebben a mikrókozmoszban. Reggel 6 órakor volt az ébresztő. Rendbe tettük a zárkát, felpolcoltuk a szalmazsákokat. És mosakodás a lavórban. Azután jött az ügyeletes smasszer (börtönőr, civil nyelven), létszámba venni minket. Ezt követte az orvosi 'vizit'. A börtönorvos látszatra civilizált kultúr-ember volt, de a látszat néha csal, mégha fehér köpenyt visel is. Segédje egy magas, sovány smasszer volt, ő is fehér köpenyben. A megtisztelő,'Lóápoló' nevet adtuk neki. Nyilik az ajtó. Ezek megjelennek. „Szobagazda!" szól az orvos. „Igenis" válaszol a szobagazda. „Van-e új ember?" „Van". „Álljon elő". Új ember előáll. „Honnan hozták?" „A főutcai ÁVO-ról" „Bántották?" „Nem". Orvos(!): Elég kár". Utána az orvos megkérdezi, az új embernek mi a baja? Majdnem mindig izületi gyulladás volt. Orvos a Lóápolóhoz: „6-ot az egyesből". Erre a Lóápoló kotorász fehér köppenye zsebében, onnan kihúz egy egyessel jelölt fehér dobozt, és az új embernek kiszámol 6 szalicil tablettát. Egy másik reggelen: „Szobagazda!" „Igenis". „Van-e újember?" „Van." „Álljon elő." Előáll. „Honnan hozták?" „ A kecskeméti ÁVO-ról". „ Bántották?" „Igen." Orvos (!) : „Jól tették. Mért nem vallott?" Utána a szokásos: „6-ot az egyesből",stb. Mivel sem az orvos sem a segédje nem tartották méltónak, hogy bemutatkozzanak, mi az orvosnak a Dr. Mengele nevet adtuk.
Itt megint ki kell térnem egy másik helyre és időre. 1999-ben , Pécsett meglátogattam keresztapámat, Platthy Gyuri bácsit, aki a tanárképző főiskola tanára és országos hirű kitüntetett festőművész volt. Megajándékozott két könyvével, amelyek önéletrajzát és művészeti pályafutását ismertetik: a 'Szeretet hullámhosszán', és 'Párhuzamosok a végtelenben találkoznak'. Az elsőnek az elején van egy levél fénymásolata 1945-ből. Irója Dr. Kelemen Endre, főorvos, egyetemi tanársegéd. Ez az egyén megköszöni keresztapámnak, hogy 1944-ben a felesége személyes parpirjait adta oda az orvos feleségének, hogy ezzel a hamisitással mentse meg náci üldözőitől. Én ezzel a névvel már találkoztam. De hol? Egy idő mulva rájöttem: az Antibolsevista gárda dokumentációiban, Gyimesi Szilárd és Matók Leó kivégzési jegyzőkönyveiben, ahol a résztvevők nevei és beosztásai beleértve a két jelenlevő orvost is fel vannak sorolva. Akasztás után az orvosok megvizsgálták a testet, hogy valóban halott-e. Az egyik orvos neve Dr. Kelemen Endre. Az aláirás egyezik a keresztapám könyvében látható aláirással. Igy tudtam meg, hogy hivják Dr. Mengelét. Hát ilyen kicsi a világ, ahogy mondani szokták.
Most visszatérek a Markóba 1951-ben, napi életünkhöz. Az „orvosi vizsgálat" után leterelték a népet az udvarra sétálni. Ez hátratett kezekkel történt, libasorban. Beszélni tilos volt. Néha a mögöttem levő nagyon csendesen motyogott valamit, amit a vigyázó smasszer nem vett észre. Az udvar mind a négy oldalról

magas falakkal volt körülvéve, mintha egy mély katlanban jártunk volna. Egyik oldalon a börtön ablakok, a másik hármon az ügyészség szobáinak és folyosóinak ablakai néztek ránk. Több ilyen udvar van a Markóban. A hátsó, a Kohári utca 9-es számú kapuja mögötti udvar volt az akasztások szinhelye 1947 tavaszáig. Ezután a kőbányai Gyüjtő Fogház Kis Fogháza volt a kivégzések szinhelye. Emellett más helyeken is akasztottak, pl. a Pestvidéki Fogházban, (Főutca, Buda) és a Katpol-on (Katona Politika), a Bartók Béla uti, Zalka Máte laktanyában (azelőtt Hadik Laktanya).

A séták felvigyázói, gyakran Csúcs Mátyás és Fülöp István hóhér-segédek voltak. Nem okoztak bajt, de kivégzések utáni napokon mindig rossz kedvűek voltak. A mi sétánk előtt volt a halálosok sétája, akiket nem volt szabad látnunk. De egyszer kinéztem a magas rácsos ablakon, persze a kisasztalra felállva, ami tilos volt, és láttam őket. Köztük volt a zalai összeesküvők vezetője is.

A sétára lefelé menet mindig ott állt egy smasszer a kanyarban, akinek köszönni kellett: „Jó reggelt felügyelő úr." Én mindig igyekeztem valaki mögött megbújva, takarásban maradni, hogy ne lásson, mert gondoltam, „Jó reggelt az anyád ....". De egy alkalommal ez nem sikerült. Egy vérszomjas alhadnagy aki a szemével fel tudott volna öklelni, mint egy bika, kiszúrt engem. „Na, mi az? Köszönni nem tud, vagy nem akar?" Az utóbbi volt az igaz, de ezt nem vallhattam be. Valami szórakozottsággal védekeztem, sikertelenül. Erre elrendelte az ügyeletes smasszernak, hogy engem húzzon vasba. Ez volt a szokásos büntetés akármiért. A kis cellában az áldozat leül a bitumen padlóra. Bal csuklóját a jobb bokájához, jobb csuklóját bal bokájához kötötték egy hosszú lánccal. Ha a végrehajtó szadista volt, még rá is lépett a hátára, hogy szorosabbra húzza a láncot. A szerencsétlen pók meggörnyedt, és igy maradt mozdulatlanul határozatlan ideig és néha a bél- és vese müködésen nem tudott úrrá lenni. De az én smasszerom nem sokat adott ilyesmire. Ő volt a csikkes tizedes, mert ahányszor kinyitotta a vas ajtót, mindig egy füstölgő csikk lógott a szája sarkából. Egész lazán láncolt meg és nem hiszem hogy 15 vagy 2O percnél tovább elmélkedhettem ebben a test helyzetben. Aztán visszavezetett a zárkámba, de még igy is ott maradtak a lánc lenyomatok a csuklómon, bár nem fájtak. Valaki azt mondhatná, ez egy jó smasszer volt. De a smasszeri jóságról később fogok megemlékezni.

Mikor aztán feljöttünk a zárkába séta után, nem sokat beszéltünk. Az éhség és a járás kivette belőlünk az erőt. Én mindenféle fényes, kék és ezüst spirálokat és csillagos köröket láttam keringeni a szemem körül. Nem sokára hozták a reggelit: egy fél csajka kávét. Azt mondták, azért nem édes, mert a cukor az alján van, jól meg kell keverni. Ezután egy ideig csend volt, kivéve ha nyilt vagy csukódott az ajtó, ha valakit tárgyalásra, vagy az ügyészhez vittek, vagy ha új embert hoztak.

Még mindig éhesek voltunk, de a kávé segitett, hogy egy kicsit beszélgetni tudjunk. Délelőtt 10 óra körü jött a nap fénypontja, a kenyér osztás. Valaki már ott állt az ajtónál az örvendetes zajra várva. Egyszer csak bejelentette, hogy megjött a trógli a felvonón. A széles 2-2-fogantyús hordozható lapot nevezték igy, amire a kenyerek voltak felrakva. Nagy huppanás, aztán a vas ajtók etető ablakainak nyilása majd csukódása hallatszott, egyik a másik után, közeledve felénk. Ekkorra a szobagazda és én mögötte, már tettrekészen álltunk az ajtónál. Végre elérkezett a várva várt pillanat, a mi ablakunk. A műveletet a 'háziak' végezték. A házi, vagy házi munkás az a rab volt aki különféle fizikai munkákat csinált, mint pl. az ételkiosztás. Ez kiváltságos állás volt, sohasem politikai foglyok munkája, amiért extra kaját kaptak. Kinyilik az etető ablak. „Szobagazda! Hányan vannak?" „Tizenketten" (vagy éppen ahányan voltunk a szobában). Erre a házi kiszámolja a kenyeret a szobagazdának, létszám szerint, én pedig továbbitom az ágyra, érkezési sorrendben. Ezután a szobagazda előveszi a WC papirra irt névsort, amin a zárka lakói érkezésük sorrendjében vannak feljegyezve. Rámutat valkire: „mondjon egy számot egytől tizenkettőig". Az mond egy számot. Ezzel a számmal kezdődik a kenyér kiosztás. Ez a módszer azért volt jó, mert a névlegesen negyed kg-os kenyérdarabok, kisebbek-nagyobbak voltak. Igy teljesen pártatlan volt a kiosztás. Ezt követte az egyéni elhatározás, hogy kimint szándékozik elfogyasztani a nap legfontosabb táplálékát. Én a bölcs szobagazdám módszerét követtem, de amit itt elmondok, már a negyedik és végső zárkámban került kivitelezésre. Ez a következő módon ment végbe: hétfőn levágtam a kenyér adag egy hetedét, és félre tettem a falon levő kis polcos szekrénybe, ahol a csajkákat, kanalakat és villákat tároltuk. A megmaradt 6/7-ét a nap különböző szakaszaiban fogyasztottam el. Kedden levágtam a kenyér 2/7-ét. Megettem a hétői 1/7-et és a keddi 5/7-et. Szerdán félre tettem 3/7-et, a keddi 2/7-et és a megmaradt szerdai 4/7-et ettem meg és igy tovább. Igy vasárnapra összegyült 1 és 6/7 mennyiségű kenyér, ez lett a hét fénypontja.Voltak akik a napi kenyéradagot elosztották a napi három étkezésre, vagy kettőre és voltak akik az egész napi adagot egy ültő helyükben zabálták meg, hogy egy nap egyszer jólakhassanak.

Az ebéd rendszerint valamilyen híg leves volt, paszúly,vagy borsó. Kedden és pénteken, később már csak pénteken, 'jól laktunk', mert akkor kifőtt tészta volt ebédre: krumplis vagy túrós, ami sohasem volt igazában elég. Az ajándék az volt, amikor a mi zárkánkba adta be a smasszer az üres kondért, hogy az arra érdemes egyén kikotorja egy már előkészitett pálcával. Minden szem turó, vagy tészta nagy értéket képviselt. Mi fiatalok, nem vettünk részt ebben a versengésben, mert métóságunkon alulinak tartottuk, pedig mi, talán erősebben szenvedtünk az éhségtől mint az idősebbek. A rossz ebéd az volt, amikor karalábéval etettek bennünket. Az erősen elfásodott karalábéra ráöntötték a forró vizet és egy kis sót kevertek bele. Ez olyan ehetetlen volt, hogy a WC-én kellett leeregetni. És ha ráadásul még repetát is hoztak, amit nem lehetett visszautasitani, mert akkor másból sem kaptunk volna repetát, ami ugyis csak ritkán fordult elő, ugyanezt tettük. Igy hát inkább éheztünk vacsoráig. A vacsorákra már nem emlékszem pontosan, de az is általában leves vagy burizs volt, vasárnapot kivéve. Akkor gyümöcsízt etettek velünk, amit 'Hitler szalonnának' neveztünk. Hetenként egyszer levittek bennünket az alagsorba, zuhanyozni. Egyik alkalommal amikor a sorunkra vártunk a kazánházban ülve, egy csajka tészta volt előttünk, persze hidegen, az előző napról. Ez nem lett volna nagy baj. A baj az volt, hogy a tészta nem a miénk volt, hanem egy fekete kutyáé, ami azt mélabúsan vigyázta. Talán már telezabálta magát. Egyikünk, egy fiatalember, csepeli ipari pszihológus nagy érdeklődéssel szemlélte a helyzetet. Mi figyeltük, hogyan viaskodik magában: gyors mozdulattal elmarni a tésztát őrzője elől, vagy veszélyes megtorlásnak tenni ki magát a kutya által. A végén mégis a józan ész győzött. Tészta, kutya és pszihológus maradtak a helyükön.

(Folytatjuk)

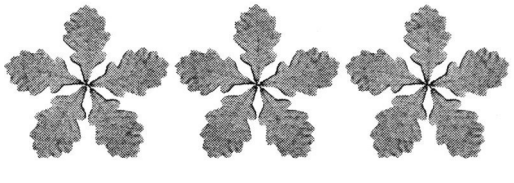

Szabó György: **Anekdóták**

Mivel 1956. november 4-én fegyverrel léptük át a határt, az osztrák katonai hatóságnak hadifogolyként kellett kezelnie a csoportunkat, mintegy 80 egyetemistát. Zömében erdőmérnök hallgatók voltunk, de volt közöttünk néhány bányamérnök hallgató is. November 4-én a klosterneuburgi volt szovjet laktanyába szállítottak bennünket, ahol két hodálynak beillő terem lett a szállásunk. Fehérre meszelt, rideg falak, hideg beton padló! Semmi jóval nem biztatott ez a környezet. Fogalmunk sem volt, mit hoz a holnap számunkra. Fogva tartóink szalmával fedték be a betonpadlót, nehogy abba a tévhitbe essünk, hogy nem gondoskodnak a kényelmünkről. Fáradtan, gondterhelten feküdtünk le a szalmára, belefúrva magunkat, hogy a meglehetősen kellemetlen hideg elől meneküljünk valamelyest. A szalma nem enyhített a beton keménységén, ami miatt talán egy-két órát alhattam egész éjszaka. Hajnal felé már kegyetlenül törte a derekamat, a hátamat. Minden 10 percben megnéztem az órámat, úgy tűnt, hogy soha nem jön el a reggel. Safranyik Laci és Bordulák Zoli között feküdtem. Zoltán csodálatos horkolása semmit nem enyhített a végtelennek tűnő éjszaka egyre elviselhetetlenebbé váló kényelmetlenségén. Azonban ha lassan is, de csak közeledett a reggel. Megnéztem az órámat (világított a sötétben!) és örömmel konstatáltam, hogy csaknem 6 óra van.

Ahogy töprengtem a sötétben, egyszer csak kivágódott a terem vas ajtaja, és hatalmas dörrenéssel nekicsapódott a falnak. Az ajtónyílásban megjelent egy osztrák katona, szétvetve leplántálta a lábát a betonon, felkattintotta a villanyt és stentori hangon elordította magát: „Alles auf!" Mindenki felriadt és a hirtelen ébredés zavartságával nézett körül. Valaki, nem messze tőlem, dühös zavarral kérdezte: „Mi az?! Mi van itt?" „Szerintem valaki ébresztőt suttogott!"- mondtam neki. Mindenki felkászálódott, többnyire dühösen, bámulva az ajtó felé. Mindenki, kivéve Bordulák Zoli, aki a szalmába fúródva békésen, zavartalanul horkolt tovább. Úgy a szalmába temetkezett, hogy csak a két csizmája látszott ki. Az ébresztőt 'suttogó' fritz körbenézett és megpillantotta Zoltán két csizmáját. Csodálkozva konstatálta, hogy ott még alszik valaki. Szinte nem hitt a szemének! A két csizmához rohant és durván belerúgott az egyikbe. Erre már Zoltán is felriadt, vészjóslóan felmordult, és dühösen meredt előre, hogy ugyan ki zavarta meg álmában ilyen tapintatlanul. Látván, hogy Zoltán felébredt, a fritz teletüdővel ráordított: „Alles auf!" Ám Zoltán nem illetődött meg a hatalom eme kültelki megnyilvánulásától és visszaordított: „Alles auf az anyád p… a!" és visszadőlt a szalmába, jelezvén, hogy ő aludni kíván, és ne háborgassa senki.

Hanem erre az osztrák hadfi végképp elveszítette a türelmét, és egyáltalán nem a szabad világ őréhez méltóan megragadta Zoltánt a csizmájánál fogva és minden finomságot mellőzve kirántotta a szalmacsomóból. Mintha lódarázs szúrta volna meg, úgy ugrott fel Zoltán, miután az osztrák elengedte a csizmáját. Eléje állt és tüdeje legnagyobb hangerejével, a magyar nyelv legcifrább kifejezéseit igénybe véve, markáns szemrehányásokkal illette az osztrák katonát. Az, azonban méltó ellenfélnek bizonyult: nem több, mint 20 cm-re a Zoltán arcától bömbölte a magáét. Zoltán magyarul, az osztrák harcos németül, csak úgy zengett tőlük a hodály! Mi pedig elbűvölve szemléltük a pompás jelenetet. Talán két percig is tarthatott ez a szenzációs eszmecsere és mernék fogadni, hogy Zoltán egyetlen kifejezést sem használt kétszer! Végre az osztrák vagy kifogyott a szóból, vagy rájött, hogy semmi értelme a további szóváltásnak, mert ordibálásilag egyenlő ellenféllel áll szemben. Hírtelen elhallgatott, sarkon fordult és döngő léptekkel kimasírozott a teremből. Zoltán pedig, mint egy megsértett medve, dörmögve, morogva, tett-vett a fekhelye körül és készülődött önérzetesen a reggeli mosakodásra.

□

A klosterneuburgi elhagyott szovjet laktanyában 4 napot töltöttünk mint hadifoglyok. Akkor még nem tudtuk pontosan, de óriási szerencsénk volt, ugyanis megtörténhetett volna, hogy Ausztria kiszolgáltat bennünket a szovjet hatóságoknak. Mivel fegyverrel léptük át a csak egy éve semleges ország határát, megsértettük a szovjet kormánnyal kötött szerződésüket semlegességükre vonatkozóan. Be kellett bizonyítanunk, hogy nem katonai alakulat vagyunk, egyébként könnyen előfordulhatott volna, hogy átadnak bennünket, mint hadifoglyokat a szovjeteknek, akik minden további nélkül elhurcolhattak volna bennünket, mondjuk Szibériába! Ez lassan köztudottá vált közöttünk, az én határtalan megdöbbenésemre. Ilyesmi nem volt belekalkulálva az életembe! És a szabadulás lehetősége egyelőre teljesen kizártnak látszott. Négy keserves nap telt el itt, kétségek közötti vergődéssel, amikor megtudtuk, hogy újra indulunk, mégpedig Salzburgba. Vonatra raktak bennünket és elindultunk az ismeretlen jövő felé, egyre távolodva hazánktól, szeretteinktől. A tudat, hogy talán soha nem térhetünk vissza Magyarországra, egyre élesebben rajzolódott ki előttünk. A hontalanság gondolata óriási teherként szakadt ránk. Hová? Merre? Kinek leszünk a martaléka? Tucatnyi kérdés telepedett a tudatunkra, és minden kérdés újabb fájdalmas sebet ejtett fiatal lelkünkön. És vitt bennünket a vonat egyre távolabb és távolabb.

A Salzburg közelében lévő Sitzenheim volt amerikai katonai táborhelyen kötöttünk ki, s bár itt már emberséges körülmények vártak ránk, szomorúan konstatáltuk, hogy a kerítés tetején szöges drót húzódik körös-körbe, hogy elhessegesse tőlünk a szökés gondolatát. Összesen két és fél hónapot töltöttünk itt el. Az utolsó három hetet azonban már, mint szabad emberek. A szabadulás órája akkor érkezett el, mikor világossá vált, hogy Kanadába megyünk és ezzel az osztrák kormány elhárította magától a szovjetek felé való kötelezettségét, miszerint ki kellett volna bennünket szolgáltatni nekik, mint semlegességüket megsértő hadifoglyokat.

Azonban az elhatározás, hogy megyünk Kanadába, keserves vergődés árán született meg. Túl sok időnk nem volt a döntés meghozására, talán két nap, mert azok, akik úgy döntöttek, hogy próbálnak visszamenni Magyarországra (főleg ötödévesek), indulni akartak, ugyanis a hírek egyáltalán nem voltak kecsegtetők. A szovjetek lezárták a határt, se ki – se be nem lehetett menni, és ami mozdult, arra lőttek, minden kérdés nélkül. A felsőévesek jól ismerték a határ környékét, és bíztak benne, hogy át tudnak surranni észrevétel nélkül.

Az utolsó éjszaka keserves vergődéssel telt el, álom nem jött a szemünkre. Menjünk vissza és kockáztassuk a jövőnket? Esetleg kivágnak a főiskoláról, és az ÁVH karmai közé kerülünk, akik bosszút lihegve várnak ránk? Talán börtönbe is kerülhetünk! Ez egyébként egy teljesen reális lehetőségnek tűnt, és a gondolat teljesen megdermesztette egész lényemet. Pedig így is elég sok volt a rovásomon. Apám rendőr volt mielőtt a kommunisták megkaparintották a hatalmat, anyám pedig kulák, és emiatt X-esnek voltam káderezve, a munkásdiktatúra osztályellenségének. A kommunisták különös gyűlöletet éreztek a kulákok iránt, fájt nekik, hogy látástól vakulásig tartó kemény munkával, valamivel jobb életformát tudott teremteni magának a parasztságnak ezen

vékony rétege, nem beszélve arról, hogy munkát adott nagyon sok olyannak, akiknek egyébként betevő falatjuk sem lett volna. Vagy pedig menjünk Kanadába, ahová a hallgatóság zöme készült, odahagyva a hazánkat, szeretteinket, barátainkat, ha nem is örökre, de legalábbis sok hosszú évre, de ahol a szabad, rettegéstől mentes élet vár ránk, ahol a társadalom nem szab határt annak, hogy mit érhetünk el, ahol nincs munkás – paraszt - értelmiségi, egyéb és főleg X-es káder kategória, ami az élet minden fázisában szinte döntő jelentőséggel bír!
Egész éjszaka latolgattuk a lehetőségeket Safranyik Lacival. Egyikőnk se volt képes határozottan dönteni. Az eszünk azt diktálta, hogy menjünk Kanadába, jaj, de a szívünk óriási erővel húzott vissza hazánk, szeretteink, barátaink, hátrahagyott otthonunk felé. Ha édesanyámra, testvéreimre gondoltam kicsordult a könny a szememből.
Safranyik Laci ugyanilyen gondokkal birkózott. Számára sem volt könnyebb a döntés. Sóhajtoztunk nagyokat az éjszaka sötétjében, amikor keserves fájdalommal a hangjában felnyögött: „Nem bánnám, ha a lelkemet szitává lőnék, csak a testem hagynák épségben!"
Végül is az ész döntött, és Kanadába kerültünk, itt éltük le életünket, társadalmat gyarapító, szabad emberekként. De az ész és a szív vívódásának ama megnyilvánulása a sitzenheimi éjszakában még mai napig is a fülemben cseng.

□

A Powell River-i táborban meglehetősen kényelmes életünk volt, annak ellenére, hogy naponta 8 órán keresztül birkóztunk az angol nyelvvel, ami néha úgy tűnt, hogy lehetetlenség megtanulni. De volt rá lehetőségünk, hogy enyhítsük a nyelvtanulás kimerítő egyhangúságát. Ezen lehetőségek egyike a társalgóterem volt, ahol összegyűlhettünk kis csoportokban, megbeszélhettünk, megvitathattunk dolgokat, nézhettünk TV-t (az egyik meglehetősen népszerű műsor a 'Texas wrestling' volt, amit annak idején pankrációnak tituláltunk).
Egy alkalommal, mikor a társalgóban időztem, a szomszédságomban Fónagy Sanyi és Bordulák Zoli diskuráltak. Hirtelen arra lettem figyelmes, hogy megváltozott a beszélgetés hangerőssége, és eltűnt belőle az addigi barátságos tónus, majd Zoltán kissé hátralépett, szigorúan végigmustrálta Sándort, tetőtől-talpig, majd talptól a tetőig, és a legfagyosabb hangon kijelentette: „Hosszú! Vedd tudomásul, hogy megvonom tőled a szimpátiámat!" Ezzel sarkon fordult, és faképnél hagyta Sándort.
(2012 szeptember, Vancouver, BC).

K E Z D E T E K A Z Ú J V I L Á G B A N

Grátzer Miklós: **Első dollár és első lecke a kapitalizmusból**

Még 1975 tavaszán, márciusban járunk. A Powell Riveri táborunkba vacsora után bejött egy ember és két napszámost keresett. Valami favágásról lett volna szó és egy dollároa órabért ajánlott fel, ami akkor közel járt a minimális szokásos alkalmi munkáért. Untuk már a fizikai tétlenséget és az angol órák egyhangúságát, ígyTarnócai Karcsival azonnal felcsaptunk. Hat hónappal előtte Karcsival a Lőverekben a legmagasabb vörösfenyőkre másztunk fel tobozokat szedni, és életünket reszkiroztuk fillérekért. Itt egy dollárért tíz pohár sört lehetett venni vagy egy kiló virslit. A mi helyzetünkben azonnali gazdagság. A munkaadónk másnap reggel jön majd értünk a megegyezés szerint. Persze olyan korán a konyhánk még nem volt nyitva, de Paula néni már ott volt és adott reggelit. Hónunk alá vágtunk egy-egy plasztik zacskós 'vatta kenyeret' és néhány sárga répát és a reggeli sötétségben, jóval idő előtt kiálltunk a bejárathoz. Rövidesen begurult a 'főnök' és kissé fejcsóválva nézett bennünket. Talán azért mert a hideg, nyirkos időben ingújban, félcipőben, sapka nélkül, hónunk alatt kenyérrel és sárgarépával nem úgy néztünk ki, mint az itteni erdei munkások. Mi meg csak vidáman vigyorogtunk. Micsoda munkás paradicsom ez, autóval visznek dolgozni. Elég hosszú út után a Powell Lake partjára értünk. A háza eredetileg nagy, összerláncolt rönkökre épült és tavon uszhatott. Egy kis laposabb tóparti helyre ki lett vontatva és szinte elbújt a nagy fák alatt. A ritka napsütésből még izelítőt sem kaphatott. Valaki kezdett belevágni az erdőbe, talán a tulajdonos, de vagy az ereje vagy az ideje fogyott el és a fák keresztül kasul voltak bedöntve az erdőbe. Széles mozdulattal mutatta, hogy tisztítsuk ki a területet egy vörös szalaggal jelölt vonalig. Dobáljuk át az anyagot a vonal mögé és ha a fák egy része a vonal mögött van, hagyjuk ott, majd elkorhad. Megmutatta a szerszámokat, köztük egy dög nehéz antik öntöttvas motorfűrészt. Óránk nincs és mivel órabérbe dolgozunk, megkérdeztem az időt tőle. Persze ez nem megy simán. „How many hours you have?" Természetesen az 'hour' szót fonetikusan ejtem és az precízen úgy hangzik , hogy 'whore'. Ezt meg nem illik megkérdezni, főleg ilyen rövid ismeretség után. Egyébként majdnem 7 óra volt.
A ház ajtaja kinyílt, egy nő nézett ki, tőle elbúcsúzott, mi meg neki lódultunk a munkának. A cédrus ágai olyanok voltak mintha drótkötelet vágott volna az ember és a dupla-élű fejszét is elég nehéz volt megszokni. Kezdett szemerkélni az eső is, és félcipőben elég sokat botladoztunk, csúszkáltunk. Kesztyű is jól jött volna. A törzset kezdtük elmozdítható darabokra vágni, a nagyobb kuglikat ékkel repesztettük. Hihetetlennek tűnt, hogy ezt a jó faanyagot csak bedobjuk az erdőbe mint szemetet. Annak idején sokat fagyoskodtunk Löveri kamaránkban és minden darab kidőlt száraz fa értékes személyi barátnak számított. Kamarásom, Jandó Tibi kézi könyvet irhatott volna a tüzifa beszerzés minden mozzanatáról, A becserkészés, helyrögzítés, éjszakai kommandós megközelítés, vizes rongy szorítva fűrészre hangtompításnak, egyéni teherbirásra való hosztolás, a Löver körút keresztezése, ahol a lámpák távolabb állnak: ez mind komoly, alapos mérnöki munka. Ezek meg a ház mellett lévő kiváló anyagot pocsékolják. A munka haladt, befejeztük az első nagy cédrust, és jött a duglasz. Hazudnék, ha azt mondanám, hogy könnyen ment, mert minden négyzetméterért komolyan meg kellett küzdeni. Nagyon megszomjaztunk, bár hideg volt. Nem akartunk bekopogni a házba vizért, mert érthetően az asszony félt a két vadidegen melóstól, akik valamilyen táborból jöttek. Az ablakból azért sokat lesett bennünket. A tóbol ittunk. Jó hideg volt, persze gleccserek is táplálták, de remélem azért, hogy a szenyvíz a házból már nem egyenesen a tóba megy. Persze később láttam, hogy tényleg ez volt a megoldás. Mikor megéheztünk megint eleredt az eső. Vizes volt a ruhánk, fáztunk is, és íigy egy fatövében megettük azt a vacak kenyeret pár perc alatt. Nagyon jól esett volna kávé, hiszen reggel se ittunk, de nem úgy nézett ki, hogy ember számba vesznek bennünket. Kezdtünk fáradni, minden lassabban ment, de nőtt a tisztított terület és biztató volt a haladás. Már sötétedett, amikor nagy hajrába kezdtünk, hogy elérjünk mindenhol a vonalig. Az utolós daraboknál voltunk mikor megjött a'főnök'. Agyba főbe dicsért bennünket, és látszott rajta, hogy őszintén meglepődött az eredményen. Két napi munkának gondolta. Azt

mondta, hogy olyan jó munkások vagyunk, hogy nekünk előbb lesz Cadillac-ünk mint neki. Mutatta az órát: öt óra volt. Bement a házba, mi meg a szerszámokat raktuk el. Eltűnt a fáradság, akár madarat lehetett volna fogatni velem. Gazdag vagyok, van tíz dollárom. Elég sokat kellett várni amig kijött a házból. Mintha veszekedtek volna az ajtóban. Azt mondta, majd az assony fizet, ő a kocsinál vár bennünket. Ez furcsa volt egy kicsit.
Odamentünk a bejárathoz. Megnéztem a feleségét és gondoltam ezen nincs mit félteni. Kezünkbe nyomott 8 – 8 dollárt. Meghökkenve néztünk. „"Mi van a többivel? - Tíz óra – tíz dollár". Ingerülten nézett ránk. Lassan, szinte sziszegve mondta: „Egy műszak 8 óra és még az egy órás ebédidőért is fizet". És bevágta az ajtót. Ha agyon verem, akkor nem a börtön zavar, azt leültem volna, de biztos nem lettem volna állampolgár. Elfoszlott a jó érzés. Titkon azt is reméltem, hogy a 'főnök' megkinál egy kis whiskey-vel és ez lett belőle. Visszamentünk a kocsihoz, hogy megköveteljük az igazságot. A férfi a földet nézte, zavartan rugdosta a kavicsokat és nagyn halkan csak azt mondta, anélkül, hogy ránk nézett volna: „I am sorry, I am very sorry". Abban a pillanatban szinte megsajnáltam.
Hazafelé az út szótlanul telt el. Gondolkodtam az eseten, próbáltam túltenni magam. Ez hát a kapitalizmus. Tíz órai munkáért nyolc dollárt fizetnek és kettő, az un. értéktöbblet amit a kapitalista tesz el és szépen felhalmozza mint tőkét. Tényleg így lenne ez? Vagy csak ez a nő egy piszlos alak, és a férfi egy papucs és kihasználtak két bevándorlót? Otthon kiszálltunk és nem fogtunk kezet, csak mentünk átöltözni és enni. Mindig tanul és tapasztal valamit az ember.
Azóta sok fát vágtam már. Vettem egy darab erdőt Syracuse mellett és ott 28 évig vágtam a fát, mert a házamat teljesen azzal fűtöttem. Sokszr amikor a böhönc keményfákkal küzködtem, szerettem volna Karcsi segítségét. De ő meg Ottawában vágta a fát, hogy fűtse a házát. Több kocsim is volt, de Cadillac sohase. És ez a kis epizód úgy van az emlékemben, mint egy jól elbliccelt angol óra. Persze amit rosszul tudok angolul azt biztos akkor tanították. *(2012 augusztus, Bellingham, WA)*

Pintér László :**Visszapillantás**

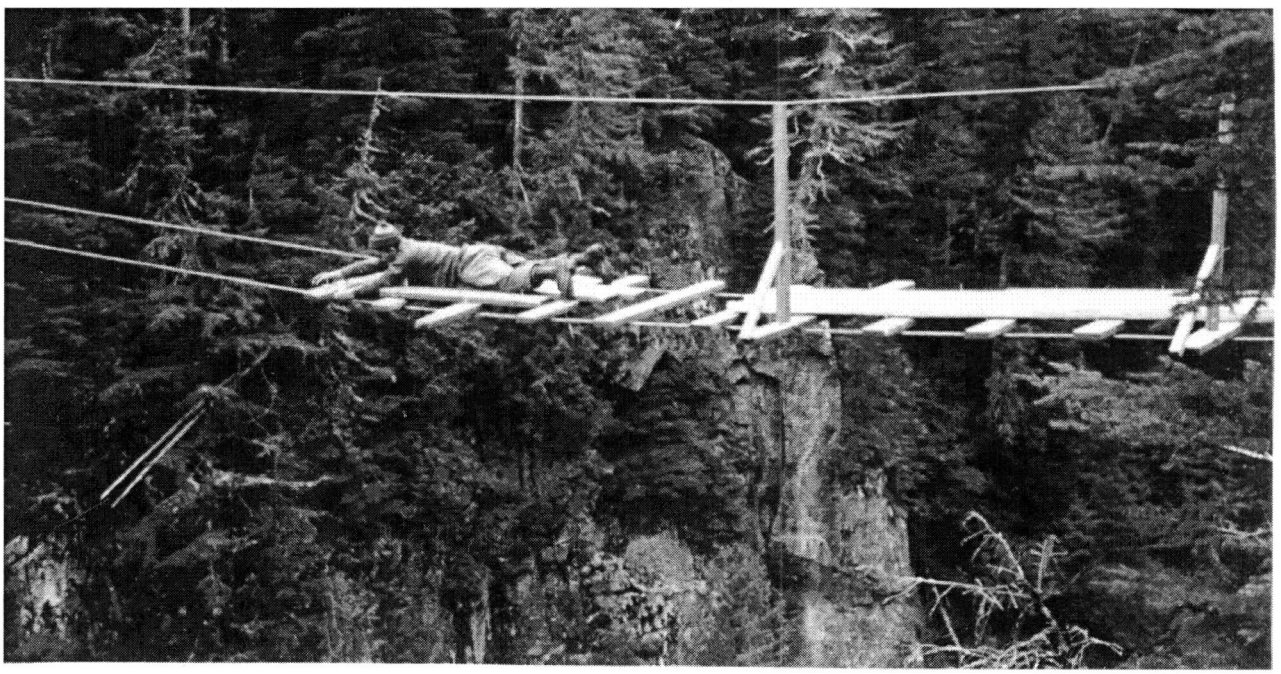

A minap eszembe jutottak régen megélt napok messze Knight Inlet végtelenségében. Talán az 1960-as egyetemi év nyári szünetében voltunk, de gondolatban 1962-ig elkalandoztam.
A feltáratlan Klinaklini folyó völgyének erdő területén becslési munkát végeztünk a a Gormely Forestry Service nevű vállaltnak. A folyó bal partján volt egy dombos terület, talán 1-2 km széles, melyen hét kisebb-nagyobb tó volt. Számozás szerint hívtuk őket, levén az első legközelebb az öbölhöz. Ezen a platón szaladt végig, a folyóval párhuzamosan a bekötési vonalunk, ahonnan indultak ki a minta-vonalaink, melyek egyenesen felszaladtak a hegyoldalon egészen a fahatárig, (1000-1200 m) és amit naponta meg kellett másznunk. A mintavonalak mentén, 10 méter (30 láb) szélességben minden fa átmérőjét megmértük és egy-két famagasságot is mértünk minden állománytípuson belül. A mérési pontok tengerszint feletti magasságát is megállapítottuk szintvonalas térkép készítéséhez. Az állomány fatömegét később az irodában számítottuk ki fatömeg-táblázatok segítségével. Horváth Emillel 1963-ig dolgoztunk a vállalatnak. A mi munkánk eredményeként tervezték az évi kitermelés területeit és az utakat. Az utak kijelölését és bemérését Horváth Emil és csoportja végezte, az én négy személyes csoportom felmérésen dolgozott, de néha be kellett segíteni út és vágásterület kijelölésébe is.
1962 nyarán a Tartományi Erdészeti Hivatal (BC Forest Service) kérésére egy gyalog-hidat kellett építeni a Klinaklini folyón keresztül, hogy villámlás okozta erdőtűz esetén elérhető legyen a folyóntúli terület. Emil és négy társa (Kurucz János és másik két kanadai erdész) kapta a feladatot. A szükséges anyag nagy részét Beaver hidroplán repülővel szállították be a 6. tóhoz, mert az elég nagy volt leszállásra. Innen kellett felhordani a cuccot gyalogösvényen a kb. 2 km-re lévő 7. tóig. A tervezett híd színhelye, egy 70 méter mély és 60 méter széles kanyon volt, ami talán 100 m-re volt a 7. tótól, de oda csak helicopter tudott hozni építési anyagot: drótköteleket, faanyagot, szerszámokat, mert a tó kicsi volt. Egy alkalommal élelmet is ejtőernyővel dobtak le számunkra a tó melletti szikla-omladékra.
A munka kezdetekor valakinek át kellett jutni a folyó tulsó partjára, hogy ott rögzíthesse az utánna küldött dróthuzalt. Erre a kanadai erdész, John vállalkozott. A kanyonnál a folyó zuhatagokon ment keresztül, míg ki nem ért a kb 3 kilométerre lévő öntésterületre, azért a kanyontól kb. 200 méterrel fentebb, ahol szélesebb

és csendesebb volt a folyó, próbálkoztak gumicsónakkal átevezni. A biztonság kedvéért a csónakot mentőkötélhez kötötték, ami viszont a folyó erős sodrás miatt nem engedte a csónakot elhagyni a partot. Így mentőkötél nélkül kellett megkísérelni az átjutást, ami szerencsére sikerült is mielőtt a csónakot a kanyonba sodorta volna a víz. Immár a túloldalon, John egy sziklafal tetejéről várta a nyíllal átlőtt horgász-zsinor végét, ami Emilnek csak többszöri próbálkozás után sikerült. Fokozatosan vastagabb és vastagabb kötelet húztak át, végül a drótkötelet, amit aztán mindkét végén fákhoz erősítettek. John az erre akasztott csigán húzta magát vissza az első éjszaka után.
Két erős drótkötél lett a hid tartója és kétoldalt két drótkötél a korlát. Emil, a tartó drótköteleken hason csúszva, tolta maga előtt és csavarozta rá a keresztfákat. Minden negyedik hosszabb volt, hogy a korlát álló oszlopait rá lehessen erősíteni. A kereszt elemekre hosszában tujából hasított deszkák adták a járó felületet. El lehet képzelni a veszélyes munkát 70 méter magasan a rohanva zajló folyó felett hason fekve dolgozni. A hid elkészülte után én félve merészkedtem rá, mert a folyó és a kanyon okozta légáramlat állandóan hintáztatta az építményt.
Emil megbecsült, jó humorú alkalmazottja volt a Gormely Forest Service-nek, akik velünk végeztették a munkát az Evans Products Vállalat részére. Sok soproni erdész dolgozott itt hosszabb- rövidebb ideig: Gőgös Feri, Apt Kamill, Báthy Pista, Nagy Miska, Kurucz Jancsi és Herczeg Bandi. Emillel és Dobozi Tamással már korábban is dolgoztam Gormely-nek, 1959-ben a Boston Bar melletti Scuzzy Creek völgyében.
1963-ban megszűnt Gormely munkája Knigh Inletben és javasolták, hogy keressünk a képesítésünkhöz méltó munkát. Én így kerültem a MacMillan Bloedel Vállalathoz 1963 tavaszán ahol 30 évig dolgoztam különböző kitermelő részlegeken és ahonnan 1992 decemberében mentem nyugdíjba.
Hogy Horváth Cillinger Emilt merre sodorta a megélhetés lehetősége a Knight Inleti idők után, csak ő tudná elmondani, amire még van lehetetősége, ha talál rá időt. *(Parksville, BC, 2012 aug.)*

LUCFENYŐ - *Picea sitchensis*

Karácsonyfának megvenni szörnyű,
Szúrós a tűje, mint a varrótű.
Öregebb korban lelóg az ága,
Betegnek látszik a lankadása.
El tud pedig élni párszáz évig,
Nagyságát hatvan méterrel mérik.
Átmérője lehet három méter,
Ilyen nagyságot csak kevés ér el.
Fája finom, egyenletes, fehér,
A legtöbb fafajtánál többet ér.
Hogyha kiszárad, könnyű, de erős,
Ezért Japánban a fája kellős.
A háború alatt vadászgépek
Váza készült belőle avégett,*
Mert fája könnyű, mégis rugalmas,
Nem könnyen hasad, éppen alkalmas.
Vizenyős talajt a luc nem bánja,
Az sem baj, ha vízbe ér a lába.
Legszebben nő régi öntéseken:
Kavicsos föld, s lentebb víz is legyen.

Thompson Sound, 1996. május 1

Báthy István: **50 éve történt**

Egy évvel a Sopron Divízió megszűnte után -1962-ben még nem volt állandó munkám, viszont állandóan dolgoztam. Néhány erdszeti konzultáns, akiknek nem volt állandó stábja 'passzolta' becses személyemet körbe-körbe. Így esett meg, hogy júliusban Gordon Charnell, átpasszolt engem és Tőgel Gyuszit Bob Dugan szolgálatába, közel 2 hétre a Kootenay tó nyugati partján fekvő Tye nevű kis település környékén lévő tar-vágott területek felújulásának minőségét felbecsülni. Gyuszi főnöklete alatt.
Július 15-én indultunk Vancouverből Gyuszi kocsijával a 3 sz. műúton Penticton felé. Minden előzéskor Gyula éles szögben vágott ki majd vissza majd felborítván az autót. Kérdésemre Gyula válasza az volt, hogy a szaggatott vonalak közt akar sávot váltani. Ha az emlékezetem nem csal a sávok nem voltak frissen festve. Estére megszálltunk Pentinctonban, majd másnap kacskaringós országúton elértük Nelsont, ahol ott hagytuk Gyusz kocsiját és felszedtük a már előre bérelt kis viharvert, piros Austin 'Gipsy' terepjárót. Annak idején Tye-ba, a vasút-menti néhány házból álló településre nem vezetett országút, bár a 2 évvel azelőtt megnyílt Salmo-Creston műútról tekervényes erdei közelítő utakon el lehetett érni. Így, mi a kis 'Gypsyt' felraktuk a CPR vasút egyik lapos kocsijára, majd magunk is felkászálódtunk a szerelvényre. Szálláshelyünk Tyeben Mrs. Johnson házának szúnyoghálóval bekerített tornácán volt. Ez egyáltalán nem zavart bennünk hiszen forró nyár volt. A házinéni látott el bennünk koszttal is. A napi munkánk után Gyula megírta a riportot, majd vacsora után lebattyogtunk a tópartra fürödni. A tó vize kristálytiszta volt és a partja gyönyörű, finomszemcsés homokos föveny. Így teltek napjaink munkával és üdüléssel. Már munkánk vége felé közeledtünk amikor beütött a gubanc. A szálláshelyünktől legmesszebbi, 26 km-re fekvő vágásterületet becsültük, amikor hazafelé a 'Gipsy' első bal kereke kibicsaklott és kormányozhatatlanná vált. A kocsi alá nézve konstatáltuk, hogy a tengelycsonk csapszege eltört és a nyomtávtartó kormányrúd csak lóg a levegőben. Mi mást tehettünk volna a dög hőségben mint gyalog nekivágni a hazatartó útnak. Már egy darabig kutyagoltunk, amikor mögöttünk motorzúgást hallottunk. Gyulával hitetlenkedve néztünk össze, ahogy feltűnt egy rozoga kis teherkocsi. A hazafelé igyekező srác, a Salmo-Creston útról lejőve tartott hazafelé, felszedett bennünk s így hamarabb értünk vissza Tyeba. Gyula azonnal telefonált Nelsonba alkatrészért, ami a másnapi vonattal meg is érkezett. Miután a kis Austin úgy-ahogy helyre lett pofozva, ledöcögött a vasút állomásra majd bevagonírozás után visszatért - velünk együtt Nelsonba. Mi Gyulával július 27én hagytuk el a városkát és még aznap tértünk vissza Vancouverbe.
Mr. Charnell a nyár folyamán többször is kölcsönadott - természetesen nem ingyen - egy vancouveri erdészvállalatnak. Ez a vállalat októberben felajánlott egy állandó segéd-erdőmérnöki állást. Főnököm mondván, hogy nem az a fontos ami neki jó, hanem ami az én javamra válik, kegyesen 'elengedett'.
Azóta 50 év telt el. Tyebe még ma is csak a BC Forest Service erdei útján lehet eljutni. A gyönyörű fövenyes tó parton a Forest Service kempinghelyeket létesített. Szegény Gyuszi azóta már az Örök Vadonban folytatja erdészeti pályafutását és ottani házinénink kis unokája, Lis, ma már maga is 60 év körüli nagymama lehet. *(Prince George, BC, május 2012)*

Ifjú Géza: **Életutam**

(2004-es őszi számunkban—Kapocs 39:24 - már jelnt meg hasonló jellegű irás, amire Géza talán már nem emlékszik, de ismétléseket, legkeresettebb rovatunkban, szivesen látnak olvasóink. A Szerk)

Szegeden születtem 1931 január 26.-án. Gyerekkoromat a Szeged melletti kis faluban Kübekházán töltöttem, ahol apámnak volt egy vegyeskereskedése. A gimnázium első négy évét a szegedi Piarista gimnáziumban végeztem, majd a második világháború végén Baranya megyébe Sásdra kerültünk, igy a pécsi Cisztercita gimnáziumban folytattam. Azt a gimnáziumot 1947-ben államositották és a ciszter tanárokot kitelepitették. Igy a nyolcadik osztályt az államositott Nagy Lajos gimnáziumban folytattam. De onnan a Mindszenty hercegprimás kommunista tárgyalásai alatt engem kizártak, mert nem fogtam be a számat és kiálltam Mindszenty mellett. Onnan aztán átmentem a Janus Pannónius, volt Jezsuiták által vezetett államositott gimnáziumba, ahol 1949-ben érettségiztem. Pécsett apámat két évre börtönbe tették a kommunisták, igy 17 és 18 éves koromban nyarakon arató és cséplőgépi munkás voltam, hogy megkeressem a gabonát anyám és én kenyerének és disznó hizlaláshoz.

Az Erdészeti egyetemre 1949-ben felvettek, ahol csak két évet végeztem, mert 1951-ben, annak ellenére, hogy kitünő tanuló voltam, 45-öd magammal hirtelen egy délután kizártak. A vád ellenem az volt hogy „tagadta, hogy az illegális Selmeci Körnek tagja lett volna". Igy aztán a Zala megyében lévő Lovászi Kőolajtermelő vállalatnál kaptam állást mint csőszerelő segédmunkás. Az nem sokáig tartott, mert 1951 októberében besoroztak 'katonának', ami kisült, hogy 2-éves munkaszolgálat lett. Azokban az években több mint húszezren voltunk munkaszolgálatosok, köztük egy csomó kulák gyerek, akik szülei földjét elvette a kommunista állam. Azok a munkatáborok olyan Gulag Archipelagóhoz voltak hasonlók. Minden 2-3 hónapban szétrobbantottak bennünket, és más helyekre küldtek, ahol nem ismertük egymást. Igy aztán én épitettem a szocializmust ingyen Budán, Pesten, Diósgyőrött, Miskolcon, Recsken, Szilvásváradon, Uzsa Bányán és Veszprémben.

A két év munkaszolgálat után visszamentem az olajvállalathoz Lovásziba, ahol előléptettek kémiai technikussá, majd később a helyi koromgyár üzemvezetőjévé neveztek ki, és a fizetésem kb. kétszerese volt mint volt évfolyamtársaimnak, akik már akkor végzett erdőmérnökök voltak. Ott engem nagyon segitett főmérnök Szilas Pál, aki Sopronban végezte bányamérnöki diplomáját. Akkor ő volt a vállalat mérnök-igazgatója, s mint soproni firma támogatott engem. Lovásziban több kitüntetést kaptam, többek között Sztahanovistának is kineveztek, pedig soha nem léptem, és nem is léphettem, be a Pártba. (tudjátok ti még, hogy mi is volt a 'Sztahanovista' kitüntetés?).

Amikor a forradalom Lovászit is érintette 1956-ban, én elég aktiv voltam, s ezért három barátommal, akik közül az egyik a forradalmi tanács elnöke volt, elmenekültem Austriába. Onnan mindnégyen Angliába mentünk, és ott tudtam meg, hogy a soproni egyetem nagy része Kanadába vándorolt. Angliából vettem fel a kapcsolatot Roller Kálmán dékán úrral, aki azt irta, hogy ha én valahogyan Kandába tudok menni, akkor ő felvesz engem a magyar karra. Több nehézség után mind én, mind a három barátom kimentünk Kanadába, ők Calgaryba, én Vancouverbe. BC-be való érkezésem után betettek egy menekültek táborába Abbotsfordban, ahonnan egy kanadai angol tanár pénzbeli segitségével Powell Riverben utaztam és csatlakoztam az emigrációban lévő erdészeti egyetemhez. Ott én nem ismertem majdnem senkit, csak Adamovics Lacira, Cserjesy Tónira és Sziklai Oszira emlékeztem egy kicsit, akik az én kizárásom előtt 1951-ben már a soproni egyetemen voltak. Mivel nem tudtam senki más a nevét, én egy darabig mindekit Vendel-nek hivtam, ami aztán rámragadt, és engem is majdnem minden diák Powell Riverben Vendel-nek hívott.

Vancouverben egy pár vizsgát le kellett tennem, u.i. amikor 1951 májusában Sopronból kizártak a másodév végén, én nem tudtam letenni ott egy pár vizsgát. Azon vizsgák letétele után lettem Vancouverben hivatalosan 'harmadéves'. Az első évben Kozák Tóni, Hudák Jancsi, Bódig Jóska és én két kis szobát kibéreltünk Cserjesy Tóni bérelt házában, igy lettünk mi négyen kamarások. Mind a négyen később három különböző egyetemen doktorátust szereztünk; Jancsi Syracuse University-n, Jóska University of Washington-on, Toni és én a UBC-n. ajnos Hudák Jancsi már több mint 15 éve meghalt, és Bódig Jóska is elhúnyt 2 évvel ezelőtt. A negyedév alatt én bementem egy egyetemi dormitóriumba a Fort Camp-re. Az évben lettem a Soproni Kör elnöke a UBC-n. A Kör abban az évben nagyon aktiv volt; több rendezményt csináltunk a Magyar Házban, amely akkor a Broadway egyetemhez közeli végén volt. Az egyik alkalommal egyéni és kórus énekek, népitáncok, balett, és egyéb kulturális előadások voltak a műsoron. Arra még a Vancouver polgármestere is eljött. Bodig Jóska és Borsos Zoli voltak a főrendezők. Mi, úgynevezett harmadévesek, 1959-ben végeztünk. Én kaptam egy ösztöndijat a Yale egyetem erdészeti karán, s egy év alatt ott megkaptam a Master diplomát fatechnológia terén. Onnan 1960-ban visszamentem Vancouverbe, u.i. kaptam egy National Research Council of Canada ösztöndijat arra, hogy a UBC-n folytassam tanulmányaimat. Abban az évben vettem feleségül Imrédy Marát. Házasságunkból három gyerek született, Kati 1961, Péter 1963, és Pál 1965.ben.

A Ph.D-t 1963-ban kaptam meg, ugyanakkor amikor volt kamarásom Kozák Tóni is doktorált. Tóni és én voltunk az első Ph.D-k erdészet terén akkor a UBC történetében; két magyar Kanada egyik legnagyobb egyetemén. 1963 őszén 'Post Doctoral Fellow' lettem a University of Californián, Berkeley-ben. Onnan 1964-ben költöztünk Viginiába, Blacksburg-be, ahol a Virginia Techen (Virginia Polytechnic Institute and State University) egyetemi tanár lettem egészen 2001-ig, amikor 70 éves koromban nyugdijba mentem. Ez az egytem 35,000 diákkal jelenleg a legnagyobb Virginiában.

A gyerekek jól beszéltek magyarul egészen 6 éves korukig, amikor iskolába kezdtek járni. Sajnos nem tudtunk lépést tartani magyarul az iskolában tanultakkal Virginiában, igy lassan elfelejtették a magyart. Ahol lakunk csak 3 magyar család volt, most már csak kettő, és azok gyerekei nem a mieinkkel voltak egykorúak. A gyerekek igazán nem a szülőktől tanulják a nyelvet, ha-

nem inkább a másik gyerekektől és a magyar egyesületek gyermek programjaiból, amik itt ebben a kis virginiai városban nem léteztek.
Munkásságom alatt több, mint 100 tudományos cikket publikáltam. Sok helyen és országban tartottam előadást, mint pl. Kina, Sovjet Unió, Svájc, Brazilia, Argentina, Venezuela, Magyarország, Peru, Japán, Mexikó és egy csomó helyen Észak Amerikában. Választott elnöke voltam két nemzetközi tudományos/professzionális egyesületnek, a 'Forest Products Society' és a 'Society of Wood Science and Technology'-nak.
Életem egyik kimagasló élménye az volt, amikor a US Academy 1972-ben elküld0tt a soproni egyetemre egy magyar/amerikai csereakció keretében, mint tudományos látogató. Akkor még néhány professzor ott volt Sopronban, akik az én kizárásomkor 1951-ben együtt működtek a kommunitákkal. Sopronban voltunk 2-1/2 hónapig, de a tanári kar nem mert velünk érintkezni. De aztán később, amikor a komcsi rendszer a vége felé járt 1990-ben, diszdoktorátust kaptam attól az egyetemtől, amely 39 évvel azelőtt kizárt.
Virginia Tech egyeteme egy új osztályt teremtett 1979-ben, a 'Department of Wood Science and Forest Products', melynek én lettem a vezetője (Department Head) 22 évig, nyugdijba menésemig. A mi osztájunk lett az egyik legnagyobb és legelismertebb fatechnologiai program Észak Amerikában. Amikor nyugdijba mentem, volt 16 professzor, 105 rendes diák és 40 master/Ph.D. candidátus az osztályunkon. Több mint 100 diák nálunk kapta meg a Ph.D-t nyugdijazásom előtt. Jelenleg majdnem minden fatechnológiai karnak Északamerikában és soknak külföldön is van legalább egy professzora, aki az én volt Departmentemen végzett, beleértve UBC-t (David Cohen) és Forest Products Laboratóriumot (Luiz Carlos de Oliveira) Vancouverben. Több magyar diák Sopronból nálunk végezte doktorátusát az én osztályom, ösztöndija eredményeként.
Idővel családi életem is eléggé megváltozott miután Blacksburgbe kerültem. Feleségem Mara és én elváltunk 1980-ban. A három gyerekünk itt maradt velem. Később 1984-ben újra megházasodtam és igy eléggé megnagyitottam a családot. Feleségem Beth, a helyi Marriott Hotelnek volt 'manager'-e, elvált asszony volt 4 gyerekkel, igy aztán most van 7 gyerekünk, akik korban nagyon közel vannak egymáshoz, sőt egy páran középiskolai osztálytársak is voltak. Mindet kitaníttatuk, mármint aki tanulni akart, egy Ph.D., három Master degree, öt undergraduate diploma. Mind a hét kirepült az otthonból. jelenleg egy él Németországban, három Észak Karolinában, egy Texasban, egy Floridában és egy Washington államban. Mind a 7 házas és van most 9 unokánk, a legidősebb 23, a legfiatalabb 2.
Egy évvel azután, hogy én nyugdijba mentem, feleségem Beth is nyugdijba vonult 2002-ben, igy most sok időnk van utazásra. Minden év január/februárjában 3 hetet Floridában töltünk, 2 hetet márciusban Aruba szigetén, májusban 2 hetet Hilton Head, SC szigetén, u.i van 7 'timeshare' hetünk. Azonkivül néha ellátogatunk St. Thomas, St.John és St. Martin szigetekre és többször Mexikóba, mint Puerto Vallarta, Mazatlan Merida és Cancun. S persze a sok gyereket is meg kell néha látogatni, ami elvisz bennünket Texasba, Észak Karolina tengerpartjára, Floridába és még Európába is, ahol Németországon kivül egy párszor a délspanyol tengerpartot is meglátogattuk. Magyarországon legutóbb 1999-ben voltam. Ott még él idősebb nővérem és az ő kiterjedt családja. Tervezünk egy magyar utat 2013 augusztusára.
Nem tudom, kit fog érdekelni ez a rövid életrajz, hisz én már majdnem 50 éve, hogy elhagytam Vancouvert, s talán sokan nem is emlékeznek rám. Most annyi sok év után „feledve rég a külvilág, csendes az életem" de talán még megmaradtam néhány volt diáktársnak emlékezetében. *(2012 junius, Blacksburg, VA)*

I R O G A T Á S O K

M A G U N K R Ó L

Apt Kamill: **Életek, emberek...** (11. rész)

Az első kép az új munkámról. Szép napos reggelen a Plaza Nutibara melletti kis utcában kellett felszállnom 'kamionettá'-ra, ami a Guadalupe-i erőmű-komplex és az EEPP (Empresas Publicas de Medellin) Közszolgáltatási Vállalat központi iroda épülete közti 130 kilométeren hordta az EEPP és az Integral mérnökeit és tehnikusait oda vissza, két hetente a háromnapos pihenőre. Nem kellett sokat keresnem, csak egy autó parkolt a rövid mellékutcában, egy kisteherautó nagyságú kombi, mellette négy vagy őt férfi beszélgetett az egyenruhás sofőrrel. Odamentem, bemutatkoztam, mondtam mit keresek. Mindezt spanyolul próbáltam, és nagy meglepetésemre megértették. Ők is bemutatkoztak, kedvesen fogadtak, attől a perctől kezdve része voltam a gárdának. Otthon voltam köztük. Magyarázták, hogy nyolckor, kb tiz perc mulva indulunk.
Gonzalo, a göndör hajú, három fajtából kevert tipikus kolumbiai, harminc körüli, mindig szolgálatkész született sofőr, mindjárt el is keresztelt arra a névre, ami aztán évekig rajtam maradt. Délamerikában a régi, még középkori szokás szerint az egyetemet végzett embert, igy a mérnököt is, doktornak tisztelik. A családi nevemet a legtöbb ember soha nem is hallotta, s ha hallotta is nem tudta hová tegye, de a Kamill mint Camilo természetes része volt a spanyol nyelvnek, igy lettem 'Doctor Camilo'.
Útunk első tizenöt kilométerje a várostól északra a Carib tengerpartra vivő aszfaltos főútvonalat követte, onnan keletre fordultunk a Porce folyó völgyébe, Barbosán át egy többé kevésbbé kikövezett ötven kilométeres szakaszra, azután nem egész két jármű széles földúton fel a hegyekbe, északnyugat felé, Gomez Plata és Carolina falvakon át El Salto-ba. Elég nagy volt a forgalom, majdnem végig. Teherautók, lovasok, teherhordó öszvérek, gyalogosok, tyúkok , tehenek, gyerekek, kutyák az úton, és mindenki a járművétől kitelő maximális sebességgel haladt. Engem az utazás járműre való tekintet nélkül, sohase zavart, ezt az utat is élveztem a szép, üde, élettel teli vidéken, de ideges embernek nem ajánlanám. Különösen esős időben nem, amikor a vörös szinű sár olyan sikos volt mint a szappan.
Négy óra mulva beérkeztünk El Salto-ba, a camionetta kiürült, részben a Troneras gát alatti kisebb generátor állomásnál, részben pedig az EEPP telep irodájánál. Itt vége volt az útnak, csak három hatalams cső meg egy függővasút vezetett le Guadalupeba a nagy áramfejlesztő állomáshoz, ahol közel kilencszáz méteres fejnyomással fejlesztették az áramot.
Magam maradtam Gonzáloval, aki már fordult is és mondta, hogy most engem visz Miraflores-be. El Saltotól husz kilóméternyire a Rio Tenche völgyében 2050 m magasságban volt az irodánk és a Mayoria, a legénységszállás, az Integrál nőtlen személyzetének, meg vendégeknek, akik ritkán de előfordultak. Az iroda

alatt ötven méterrel keskeny, mély völgyben folyt a Tenche. A folyónak a leendő gát feletti szakasza lesz a következő vizgyüjtő medence. Ennek az építéséhez osztottak be.
Már a camionettában csak spanyol szót hallottam. Kedvesen beszéltek hozzám, kérdezgettek az utitársaim, én meg ahogy tudtam válaszolgattam, itt ott kézzel-lábbal, máshol meg sehogyan. Nem adták fel, átfogalmazták a kérdést, újra kérdeztek, nem udvariasságból, hanem érdekelte őket amit kérdeztek. Otthon éreztem magam köztük.
Az iroda és a majoria közötti kis parkolóban vagy négy-öt EEPP jelzésű pickup teherautó, egy Landrover és egy Willis jeep álltak, meg ugyanannyi EEPP egyenruhás sofőr nézte kiváncsian, barátságosan az új mérnököt. Köszöntek. Délamerikában, csakúgy mint otthon, szokás volt köszönni. Én szeretem ezt a szokást. Ma is tartom, s Kanadában még ma is hiányzik, bár lassan itt is kezd megragadni.
Az irodában egy harmicöt körüli kolumb mérnök fogadott angolul. Francisco Sierra volt, az Integral medellini irodája és az épitkezés közötti összekötő mérnök. Isten hozott, mondta aztán körbe vezetett, mindenkinek bemutatott. Megmutatta melyik az én iróasztalom. Bevitt a nagyfőnökhöz, az amerikai-kinai C.Y. Li -hez, annak is bemutatott, aztán visszavitt az asztalomhoz. Az asztalon egy vastag kb. 60x90 centis összefüzött terv köteg, meg egy legalább 200 nyomtatott oldalas könyv feküdt. Ezeket tanulmányozzam át, mondta, aztán majd beszélgetünk. A tervkötegben, meg a könyvben benne volt a munka összes tervrajza és műszaki leirása, a 64 méter magas gát keresztszelvényétől, az alagutak betonvasalásán át, a zsiliprendszer legkisebb csavaráig minden, spanyolul. Elővettem a szótáramat, és belesüllyedtem.
Délamerikában országonként és bizonyos fokig vidékenként változik a fajkeveredés. Argentinában például abban az időben a fehér bevándorlók alig keveredtek a helyi őslakossággal. Kolumbiában, különösen a mi vidékünkön, Antioquiában viszont, a fehér, az őslakos indián, és a rabszolgának behozott afrikai néger teljesen szabadon keveredett, olyannyira, hogy társadalmi osztályra való tekintet nélkül, ritka volt az olyan ember akiben nem volt valami jele legalább két fajnak. Nálunk az irodában volt egy Izrael nevű söprögető, tedd ide-tedd oda, Carolina falu beli gyerek, olyan szeplős fehér bőrrel, vörös hajjal, mintha egyenest Dublinból került volna oda. Az egyik fő munkája az volt, hogy ellátott bennünket frissen főzött kiváló kávéval, igy sokat segitett nekem a tervek megismerésében.
Munka után átmentem a majoriába, ahol megismertem Barbarát és Bertát akik főztek, mostak, vasaltak, takaritottak ránk. Hárman laktunk ott akkoriban. Kényelmes külön szoba mindegyikünknek, tiszta, modern fürdőszoba, és egy hatalmas kandallóval ketté választott ebédlő és társalgó kényelmes karosszékek, asztalkák. A lányok még jobb kávét főztek mint Izrael. Lakótársaim, Tulio Ruiz, az iroda titkára és Guillermo Jaramillo épités felügyelö voltak. Mind a kettőt nagyon megszerettem, s jó barátaim lettek az elkövetkező három év alatt. Este beszélgetéssel folytatódott az intenziv spanyol tanfolyam.
Szerencsés természetet kaptam, mert ahogy nől a munka nyomása úgy nől a teljesitőképességem. Na, itt aztán direktbe kapcsolhattam, állandó teljes gázzal. Úgy emlékszem, hogy a harmadik nap végére lenyeltem amit kellett. Nem is volt olyan vészes, hiszen főleg rajzok és számok voltak, meg egy kis szaknyelv ami eleve nem nehéz, a spanyol meg angol után nagyon könnyű, hisz az angol nagyrésze latin eredetű szó, igy szótárat is alig kellett használnom. Másnap Pacho (Francisco) Arango, aki a közvetlen főnököm volt, körbevitt a munkán. Bemutatott a épitővállalat személyzetének, és a mi munkásainknak. Végignéztük az épitkezést, kérdeztem dolgokat, beszélgettünk. Ezzel telt el a nap. Öt órakor, amikor a többi mérnök, meg a laboratórium és az iroda személyzet hazament El Saltóba, Arango behivott és elmondta, hogy az éjjel kezdik betonozni azt a szakaszt amit ma vasaztak, és angolul hozzátette hogy, az öntésnél végig legyek ott, használjam Jaramillo szolgálatait belátásom szerint. Ez volt az igazi fejest ugrás a sűrűjébe.
Nem kellett megjátszanom a gyakorlott szakembert, hiszen a főnökeim tudták, hogy ilyenfajta munkában nincs gyakorlatom, de az adrenalin szintem azért felment rendesen. Ment minden simán. A spanyol tudásom hézagossága átsegitett a szakmai tanulási görbe első, igen lapos szakaszán. Négy hónap múlva már egész jól beszéltem spanyolul, és addigra kitanultam a szerkezeti vasbeton öntés minden csinját-binját is. Kezdődhetett a nyár, a földgát épitése.
Az alagútban persze nem csak beton volt, hanem élet is. Itt ismertem meg a kolumbiai embert. A munkán három vállalat emberei voltak jelen. Az épitkezést kivitelező angol vállalat, a Taylor Woodrow Co. angol mérnökei, féltucat Angliából kihozott bányász, és nagyszámú kolomb munkásság: bányászok, vasmunkások, beton munkások, szakmunkások, segédmunkások vegyesen, azután az EEPP, a tulajdonos, a medellini Közszolgáltatási Vállalat alkalmazottai, épitési ellenőrök, földmérők, figuránsok, irodaszemélyzet, konyhaszemélyzet, sofőrök, akik az Integrál segédszemélyzetét tették ki, és az Integral Ingenieria mérnökei és technikusai akik az EEPP megbizásából az Integral által készitett tervek kivitelezését ellenőrizték mint'interventorok'.
Azért irom le ezt ilyen részletesen, mert ez a szerkezet lényeges szerepet játszott az Integral személyzete és a többi munkás közötti viszonyban. Tulajdonképen az épitkezésben semmiféle közvetlen hatalmunk nem volt. Utasitásokat nem adhattunk, bele nem szólhattunk semmibe, de semmi nem történhetett a belegyezésünk nélkül, és ha valami nem jól ment, leállithattuk a munkát. Első pillantásra lehetetlen állapotnak tűnhet, de igy van ez minden épitkezésnél ahol a kivitelezés pontossága és minősége kritikusan fontos. Az, hogy gátak, hidak, alagútak, felhőkarcolók mégis megépülnek annak köszönhető, hogy az épitkezésben, hogy úgy mondjam, nincs demokrácia. Tisztán meghatározott cél van, és tisztán meghatározott felelősség van, a munka folyamatok, anyagok, műszaki szabványok részletes, pontos meghatározásával mérhető eredmény van. Nehézségek is vannak. Gondolkodni nemcsak lehet, hanem állandóan kell, de mindig megvan, hogy ki felelős az elhatározásért. Párbeszéd van de vita nincs. A terveken csak a helyszini főmérnök, a 'resident engineer', nálunk Dr Li változtathat.
Ennek kapcsán megemlitem, később, 1966 őszén volt egy érdekes esetem. Akkor már a Rio Negro-i alagútnál dolgoztam. Egy nyolc és fél kilométeres alaguton vittünk át ivóvizet a hegyen keresztül a Rio Negro völgyéből Medellinbe. Az alagút két végét több mint harminc kilométeres út kötötte össze, igy két irodánk volt. A központ az alagút felső végénél, Rio Negroban, az enyém meg a Rio Medellin völgyében a hegyoldalon, vagy másfél kilométerrel a város felett. Az alagút alsó szakaszáért a kivezető szerkezetekkel együtt én voltam felelős. A legtöbb dolgom a föld alatt volt, de ahogy nézegettem a kijárati terveket, valami nem tetszett. A terevek szerint a szerviz alagút kijáratánál felszinre törő természetes szikla alakulatot, és a körülötte lévő, természetes növényzettel boritott finom, vörös vulkánikus talajt le kellett gyalulni, és gyeptéglával boritani, csupán a civilizált

arculat kedvéért. A miraflores-i gát építéséből jól ismertem a talajtipus tulajdonságait, viselkedését. Irtam egy memorandumot a főmérnöknek, felküldtem hozzá a sofőrrel, s mindjárt fel is hivtam telefonon.
A főmérnök a nálam néhány évvel idősebb Jairo Diaz volt. Jó mérnők, nagyon rendes ember, jól ismertük egymást a miraflores-i munkából. Elmondtam neki, hogy mitől félek, s hogy szerintem nem kéne legyalulni a rézsűt, a kőbe rakjunk egy-két tucat három méteres horgonycsavart, és fújjuk le betonnal. Nem lesz csúnya, és ha az elmúlt pár millió évet kibirta, akkor ezután is valószinűleg helyben marad, ráadásul olcsóbb is lesz. Lejött megnézni. Azt mondta, lehet benne valami, kihivja Medellinből a mérnököt aki a tervet csinálta, megbeszéli vele. Úgy is lett. A tervezőmérnök egy Henry keresztnevű, fiatal, valamelyest pökhendi, elméleti ember volt. Épp az irodában ültem amikor kijött. Másodmagával volt, kiszálltak az autóból, pár percig nézegették a kijárat környékét, visszaültek s elmentek. Később délután Diaz-tól kapok telefont, hogy a terv marad ahogy volt. Rendben. Teljesen normális folyamat. Megmondtam amit gondoltam, a kötelességemet megtettem. Szépen folytattam a munkát.
Tán egy hónappal később, már a gyeptéglákat rakták, nekem több mint egy éve nem volt szabad szombatom, péntek délután felhivtam Diazt, hogy nincs semmi kritikus munka, másnap nem jövök fel. Rendben, mondta, hát másnap reggel Kinga kislányommal meg Csillával jó későn kényelmesen reggeliztem amikor csengetett a sofőröm, hogy a Dr Diaz kéret, azonnal menjek fel a munkába.
Amikor odaértem a legyalult félig gyepesitett rézsűn két csapat földmérő nyüzsgött, a munkások egy csoportban nézték őket az alagút bejáratától. Vagy nyolcvan méterre onnan, az iroda előtt egy teodolit a rézsűre irányozva, mellette Jairo Diaz, meg egy EEPP mérnök szintén a rézsűt nézték. Sejtettem mi van. Belenéztem a teodolitba. A látómezőben a cövek lassan, de szemmel láthatólag mozgott. A súvadás pont a városba levezető, már befejezett, felszinen futó másfél kilométer hosszú, 60 cm átmérőjű magasnyomású acél vivezeték cső fölött volt. A hegyoldal nagyon meredek volt, s ha a 3-4 ezer m^3 már mozgásban levő föld igazán megindul, nemcsak a csövet nyomja be a belvárosba, mint egy biliárd dákót, hanem sok lakóházat sodor el és temet be. Nem volt diadal érzetem, nem montam, hogy „na nem megmondtam?". Eszembe sem jutott. Láttam Jairo Diaz arcán, hogy pontosan tudja mi történik, és nagyon meg van ijedve. Megkérdezte, hogy mit javaslok. Én ismertem a helyet a legjobban, volt egy gondolatom, azt mondta csináljam. Amikor a kért földmozgató gépek délutánra megérkeztek, már egyedül voltam, kivéve a földmérőket akiket ott tartottam, hogy állandóan figyeljék és tiz percenkint jegyezzék a földmozgás mértékét. Már sötétedett amikor reflektor fényben megkezdtük a munkát. Éjfélre lassult, másnap reggelre megállt a csuszamlás. Egy hét múlva stabil volt a hegyoldal. Nem volt olcsó dolog. A Medellin folyó a hegyről lefutó patakba benyomott földtől egy hétig olyan volt mint a sűrű kakaó. Nem hiszem, hogy a pisztrángok, meg a „sabneta"-k különösebben élvezték, de ez volt a kisebbik baj. Nagyon nagy szerencsénk volt, hogy a különben gyakori kisebb nagyobb földrengések közül egy se jött azon a héten. Megúsztuk. Utána soha egy szó nem esett a dologról. Talán csak annyi, hogy a következő munkámban megint magasabb beosztást kaptam. Na, de menjünk csak vissza három évet, vissza Miraflóresbe.
Az első két hónapban nagyon sokat tanultam, nemcsak vasbetonról, hanem munkavezetésről is. Az angolok nem jól csinálták. Lehet, hogy Indiában, meg Kenyában az angolul valamelyest tudó gyarmati alattvalókat tudták irányitani, de itt nem csak nem ment nekik, nem is próbálkoztak. A kolomb munkásokról azt gondolná az északi ember, hogy „eh, latinok, lusták". Egyáltalán nem úgy van. Jó munkások. Ismerik a munkát, a szerszámokat, és épp olyan keményen dolgoznak mint jó munkások bárhol másutt ahol én jártam. A kollégáim mondták, hogy a legtöbbet ismerik a Tencse - Troneras-i átkötö alagutból, ahol a munka normálisan haladt. Itt állandó bajok voltak. Hol anyaggal, hol géppel. A munkások csak csóválták a fejüket, amikor egy-egy megakadt betonöntés közben szét kellett kapkodni a négyszáz méter husszú húsz centis acélcső vezetéket, amin a betont pumpálták be az alagútba, és a csövekből egyenkén kiverni, kikaparni, kimosni a betont mielött megkötne, különben az egész vezetéket ki kell dobni. Aztán megint összerakni, a félbemaradt öntést előkésziteni a folytatáshoz, ami vagy pár óra múlva, vagy esetleg napok múlva lesz. Egyszerűen fejetlenség uralkodott.
Angol mérnököt egyáltalán nem láttam a munkán. Ott voltak az irodában, de a munkára ki sem jöttek. A nyomorult angol bányászok próbáltak vezetni, de nem tudtak spanyolul, csak jelbeszéddel kommunikáltak és az minden jóindulat ellenére nem volt elég. A kolomb munkavezetők hátra húzódtak, mert tisztázatlan volt, hogy ki a főnök. Egy Augusto Pinson nevű, szimpatikus, egészen fiatal, bogotai mérnök volt a Taylor Woodrow szakmai tolmácsa. Őt sem láttam soha kint a munkában, csak az irodában vagy munkaidőn kivül mint magánember találkoztam vele. Az angol vezetőség , noha némelyik három évig ott volt, soha nem tanult meg spanyolul egy rosszul kiejtett 'buenos dias' határán túl. Délamerika nem India. Itt a latin világban nem volt elég csak angolnak lenni ahhoz, hogy menjenek a dolgok. Októberre már annyira elmaradt a teljesitmény a tervezettől, hogy Dr Li, 'El Chino', ahogy a háta mögött hivták, megnyomta a vészcsengőt. Az összes érdekelt vállalat nagy kutyái, még az Integral USA beli partnere, Ganett Fleming is megjelent a Taylor irodájában tartott gyülésen. Fél nap alatt kikotyvasztották a receptet. Dr. Li és Oscar Mejia, az Integral valóban zseniális nagyfőnöke még aznap délután közölte velünk a lényeget.
Az angol bányászok hazamennek. Velük megy a Taylor helyi főembere, egy Lewellin nevű hólyag. Ideiglenes főnök Jeff Powell mérnök. Az összes földalatti munka vezetését Jean Pierre Dupres veszi át. A változás azonnali volt. Másnap az alagutban megindult a munka, és a beton szinte megállás nélkül dőlt be két pumpán keresztül. Dupres francia származású, Kolumbiába került, negyven körüli, soha fel nem növő, égőlelkű, nagyon kemény munkás és kiváló szakember volt. A munkások mind jól ismerték, és biztak benne. Hamar megkedveltük egymást. Rengeteget dolgoztunk akkoriban. Ritka volt a nap, hogy kevesebb mint tizenkét órát töltöttem az alagutban.
Egy alkalommal, minden kész volt az öntésre, a betont vártuk, amikor odajött hozzám az egyik munkás. Sokszor láttam már. Kis termetű, csontos arcú, szúrós szemű ember. Azzal szólitott meg, hogy „úgy hallom maga magyar ember". Meglepődtem. Délamerikában alig volt munkásosztályba került európai. Nagyon enyhe idegenes kiejtéssel, de jól beszélt magyarul. Mondom neki, igen. Azt mondja, ő szerb. A neve Miroslav Dikics. A bátyja Tito egyik régi embere, éppen börtönben van Belgrádban Milovan Djilasszal együtt. Ez Tito embereivel időnkint erlőfordul. Ő maga sose keveredett bele a politikába, de azért lelépett, mert sohase lehessen tudni. Néha amikor egy kis időnk volt el-el beszélgettünk. Érdekes ember volt. Aztán egyszer eltűnt, többet nem láttam.

Kéthetenkint lejártam Medellinbe. Tizenegy nap munka, három nap szünet. Csütörtök délután körbejárt Gonzálo a camionettával, felszedte a pihenősöket, és este kilencre otthon voltam apáméknál. Az utasok a szokott társaság volt. Hatan, heten EEPP és Integrál alkalmazottak. Évek óta ismerősök a különböző munkákról. Csúfneveken szólítva egymást, beszélgettek, vicceltek pletykáztak, ugratták egymást. Porce falunál megálltunk a 'tienda'-nál, megittunk egy kávét vagy rumot, vagy aguardientét, tüzesvizet, a nemzeti italként szereplő ánizs pálinkát, s aztán tovább Medellinig.
Tulio Ruiz, a mirafloreszi irodai titkár is velünk járt. Negyven év körüli volt, fiatal huszonkét éves feleséggel, aki tizenhat volt amikor összeházasodtak. Az asszonyka a szüleinél lakott, öt gyerekükkel, a hatodikat várva, Gomez Plata-ban. Mint kolumbiai demografikai adatot emlitem meg Tulio családját, ami nem volt gyakori, de nem is volt egyedülálló. Az apósáéknak huszonhat élő gyermeke volt. Amikor a camionetta megállt Tuliot letenni, a ház elött annyi volt a gyerek mint a hangya. Tulio büszkén mutatta öt-hat éves kislányát aki egy két év körüli kisgyereket tartott az ölében. Kérdeztem, hogy a kisfia hány éves. Azt mondta, hogy az nem a kisfia, hanem a sógora. Más szóval, a kislány a saját nagybátyját cipelte, dajkálta. Egy családban tiz gyerek nem volt ritka, de négynél kevesebb, igen.
A nagy családokban, az angolul nagy betűvel irott Én', egy egészséges kisbetűs fogalommá zsugorodott, átadva a fontosságot a 'mi'-nek. Egészséges, mondom, mert az emberek könnyen, kényelmesen éltek saját magukkal úgy ahogy voltak. Hibáikat mindenki ismerte, nem kellett perfektnek látszani, hiszen senki sem perfekt. Nyiltan, nyugodtan élték egyáltalán nem könnyű, de humorral teli életüket. Ott, akkor még nem hitették el az emberekkel, hogy mindenki gazdag lehet, csak a lelki nyugalmát kell feladnia, és kis szerencsével biztosan elkapja a szivárvány végét. Élték a több ma egy veréb, mint holnap egy túzok bölcs filozófiáját, élvezve az amit az 'itt és most'-ból ki lehetett kaparni.
Nagyon soknak volt 'csúfneve', ami rendszerint valami egyéni különlegességre, tulajdonságra, gyakran látható testi 'másságra' utalt. Például, volt egy aranyos, jókedélyű, rettenetesen csúnya néger sofőr, akinek teljesen keresztbe álltak a szemei. Úgy hivták 'Doble Viaĺ, Dupla Út. Hordta a nevét, mert nem volt benne rosszindulat, és a humorát saját maga is élvezte. Kicsit megijesztett, amikor először láttam, ahogy a keskeny úton jött velünk szembe a nagy teherautóval, és úgy nézett ki mintha a válla fölött nézve a jobb oldalán levő szakadékban keresne valamit. Széles hófehér vigyorral köszöntött bennünket, mialatt tovább is szemmel láthatólag a szakadékot kémlelte. Kiváló sofőr és nagyon jó munkás volt. Ugratták őt is mint bárki mást, de mindenki tisztelte benne az értékes embert. Ezek között az emberek között könnyű volt otthon lenni.
Tiszta nép volt. A munkások is rendszeresen fürödtek. Egy idő után megszoktam, hogy amikor az alagútban kellemetlen, mosdatlan testszagot éreztem angol bányász volt a közelemben. Azok valami okból nem sokat adtak a tisztálkodásra. Rendes emberek voltak, jó munkások, elbeszélgettem néha egyikkel másikkal, később tolmácskodtam nekik itt-ott, de úgy látszik nem érezték, hogy a mellettük levő ember nem büdös.
A pihenő hétvégeken tovább ismerkedtem a városi Kolumbiával. Sok időt töltöttem Csillával és egyre tisztábban láttam hogy én jól választottam. Általában elég gyorsan határozok, ha tudom mit akarok. Még előző évben egy hét ismeretség után megkérdeztem, hogy akar-e a feleségem lenni. Megláttam a ritka embert, és ahogy jobban és jobban megismertük egymást, egyre nagyobb örömmel vártam az ősi magyar karácsonyt, a Sumér 'gurusun'-t, a jövő év igazi kezdetét, december 21.-ét. Akkorra terveztük az esküvőt. Mi ketten kicsi, családon belüli ünneplést szerettünk volna leginkább, de anyósomnak fontos volt a társaság, a cécó, hát a kedvéért szépen belementünk. Kibirjuk, mondtuk, és kibirtuk. Több mint negyven vendéggel, a német konzul fekete Mercédeszével, frakkban cilinderrel, de jó borral. Édesanyám meg a bátyám is ott voltak, de apám akkor már Venezuelában tanitott egy egyetemen. Három napos nászút után mentem vissza Mirafloresbe, ahol kezdődtt a szárazévszak és a gátépités.
A terelő alagútat már befejeztük, jöhetett a Tenche elterelése. Ilyenkor kicsi volt a viz, mindössze négy és fél köbméter másodpercenkint, nem volt nagy dolog a leendő gát felső szélénél kis nyúlgáttal elrekeszteni, de az embernek volt egy különleges érzése, ahogy a szeme láttára, egyszercsak, év milliók óta először nincs folyó a mederben. Nem diadalt, inkább veszteséget éreztem, de hamar túltettem magam a dolgon, hiszen néhány hónap mulva ismét kibújik az alagút alsó végén, és megy a Magdalenán át le a Carib tengerbe, csak közben átbújik egy két csövön meg turbinán, és kivilágit néhány falut.
A föld mozgatás már nem volt annyira új mint a szerkezeti beton, de ez aztán földmozgatás volt. Egy millió köbméter föld ment bele a gátba, a töltés előtti talajelőkészitéssel legalább százezer köbmétert kellett kikaparni. Tizenkét Euclid TS14-es , öt Caterpillar DW21 talajgyalu, tiz D8-as , két D6-os caterpillar traktor és több tucat teherautó dolgozott mintegy tizenegy hónapig heti hét nap, napi huszonnégy órát. Rettenetes hajtás volt, hogy a decembertől márciusig tartó száraz évszakot kihasználjuk, mert a legkisebb mérhető eső napokig leállitotta a munkát. A behordott földet csak frissen kiásott természetes, 20.4 és 20. 8 %-os viztartalommal lehetett munkálni. Szárazabban nem tömörült, nedvesebben elfolyt. Az első nyáron, amikor közel a völgyfenékhez dolgoztunk sok spontán forrás, talajviz áttörés szórakoztatott bennünket. Azokat mind azonnal kellett elkapni, és tudni kellett, hogy mit csinál az ember.
Az angol mérnökök itt sem jártak le a munkába. Egy Mr Wager nevű ötvenöt év körüli volt amerikai traktor vezető Kentucky-ból, aki a gátnál a gépek és gépkezelők főnöke volt képviselte a Taylor Woodrow felsőbb vezetőségét a földmunkáknál. Csak a traktorvezetéshez értett. Nem volt buta ember, csak nagyon primitiv és teljesen képzetlen. Húsz évvel azelőtt egy amerikai vállalattal jött le mint 'catskinner' egy gátépitéshez. Megnősült és itt ragadt. Kolumb felesége nem beszélt angolul, ő maga húsz év alatt jóformán semmit nem tanult meg spanyolul, de az elemi iskolás angolt, amivel otthonról eleresztették közben kicsit elfelejtette. A Taylor bevásárolt vele. Sajnáltam a nyomorultat de attól nem ment jobban a munka. A három évig amig a Taylor Woodrow ott volt, ő is ott volt. Valószinűleg egy rosszul megszerkesztett szerződéssel vették fel, s mint külföldi munkás az én fizetésemnek legalább ötszörösét , de talán inkább tizszeresét kapta. Ő is meg a munkások brigád vezetői is kétségbeesett tehetetlenséggel néztek egy-egy a töltésből felbuggyanó forrást. Itt nem volt idő felküldeni valakit a Taylor irodájába segitségért, meg azt hiszem az elején az angoloknak nem sok fogalma volt Wager szakmai és egyéb fogyatékosságairól.
Mindjárt a gátépités első napján gyanús volt, hogy itt is hibák lesznek. Ott állt a hatalmas géppark berregő motorokkal, néhány TS14-es megrakva várta, hogy leterithessék az első köbmétereket. Félszáz munkás három brigádban, csövek, pumpák, tömlők, teherautók rostált kaviccsal, homokkal, talicskák, lapátok, ami csak kellett. Kint volt a Taylor egész

irodája, ott álltak egy csoportban az új főnökkel, Mr. Allen-nel az élen, biztonságos távolságot tartva a munka hely és maguk között, mellettük álltunk mi, az egész Integral stáb, Dr. Li vel az élen, és néztük a mederben csörgedező, mindenhonnan szivárgó talajvizet, meg az általános tanácstalanságot. Nem volt az egészben semmi újszerű, vagy szokatlan, csak a tanácstalanság. Különben minden gát vagy útépités igy kezdődik, csak valakinek kézbe kell venni az irányitást, amit itt hiába vártunk. Pontosan már nem emlékszem hogy kezdődött, csak az van előttem, hogy a Taylor mérnökének utasitásait Augusto Pison spanyolra forditva kiáltozza le a gödörbe, ahol a brigádvezetők nem tudják pontosan, hogy éppen melyiküknek szól az instrukció. Aztán már csak arra emlékszem, hogy a kialakult kényszerhelyzetben Dr. Li átvette az irányitást, én meg lent voltam a gödörben átvéve a karmester szerepét csináltam amit Wagernek kellett volna csinálni.

Innen eredt aztán, az a nem szabályos de szükséges szokás, hogy egy -egy vizbetörés vagy más spontán probléma alkalmával mi vettük át a vezetést. Ebből rengeteget tanultam, és nagyon élveztem. Az első földmunka szezon vége felé aztán volt egy másik nagygyülés, aminek az eredményeként elment Mr. Allen, és egy Utah-ból importált, Hank Domagalski nevű ember vette át a Taylor főnöki szerepét, az öccse pedig bekerült a földmunkához mint Wager főnöke. Onnan aztán már ment minden rendesen. Az esős évszakban Dupresval az aknák meg az alagút, nyáron meg a földmunkák. Hosszú, hosszú napok, éjszakák, rohanó munka. Elememben voltam. Jól ment. *(Folytatjuk)*

V É L E M É N Y E K

Joseph Bako: **Forest land and hydro-electricity**

With the proposed Site C hydro-electric project on the Peace River and run-of-river hydro crowding the front burner, is British Columbia Hydro Corporation passing on 'high-head' hydro – the greenest, least intrusive, most efficient method of hydro-electric power generation? Given the burgeoning demand in B.C., high-head hydro could also be a significant new source of electric power in the province.

I first learned about high-head hydro back in 1984 while travelling in Switzerland. 'Grande Dixence Dam' said the Swiss tour guidebook I perused for points of interest between Lausanne and Zermatt, "one of the greatest feats of civil engineering the Swiss have ever undertaken." Hmmm? This would have been enough to provoke a visit but looking at the road map, I also noticed the tiny reservoir behind the dam. As a forester, I was keenly aware of highly productive, valley-bottom forest and farm land flooded by our immense hydro reservoirs in B.C. What did the Swiss know that we didn't? I just had to go and find out.

The information posted at the dam site and contained in a booklet I bought at the souvenir kiosk, left me admiring the simple concept, sophisticated design, practical construction and environmental compatibility of the Grande Dixence project.

The applicable principle says that the potential energy of water is directly proportional to its volume and elevation. In other words, one can generate the same amount of hydro-electric power by leading a large volume of water onto turbines from low elevation (low-head hydro) or a small volume from high elevation (high-head hydro). The Bennett Dam-Williston Lake-Shrum Generating Station complex on the Peace River is an example of the former and the Grande Dixence of the latter. Site C would also be a low head development.

True, run-of-river hydro projects avoid large-scale flooding but they still have major drawbacks. First, run-of-river power is expensive and has to be subsidized. Second, too many tributaries to a major river would have to be developed for meaningful amounts of electricity. Each side-valley would need to have its own access road, weir or dam, penstock, generating station, transmission line, etc. Third, run-of-river does not maximize the head. Fourth, construction and water diversion in the productive reaches of a creek or river adversely impact fisheries, wildlife, wilderness status, aesthetics, recreation, tourism, etc.

Looking at the elements of the Grande Dixence complex, the massive dam sits between two large rock outcrops like an axe buried in a block of firewood. It pinches off the headwaters of La Dixence Creek – a roughly Capilano Creek-sized, south-side tributary of the upper Rhone River flowing into Lake Geneva – near the city of Sion, Canton Valais. The dam was constructed at 2,100 meters above sea level at the head of La Dixence Creek. It needed six million cubic meters of concrete. The Swiss used crushed rock for the concrete and quarried the rock right at the reservoir site – also increasing reservoir capacity. Construction began in 1953 and finished in 1964.

The reservoir (Lac des Dix) is located in the alpine region, above the timberline and below the glaciers of the Pennine Alps. It has a surface area of four square kilometres, a capacity of 400 million cubic meters and collects water from a catchment area of 46 square kilometres. The corresponding figures for the Williston Lake reservoir on the Peace River are: 1,760 square kilometres, 74 billion cubic meters and 72,000 square kilometres.??

Filling the reservoir is perhaps the most ingenious aspect of the development. The headwaters of La Dixance Creek flow directly into the reservoir but the volume is not nearly enough to fill it. Additional water is collected at the headwaters of several adjacent Rhone tributaries. A string of water intakes along the 2,400-meter contour line capture the excess summer melt from creeks and rivulets springing from the glaciers. A typical water intake consists of a small weir across a stream and a chute with adjustable opening at the top, that drains water into a 100 km-long tunnel network leading to the reservoir.

Filled during the spring and summer, the reservoir is drawn down year around, providing firm power.

The vertical drop (head) between the reservoir and the turbines on the Rhone valley floor is some 1,600 meters. By contrast, the head at the Bennett Dam is only about 180 meters. The Grande Dixence generates 2,000 gigawatthours of electricity annually, the Shrum generating station produces 13,100 gwh. Without wanting to be critical of the Peace River development (we need it), the Bennett Dam floods about 440 times more area (mostly productive land) to generate about seven times more power than the Grande Dixence.

Environmentally, the Rhone tributaries tapped for water to fill the reservoir stay essentially at normal water levels year around. Mostly excess melt water is collected from them and the intakes can be narrowed or closed off once the reservoir is filled or the creeks down-stream need more water.

Other resources (forestry, agriculture, grazing, fish and wildlife, recreation, tourism, etc) remain unaffected. Added flood control is an extra benefit.

Aesthetically, the full reservoir in the summer looks just like

another pleasant alpine lake with popular hiking trails around it. Grande Dixence websites indicate that the Swiss have found new water for the reservoir (including collecting below the dam and pumping up) and added generating capacity since my visit.
Our mountains and glaciers suggest abundant high-head potential in the province and B.C. Hydro should investigate the possibilities. Engineers could start by reviewing high-head websites and visiting some high-head projects in Switzerland. Back home, they could identify likely sites, do feasibility studies and start designing projects. Even with global warming licking our glaciers, we should still have about a 100-year window to run high-head projects. Developing them should be feasible with today's technology and certainly at the exorbitant rates B.C. Hydro pays for run-of-river electricity produced by independent operators.

Jablánczy Sándor: **Az öregedésről**

Egy pillanatra sem állítom hogy amit itt írok az az orvostudomány hivatalos álláspontja. Mind ez az én személyes véleményem.
A gerontológia úgy általában eléggé kiforratlan ága az orvostudománynak. Akár az addiktológia (szenvedélybetegségek ezelése) is inkább kuruzslás mint sejt biologián alapuló alkalmazott tudomány. Nem igazi tudomány természetesen az egész orvostudomány sem akár az erdészet vagy a mezőgazdaság. Mind igazi tudományon alapul, de önmagukban nem tudományok. Mikor kisebbik öcsém erdészetet tanult nagyokat röhögtem hogy első évében ugyanazt tanulta mint én az orvosin: sejtbiológiát, biokémiát, organikus kémiát, statisztikát, kivéve pedologiát és dendrologiát, amit mi nem tanultunk. Még a mycologia a parazitológia és a rovartan is hasonló volt, persze fontosabb a virológia és a mikrobiológia. Hiányzott még a fitocoenologia (Apu nagy száma, amit a muszkáktól tanult mert a pedológiához hasonlóan az is orosz tudomány, az összes többi főleg német). A phytocoenologiához (növénytársulások tanához) volna hasonlitható az orvosi járványtan vagy környezettan (ami visszatekint Hippokrateszhez, aki művének cime 'Légek, Vizek, Helyek', tehát az ásvány/talaj/nyomlemek szerepéhez kapcsolható, ami világos a Struma folyó völgyében hiányzó jód [Iodine] elem golyvát okozó esetében).
A hosszú élet magas hegyi népeknél, mint 'Hunzák'-nál ismert (kivéve az Okinawa vagy a Loma Linda esetét, ámbár lehet, hogy az is magas topográfiájú). Nem tudunk semmit csak találgatunk: lehet genetikai eredetű, lehet étkezesi szokás, de lehet lelki, szellemi, szociologiai, kevesbé vallási vagy nemi aktivitású oka a hosszú életnek. Valószinűbb a testmozgás kérdésének előnye, hegyen völgyön le föl rohangálni egész nap jót tehet. De nem lehetetlen, hogy a Hunzáknál a vizük minősége az oka hosszú életüknek és nem a diétájuk összetétele. Állitólag gleccser vizet isznak, ami tiszta és ezerszer több ásványt és nyomelemet tartalmaz mint az átlag kanadai vagy amerikai csapviz. A híres sárgabarack is olyan talajban nő aminek magas az ásvány és yomelem tartalma. Nem lepett meg, de örültem neki, hogy a harminc év alatt kidolgozott reggelim majdnem ugyanaz mint a hunzáké (majdnem az irtam hunoké vagy huculoké, azaz vágott zabkása, (náluk árpadara akár a tibetieknél), lenmag (őrölt lenmagliszt), erdei vadáfonya, (hegyi bogyó, nem tudom milyen dió,) mandula (sem cukor sem tej hozzá de lehet fahéjjal és mákkal ízesiteni), fekete és zöld tea semmivel). Csökkenti a cholsterol-t (a magyarban a hibás koleszterin szót használjuk amit a franciából vettünk át), nem emeli túlzottan a vércukrot, rákellenes és érelmeszesedés ellenes. Nem kell áttérni Adventista vallásra de a dohány, szesz, kávé, hús elhagyása vagy erős csökkenetése jó tanácsnak tűnik. Bár kérdéses hogy a teljes vegetariánus étkezés megéri-e ha a zöldségek műtrágyázott, kimerült és ásványokban szegény, nyomelemekben hiányos talajban nőnek.
Egyik paciensem mesélte, hogy pingpongozóknál ritka az Alzheimer kór. Ez meglepett (szeretem az értelmes meglepetéseket) mert három éve negyven év kihagyásával elkezdtem újra pingpongozni napi két órat, néha hármat és határozottan jobban érzem magam és iszonyatos merevségem teljesen elmúlt. A gerinc elváltozásokat nem lehet kiküszöbölni, azonban az izmokat, az izületeket, a porcokat, inakat és kötőszöveteket lehet erősíteni és hajlékonyabbá tenni pingponggal. Hogy gutaütést és bénulást lehet-e vele gyógykezelni az kétségen felüli, de hogy agyműködést is fejleszti vagy az agyak sorvadását csökkenti az kissé meglepett, de elhiszem. Negyven éve azt tanították hibásan, hogy a szívizom és az ideg, tehát az agysejt nem tud regenerálódni. Ma már tudjuk hogy ez badarság volt. Tehát fennáll a lehetősége hogy pingpongozóknak új idegpályái és új dendritikus és axonális kapcsolatai alakulhatnak, ami ellenszere lehet a sorvadásos betegségeknek mint az Alzheimer (vagy ahogy egyik béna betegem mondja 'oldtimers' disease).
Az hogy a sakk tornáztatja az agyat nem lehet kérdéses. Mindkét sportban a másik szép dolog, hogy ötéves gyerek tud kilencvenöt éves aggastyánnal pingpongozni, sakkozni, ami kevés más tevékenységnél lehetséges. Ezért egészségügyi elmebeteg, depressziós, paralitizises gutaütéses szivbeteg embereknek egyformán jó terápia volna a sakk és a pingpong rendszeres bevezetése. Persze ha valaki játszik egy hangszeren és azt műveli vagy egész nap sétal, kocog, rohangál (ha képes rá) az is megfelelő.
Bismarck megkérdezte matematikusaitól és demográfusaitól hogy hány éves korban kell elbocsátani az idősöket hogy a fiatalok állást kaphassanak az állami állásokban, nehogy munkanélküliként belépjenek a szociáldemokrata mozgalmakba. A választ ismerjük: ők találták ki a 65-öt mint nyugdijkorhatárt. Semmi biológiai érv nem szól mellette.
Azok élnek sokáig akik sokat és hosszú ideig dolgoznak, még kilencven éves korukban is. Természetesen lassabban, körülményesebben, gyávábban (és már nem való nekik a sebészet vagy a favágás). Egy 94 éves erdész paciensem minden évben beületett egy kavicsbányát facsemetékkel. Idén abbahagyta és meg is hal egy éven belül.
Szükség volna az öregkor szentségére, hogy ezzel a harmincöt év üresjárata helyett 65 és 100 között egy értelmes értékes életszakszának gondolhatnánk és fognánk fel az öregkort. Hogy az öregkor egy megbecsült értékes hasznos életfázis lehessen nem vegetálás és az exitus felé való tántorgás. De nem szükséges száz évnél tovább meghosszabbítani az életet.
Volt Kanadában pár évtizede egy százéves norvég sielő, Jackrabbit Johannsen. Ő honosította meg itt a terepsielést, amit akkor kiröhögtek és lenéztek. Ő nem törődött ezzel és síelt, 25 éves korában 100 km-t, 35 évesen 90 km-t, 45 évesen 80 km-t, 55 évesen 60 km-t, majd fokozatosan csökkent a teljesítménye 100 éves koráig, amikor már csak 1 km-t sielt naponta. Ez nagyon jó illusztrálása annak hogy milyen teljesitmény várható egy egészséges százevestől, aki még tud járni, lehajolni és bekötni a sibakancsát és sielni és a sibotokkal tolni magát és a siléceket

előre lenditeni, emelni, nyomni sőt egyensulyát is megtartani hogy el ne essen. Maximális ideális mesebeli kezelés esetén esetleg a dupláját is megtehette volna, de semmiképpen nem lehetséges hogy egy százeves ember tíz km-t sieljen.
30 éves koromban képes voltam szünet nélkül 36 órát dolgozni és 20 éves koromban az 'Elveszett paradicsom'-ot megszakítás nélkül egy huzamban elolvasni. És még hozzá csaptam az 'Areopagitika'-t amiben Milton emliti hogy Transylvániai diákok járnak Angliába teológiát tanulni. Már 40 éves koromban megtiltotta nejem hogy 24 óra kórházi ügyelés után még 8 órát dolgozzak a rendelőben. Azóta a heti hatvan óra húszra csökkent és csak a rendelőben, búcsút mondva a kórházaknak, öregotthonoknak. Régen tudtam 16 órát evezni kenuban egész nap szakadatlanul most már egy két óra is elég. Nem önzesből írom ezt, egyszerűen a saját életemet és tevékenységemet ismerem legjobban.
'Munkálkodás az élet sója, romlástól mely megóvjaĺ - nem tudom honann jön ez az idézet, de igaz annyi biztos. Azt hiszem Pablo Casals volt talán kilencven évesen, hogy leültették egy székre és lábaközé nyomták a csellóját és kezébe tették a vonót és ő csikorogva el kezdte húzni, lassan, rosszul, hamisan. De pár perc mulva kezdett feléledni és egyre normálisabban mozogni és végül is képes volt játszani egy felismerhető számot. Ugyanazt illusztrálja mint a sielő esete. Eszembe jutott most, hogy volt egy magyar zongorista, Nyiregyházi Ervin, aki csodagyerek kora óta nem ült zongorához de hetvenöt éves korában ismét elkezdett játszani Visszajött az egész. Vagy Simády, aki huszévesen már obégatta a 'Hazám, Hazám' áriát, de csak nyolvanéves korára tanulta meg, hogy mit énekel és Balatoni villájában már nem játszott semmit, senkit csak az igazat énekelte még mindig tökéletes orgánummal és hangerővel és átéléssel. És érezhetően nem a félig giccses arany mezőkön, ezüst folyókon volt a hangsúly, hanem "most mindakettő orvosra vár s mig én töprenkedem, hazám boritja szemfedél és elvész becsületem". Csak nyolcvan évesen tanulta meg úgy énekelni hogy már nem énekelt, hanem élte, lélegezte a dallamot és a verset ('a dal szüli énekest' - Babits). De feltételezem, hogy már kilencven vagy százéves korában már nem énekelt. Volt egy csodálatos betegem, aki még Josephine Bakerrel táncolt Párizsban a harmincas években és még kilencven éves korában is táncot tanitott öregotthonokban. Abba hagyta pár éve. Idén, talán 96 évesen eltört a csipője és már közeleg a vége. Egy másik, szintén kilencven év fölött, mindig könyvvel jár, állandóan olvas és nem teljes hülyeségeket mint a legtöbb. De a táncosnő és a faültető erdész és a nagy könyvmoly is láthatóan a vége felé jár. Hiába jó a vérnyomásuk és vércukruk és a 'Hb'-juk, az órájuk lejár. Nem vegetálnak, aktiv életet folyatatnak, mozognak, gondolkoznak, de nincs tovább. Tehát minden szakmában, sportban, tevékenységben ugyanaz a helyzet. Lehet még nyolcvan évesen is alkotni nagyon, ritkán kilencven évesen is, de semmi esely, hogy ez a tevékeny élethoszússág meghosszabitható. Csak abban lehet reménykedni és azt tervezni az átlagos életet hosszabba tenni, de csak akkor ha értékes értelmes tevékeny alkotó, hasznos élet. Vegetálásnak nincs értelme. Feltételezem Oscar Neimeyer sem elejétől végig tervezte a dekorációkat, épitményeket, a Rio de Janeiroi ,Mardi Gras' ra 104 évesen, hanem 104 aszisztense csinálta a munka 99%-át. Az is szép teljesitmény és elég tőle. Bertrand Russell is sokáig élt, de az utolsó tiz évbén már teljesen atyala volt. Trudeau nem élt túl sokáig, de az agya már tíz évvel előbb felmondta a szolgálatot. Nem kérem szépen, az emberi élet véges és ez így jó. 75 év is elég és teljesen elég a száz év. Nincs tovább és ne is legyen. És ha elérhető is volna az egész szervezetet kicserélni fiatalra, akkor sem kell, társadalmilag nagyon káros volna. Amúgy is túl sok az ember a földön, mire lenne jó egy milliard aggastyán, aki semmit sem csinál csak fogyaszt?
Viszont dolgoztatni kéne a 65 és 100 év közöttieket erősen csökkentett feladattal és teherbírással. Ahogy azt Ciceró leírja. Nem ahogy Bismarck parancsolta. Úgy is lehet felfogni hogy az öregkor halál közelség vagyis készülődés a halálra de úgy is hogy az életnek a legutolsó fázisa. Erről is szól Ciceró könyve az öregségről 'De Senectute', hogy minden élet fázisnak csecsemő, gyermek, fiatal, középkor, stb., megvan a saját célja, érdeklődési köre és az a jó élet ha mindegyik a saját korához illő dolgokkal foglalkozik. Ezért
teljesen nevetséges a főleg amerikai hisztéria hogyan ragaszkodnak a serdülő korhoz illő ruhákhoz, zenéhez, sport őrülethez viselkedéshez, középkorúak, sőt öregek. Nevetséges az aggastyán aki még izompacsirtaként ágál és a vénassszony aki még eltűnt bájait igyekszik visszavarázsolni. Ehelyett el kell fogadni az öregkorral járó örömöket. Bár könnyebb egy olyan kultúrában, ahol meg is becsülik az öregkort. A normális emberi életvárandóság hetven év, de különleges egyedekben, akár genetikai okok miatt, akár társadalmi helyzetüktől függően elérhető a kilencven év is és nagyon nagyon ritkán a száz. Ismert az életkora egyes egyiptomi fáraónak, mint Ramses II, és egyes római és görög szenátoroknak, akik kilencven évig és éltek. Cato senior és Cicero vagy Julius Caesar vagy Szokratész is addig éltek volna ha nem gyilkolják meg őket.
Különben számomra egyik kulcsmű, Cicero 'De Senectute' c. műve, amit negyven éve dühösen tanultam, mondván fiatal vagyok a szerelemről és más ilyen épületes témákról szeretnék olvasni nem az öregségről, amely téma csak Cambridgei professzorunkat érdekelhette, aki akkor hatvan felett lehetett. Aztán úgy elmúlt ez a fél évszázad mint egy pillanat vagy mint 'Venerable Bede' hasonlatával élve, amikor egy fecske berepül az egyik ablakon és kirepül a túloldalin, annyi ideig tart az élet és máris itt vagyok az öregség hajnalán. Most már egyik legfontosabb legkedvesebb könyvem lett de csak latinul és görögül és angolul olvasom mert nincs meg magyarul vagy franciául. Ciceróhoz méltóan, tele van nemcsak latin idezétekkel hanem görögökkel is és úgy lehet felfogni hogy nem Ciceró eredeti műve, hanem az egész görög-római műveltség almanachja vagy enciklopédikus összegezése az öregkorról.
Különben mint katolikus írtam az előbbi Pápának, hogy a hét szentséghez adjanak még hozzá kettőt, a munka szentségét és az öregkorét. Először úgy gondoltam hogy Ciceró művét idézem érvül hiszen a jelenlegi Pápa ujabb encikliáiban Marxtól Nietzschéig több nem-kereszténYt is idéz. De aztán rájöttem, hogy egyszerű a dolgot megkontrázni a Bibliából, elvégre sok csodás nemzés és fogantatás van, ahol meddő nők és vénasszonyok szülnek vidáman. Ha 'elderly primigravidának' nevezik a harminc vagy negyvenéves terhes nőket, akkor minek nevezzük a hatvan éveseket?
Naturam expellas furca tamen usque recurret.-Q H Flaccus.
Nemcsak erdészetre alkalmazható Apám kedvenc idézete hanem orvostudományra is. Két milliárd év alatt kialakult biológiai genetikai folyamatokat nem lehet megváltoztatni buta emberi kontár agyaknak. A legjobb példa - nem, kettő van. Az egyik, hogy bár az 'apoptózis' fogalma csak húsz éve kezdett újra felfedeztetni és használtatni, bár már közel száz éve ismert volt egy német kutató műveiben. Teljesen képtelenség, hogy negyven éve úgy tanították az embriológiát és sejt differenciálódást, hogy meg sem említették az apoptózis fogalmát, amit én politikai és

történelmi kérdésben is alkamazok. Nem lehet egy új szabad társadalmat a múlt zsarnokság tégláiból részeiből összeszkábálni és működtetni. El kell a régit pusztítani, feloldani, szétszedni pont úgy, ahogy az embriókban, a kopoltyúknak vagy a hasfalon kivülre került bélrendszernek vagy az uszonyszerű végtagoknak el kell tűnniük, hogy karokká, kezekké és lábakká alakulhassanak.
A másik gyalázatos szégyene a tudományos világnak, (a biológiának és a genetikának), de főleg a 'mitochondrion'-okkal fogalkozóknak, hogy (mikor is volt - 15 éve?), *unisono* nem orditottak fel és tiltakoztak 'Dolly'-t 'klón'-nak nevezni. Nekem egy másodpercembe se került, amikor meghallottam a 'nuclear transfer' szót, hogy rajöjjek, ez egy 'canard'. Erdészeknek, agronómusoknak (mivel ők is tanultak sejt biologiát) és állatorvosoknak is kellett volna tudniuk, nemcsak orvosoknak, hogy az emberi genóm nemcsak a sejtmagban lakozó DNA (DNS) molekulából áll, hanem a teljesen független mitochondrionban található DNA molekulákból is. A mitochondrion egyébként nemcsak energia adó 'endosymbiont' a sejtben, hanem nagyon fontos szintetizaló szerepe is van a 'heme' és más fontos fehérjék vagy zsiradékok szintetizálásában, mint a colesterol. Nagyon valós a remény a rövid eletű emberek életének meghosszabitására és az öregkor aktiv, értelmes, értékes szakaszámak megnövelésére (Különben Dolly egy degenerativ mitochondriális betegségben pusztult el, korábban mint egy juh életvárandósága!). Tehát a klónozás, ami nem is volt egy életmeghosszabbító kisérlet *in statu nascendi ab ovo* megbukott. Hülyítették az egész világot, mert vilagos hogy a klón 100%-os identitást jelent nem részlegest.
Az őrületnek nincs vége, csak most kezdődik, ugyanis aprilis elején a CBC-n megjelent egy hír a 'spider goat'- ról (pók kecskéről), amit nem lehet röhögés nélkül leírni. Hogy a pókkecske tejeből hihetlen erejű fonalat fonnak fejés után. Jó kis április elsejei vicc! Kisül, hogy nem vicc, hanem igaz és Wisconsinból vitték Montreálba egy kis állatkertbe a kecskéket már két éve. Ma meg a fő hír a kanadai TV ben egy transgender férfi/nő korcs/szörny sikere, hogy női szépségversenyen szerepelhet politikai meggondolás miatt. Az őrületnek nincs határa a mai világban. Minden, ami természetellenes, abszurd és minden normalitás meghazudtolója, egyszerre kivánatos, sőt követendő.
Apámat meg soha úgy nem tiszteltem, amikor Parkison-kórban szenvedvén megkérdeztem tőle, hogy elfogadna-e sejt átültetést egy elvetélt embrió össejtjéből, amivel volt egyetememen, a Dalhousie-n kisérleteznek. Természetesen azonnal viszautasította még a gondolatát is. Nem kell annyira gyáván és betegesen ragaszkodni sem az egészséghez, sem az élethez, főleg más emberi életek kioltása árán.Tahát számomra az igéret, hogy minden öreg embernek szerveit ki lehet cserélni fiatal szervek átültetésével egy abszurdum és egy obszcenitás. Különben is a fiatal átültetett szerv inkább illeszkedik az egész szervezet vénebb szerveihez sem hogy a fiatal szerv megfiatalitaná a többi öreg szervet. Nem tudom hogy a lélek számára létezik-e örökélet, de az holt biztos hogy a test számára képtelenség.
Minden elmúlik, nemcsak csillagok és bolygók véges élettartalmúak, hanem minden az ég alatt és földön. Földrészek, tengerek, birodalmak, kulturák és emberek. Mindnek meg van a kiszabott életkora és halálának beprogramozása. Sőt fajok és állatcsoportok és növenyek és növénytársulások is átalakulnak, elpusztulnak, kihalnak. Ez a mindenség vagy a kozmologia vagy a teremtés vagy az anyag természete. Most olvastam hogy 'fekete lyukak' is elpárolognak, még galaxisok kellős közepőn lévők is. Tehát teljesen képtelen ötlet filozofiailag, kozmologiailag, biológiailag az örök élet kívánása vagy tervezése, igérete vagy az élet meghosszabításának ámokfutása. Talán csak az atom vagy az elektron, vagy modernebben a 'quark' örök. De az sem. Tudjuk hogy minden elem radioaktív és mind kilök magából elektronokat, protonokat, neutronokat és más elemmé változik, némelyik percek alatt, más tiz millió év alatt. De mind, előbb utóbb megszűnik, átváltozik. Tehát az elem sem örök.
Mostanában éppen arról beszélenek, hogy mi voltunk a legtovább élő csoport, az utánunk jövők már sokkal rövidebb ideig fognak élni. Az oka egyszerűen a világ elamerikaisodása. Amerikában iszonyatosan elhízott, hájas emberek vannak, még Kanadában sincs olyan. Ezek a szerencsétlenek kizárólag 'junk food'-ot esznek a MacDonalds, Tim Hortons, stb helyeken (Coca Cola, french fries, iszonyatosan túlcukrozott és zsirozott fagylalt és csokoladé borzalmak). Legrosszab a helyzet az indián rezervációkon, ahol már a kis gyerekek negyrésze is érelmeszesedésben szenved, magas vérnyomással és cukorbajjal kezelnek tiz éves, száz kilós gyerekeket!. Ezek fognak száz évig élni? Még a negyvenet sem fogják megérni! Teljesen ismeretlen volt, nemcsak Dél Ameriakában de Európában is a beteges elhizás kis gyerekeknél. Követem a 'chessbase' sakkportált és látom, hogy már kezt megjelenni Törökországban, Franciaországban is a betegesen elhizott kis gyerek. Ez a beteges elhizas mint egy járvány terjed a világban az amerikai szörnyűségek miatt. Magyarországon meg nem hinném, hogy bezárták volna a cukrászdákat!
Nem ez a kohort nem fog száz évig élni. Van egy nagyon kis hányada a lakosságnak, amelyik tudatosan és célzatosan igyekszik követni a legjobb étkezési ajánlatokat, de ilyen nagyon kevés van. Ezek meg túl sokat sportolnak és amellett sokan kábító és ajzó szereket vesznek be, ami szintén egy iszonyatos rákfenéje manapság az emberiségnek. A különféle szenvedélybetegségek rabjai sem fognak, nem száz, de nyolcvan vagy hatvan évig sem élni. Dohány, szesz, kávé és még nem is beszéltünk a legális és illegális drogokról. Szóval, hol vagyunk még attól, hogy az élet meghosszabbításáról beszéljünk, mikor a megrövidítését kéne elkerülni, amin az emberiség nagy része szorgoskodik. Lehet kezelni a szivbajt, a rákot, de az emberi butaságot sokkal nehezebb!
Újabban követem a le Devoirban a művészeti jelentéseket, a hires művészek halálhirét és aztán felkutatom életük és művük részleteit. Most haltak meg Helen Farankenthaler, Antoni Tapies és Dorothea Tanning, aki kedvencem nem szürrealista képei miatt, hanem mert 75 éves korában kezdett verseket publikálni és 94 éves korában adta ki első regényét és 10½ éves korában halt meg. Elszerette Max Ernst dadaista festőt Peggy Guggenheimtől, aki szegényke születésnapra kapta a papától a Guggenheim múzeumot. De vigasztalódott Jackson Pollockkal, aki viszont nagyon fiatalon halt meg, hulla részeg vezetés miatt. De legérdekesebb a 104 éves Oscar Niemeyer, aki tervezte Brasilia, a dzsungel közepén felépített főváros modernista lelketlen épület monstrumait. Nagy tragédia, hogya mi Makoveczünk, akit láttam elszörnyedve Kolontárt cigivel a kezében látogatni, aztán nem sokára meg is halt, pedig még élhetett volna tiz, húsz harminc évet és alkothatott volna továbbra is. De hát a cigi. Viszont Niemeyer még 104 éves korárban is mindennap elsziv egy cigarillót - fene a jó dolgát. Foglalkoztat, hogy van-e valami oka hogy festők és épitészmérnökök ilyen matuzsálemi kort élnek meg. A szemlélődő életmód vagy a jó mód, mert ezek mind sikeresek is voltak, vagy a szabados nemi élet, bár azt elvetettem mint lehetséges okot, esetleg az esztétikai élet vagy az idegsejtek állandó használata, igénybevéetele. Mi lehet az oka hosszu életüknek? De az gyakori

zenészeknél vagy karmesterknél is. A zene maga vagy a parancsolás egy zenekar fölött, nem tudom, de köztük is sok a hosszú életű. Apácáknál az intelligencia látszott lényegesnek, a buták hamar haltak meg, a nagyon értelmesek hosszú ideig éltek. A jelentkezési életrajzuk kiválóságáról, amit 18 éves korban írtak, meg lehetett állapitani meddig élnek majd. Aki jól, szépen fogalmazott, nagy szókinccsel, az élt legtovább.
Summa summarum, a hosszú élet titka a természetes, főleg növényi nyers étel tehát a zöldség és a gyümölcs fogyasztása, rengeteg testmozgás, sport, tánc, seta, súlyemelés, játékok, gyaloglás, esetleg kocogás. Mellőzése szesznek, dohánynak, csökkentése cukornak sónak, kávénak, kevésbé teának, drogok teljes tiltása, nyelvek tanulása, ápolása, fenntartása (a két nyelvű ember öt tíz ponttal okosabb és öt tíz évvel tovább él, nem tudom hogy a három vagy négy nyelvű még tovább él-e), az agy tornája olvasással, írással, sakkal (esetleg briddzsel, tarokkal?). És még van lelki tényező is: vidámság, humor, szeretet mind segít elviselni az élet viszontagságait. Végül valamilyen művészeti, esztétikai tevékenység (aktív inkább mint passzív), rajz, festészet, szobrászat, kerámia, faragás, hímzés, horgolás, szövés, fonás, ének, zene, vers, dal. Sütés, főzés, kertészkedés, állatok, főleg madarak figyelése szintén lehet öröm forrása Ezek mind jó hormonokat és idegtransmittereket és jókedvcsinálókat termelnek a központi idegrendszerben.

R E C E N Z I Ó K

Laszlo Retfalvi: **Book review**

Out of print since its first publication in 2006 (and a 2nd edition in 2007) and not available through the Vancouver Public Library, I could not put my hand on **Bryan Cartledge**'s **'The Will to Survive. A History of Hungary'** book until now, when its 3rd edition appeared. Be it the small number of copies printed or hopefully, the wide interest the book created, its long lasting non-availability only increased my anticipation. And when John Lukacs' (a historian of whom I hold a high opinion) verdict: "This is the best history of Hungary in the English language" became known, I looked toward reading it with excitement.
That excitement, however, quickly evaporated after reading the first few chapters. After some vague reference to 'unscientific historiography' the author slavishly repeats the 'claptrap' of the Finno-Ugric' school relating to early times, up to the takeover of the Carpathian basin. Hence, the author repeats the Hungarians 'drifting' between more powerful tribes, their 'borrowing' right and left agricultural practices and horse/riding skills from any group in contact with, and of course the headlong 'flight' from the Pechenegs. Even that would have been excusable, had he stated at the start, that his unfamiliarity with that period and lack of time to dwell into it made him stay with the 'academic line'. It is worth repeating here, that the 'academic line' is as much a theory (and one based only on language rather than deductions from ancient references and archeological finds – not to mention recent genetic research) as are some others offered by historians differing with the 'official' view. Having thus been 'turned off', it took some time to carry on reading the remainder. And the 'remainder' is quite substantial. Of the book's 600 pages only 10 pages are devoted to years prior to anno 1000. That imbalance characterizes the entire tome, to which I shall return later.
An interesting observation of the writer is, that in contrast to earlier 'conquerors' (although he ridicules the 'honfoglalás' as a conquest) the Magyars did not lose their language but made the conquered people adopt. The logically sound thesis of L. Götz on 'language equalization' (Kapocs 49:23-4) states, that in mingling populations the language of the more numerous, the culturally more advanced group will prevail, tempts the reader to draw some weighty conclusions. The author's ill chosen sources on early history may also account for the detailed description of the few (albeit crushing) defeats during the 'raids' ('kalandozások') and only glancing mention of the far more numerous victories and their likely positive outfall in contributing to the development of fortified towns in western Europe. Earlier criticism leveled against other authors of history in denigrating Hungarian rulers by calling them 'chieftains', while calling minor western leaders kings and princes, equally applies to the present one as well. In spite of all the negatives mentioned, reading of the early exploits of the Hungarians (even without mentioning the 'Pozsony battle), the reader may find the title of the book a bit condescending, and the 'Will to Succeed' more appropriate.
After giving major credit to István I's 'Book of Laws'(a rudimentary penal code, mainly concerning property rights) as being more humane and comprehensive, than similar compilations in contemporary western Europe, the author does not accord 'constitution' status to his 'Admonishments' and quite flippantly dismisses, with a very few exceptions, the entire 'Árpád-house', as having contributed little to the history of the kingdom and being mainly occupied with acquiring and holding onto their short tenures of power. In his short shrift of the Árpáds, he manages to acknowledge, that their governance was ahead of their contemporaries' and that they built a solid foundation, on which the 'Realm of the Holy Crown' could remain in existence.
In comparing Hungary's 'Golden Bull' with England's 'Magna Carta' the author concludes, that the former's intention of protecting the lesser nobility against the abuses by barons and the king by granting them freedom from taxation only shifted the burden of the state's expenses onto the shoulders of the commoners, thus giving rise to their eventual downtrodden and hopeless status, which for a very long time remained "an ugly flaw in Hungarian society". His observation, that the Árpáds holding onto Balkan acquisitions served no 'national interest', only royal prestige and which later proved fateful in coming to conflict with the Turks is a hindsight.
I fear that the author shrank from the substantial work necessary for a thorough and indebt analysis of these early historical times, hence his 'cavalier' treatment of this most important period in Hungarian history. For, in my opinion, in this era did the 'Hungarian state of mind' develop, in combination with the spread of the Hungarian language among all the realm's inhabitants to such extent, that it successfully withstood all trials and tribulations in subsequent centuries. It is also important to emphasize, that the 'Hungarian state of mind', so commonly attributed only to the ruling classes, was equally well developed in the entire population of the land, without which the 'crown' would never have survived.
Cartledge gives full credit to the Angevin kings, praises Károly Róbert (Charles I. in his usage) for general good government, for enriching the state and his son Lajos I, additionally for his

chivalry, but withholds full endorsement on account for their costly foreign military adventures, that did not serve the country's interest. An astute observation, that the enrichment of Hungary actually retarded, in the long run, domestic development of arts and crafts by enabling the rich to buy such from abroad. Also of interest, that Lajos' daughter, Mária was crowned 'King' instead of 'Queen' (while in other authors' accounts Mária Terésia, nearly 300 years later, was the first Hungarian female ruler to have that distinction).

The achievements during the long rule of Zsigmond (Sigismund) receive a balanced treatment: his efforts in strengthening the southern defenses against the Turks as a positive attribute, but heavy on the negative side is his religious bigotry and complicity in the papal excesses against the Hussites. Zsigmond may have been held in higher esteem abroad than at home.

The Hunyadis receive generous and sympathetic introduction, but the 'silly' angle on 'Romanian' (sic) origins is brought up again (see my arguments in Kapocs 46:31) and that János may have 'learned' his military skills from Italian generals and the Bohemian Jan Žiska. Of interest, that the oath he took to become Regent was drafted in Hungarian – the first legal document drafted so. With regards to his campaigns against the Turks and the lost battle at Varna, the author places emphasis on the treachery of western interests led by the Pope. His speculation on Hunyadi's motives to battle the Turks, however, is surprising by mentioning the seeking of fame, the protection of his family interests and serving his king, but leaving out entirely any national or patriotic feelings he may have had. How would Cartledge, then explain the continuous insistence by the nobility to provide armed service to the king only in defense of the country?

Matthias Corvinus is also prominently treated. In addition to the customary accolades for setting up a standing army, for patronizing the arts and bringing 'western culture' to Hungary, the author adds the king's practice in appointments to favor brainpower over birthrights, his improvement of the justice system and his simplifying of taxation. On the negative sides, the author regards Mátyás' successful wars to the north and west as wasteful, which brought no lasting benefit to the country, but attaches no blame, on accounts of lacking resources, for neglecting the southern defenses.

Mátyás' efforts to bring mainstream western culture to Hungary, however, produced no lasting effects. Like his predecessors' efforts (universities in Pécs by Lajos and in Óbuda by Zsigmond) all succumbed to lack of funds. Higher education has for the time, failed to take a foothold in the country and students who wished to advance their studies had to travel abroad. In a broad review of cultural life in medieval Hungary, the author mentions that 'new words' had to be invented by two local priests, when translating the Bible in 1430, in order to convey 'the rich vocabulary of the scriptures'. However, András Hess' printing in 1472 a 'History of Hungary' predated by 5 years the first book ever printed in England.

There follows a very informative, detailed account of contemporary Hungarian society. By the year 1500 the population of the Kingdom numbered 3½ million, of which 70-80 % was Hungarian. Thirty to forty baronial families owned 30%, an other 60 families owned an other 10% of all the land, lesser nobility (gentry), comprising 3% of population, worked their own holdings, while 2½ million peasants (jobbágyok) worked as 'tenants' on baronial lands. Peasants could freely move if they had no unpaid debts. A tenant worked on 15-30 holds (20-40 acres), which land could be bequeathed to his children; was liable for 3 taxes (a tithe each to the Church and to the landlord, 50 dinars to a florin to the Crown, plus sharing with forty other peasant families the cost to equip a cavalryman (about 50 florins). In spite all the burdens, the author says, that they "would have been envied by peasants in most European countries at the time". On the bottom of the social pyramid were the landless serfs (zsellérek), who worked 12 hour days as laborers for about one florin per year, but could also move if they had no debts. Ennoblement was for service to the King or through petition. Movement in the lower ranks of the social structure was most often downward. Urbanites made up only 3% of population, of which artisans comprised only 20-30% (in comparison Bohemian towns' 50%) and their status was between that of gentry and peasantry.

After Matthias Corvinus, due to the maneuvering of barons "Hungary turned it upon itself in another spasm of self-mutilation". The natural son of the king was turned aside, a weak new king was elected, the famous standing 'Black Army', unprovisioned, was allowed to disintegrate. From then on it was all 'downhill' for the Kingdom of Hungary as a factor in European history. The author attaches special significance to a meeting in 1515 between Wladislas II (Ulászló), Maximilian I of Habsburg and Sigismund I of Poland, which gave rise to 400 years of Habsburg control of the Hungarian crown. Perhaps even more fateful was the document drafted by István Werbőczy and assented to by the king in 1514, the notorious 'Tripartitum', largely based on the Golden Bull, which codified the relationship between the monarch and the nobility. It declared that the nobility constitutes the 'nation' and the 'crown' –whoever wears it – is a 'symbol' of the nation, i.e. the nobility. Its main novelty is the complete exclusion from the nation of non-nobles, the overwhelming majority of the country's inhabitants, the *misera plebs constituens* (wretched taxed commoners).

The year 1514 is also significant, because of the peasant uprising, led by György Dózsa, which stemmed from a misfired call to a new Crusade by the papal aspirant primate of Hungary, Tamás Bakócz and fueled by the post-Matthias years of deepening rural misery. Defeat of the uprising led to vicious reprisal against its participants and against all those excluded from the 'nation'; virtually all peasants were reduced to the status of serfs. The Turkish 'menace' was again on the horizon again, yet in 1520, Sultan Suleiman's peace offer was rejected. The stage was set for Mohács, where in 1526 Hungary suffered a major defeat against the Turks and subsequently lost its standing as an independent entity for the next 450 years.

Succession to the Hungarian throne was eventually settled in favor of the Habsburgs, assisted by the jockeying for influence of the decimated baronry. The kingdom, however, was thorn into three parts: the western and northern fringe continued as Royal Hungary, the eastern part, including Transylvania, semi-autonomous and more or less under Turkish suzerainty and the central part under Turkish occupation. Population losses mounted in all parts, particularly in border areas, due to the continuous ravages by marauding armies, by starvation and by the carrying off young and able bodied men into Turkish slavery. Urban life also severely declined. Into the depopulated areas came large numbers of Serb, Croat and Vlach immigrants, which substantially diluted the country's homogeneity. Agricultural degradation was most evident in the Turkish occupied territory, large areas were left uncultivated, giving rise to the expression of 'Puszta'. In Royal Hungary the decimated baronial class was replenished by royal gifts of lands and titles to new aspirants,

mainly non-Hungarians. All bodies of state came under Austrian control, although the Diet remained independent and through its hold on taxation balked royal insistence on easing restrictions on movements of peasantry. Most new barons, because of good demand for agricultural products took over management of their new possessions and forced peasants unable to meet their debts into 'robot' and into swearing perpetual obedience.

In the eastern lands, living conditions were similar, but a strong national feeling soon emerged, mainly in response to atrocities committed by royal mercenaries and by the emergence of relative enlightenment with respect of religious freedom. Reformation was sweeping through Europe and Transylvania's rulers embraced the idea, rejecting the age old dogma of *cuius regio eius religio.* In combination with the practice of religious freedom, there followed in Transylvania an unprecedented upsurge in Hungarian cultural life and a striking developments in scholarship, literature and education. National consciousness, which Cartledge I believe, erroneously, withheld from the Hunyadis, came into full force with most of the Transylvanian Princes. Starting with István Báthory's early repulsion of Austrian mercenaries and István Bocskai's successful campaigns, under the banner of "for Christianity, our country and homeland", leading his ragtag band of 'hajdú' army to the gates of royalty, forcing a settlement (peace of Vienna, 1606). His captains' rallying cry of "We owe it to our dear country and nation…to rise altogether and to live or die together" persuades even the author on patriotic feelings. He calls these slogans the earliest evidence of Hungarian nationhood, independent of social class, of which "Habsburg tyranny was to be its midwife". Gábor Bethlen was the most significant Hungarian figure of these times, who besides bringing religious freedom, cultural flowering and 'statehood' to Erdély, came also close to reuniting all the country's territories.

Habsburg impatience with Hungarian 'exceptionalism', their ignorance of the country's history and traditions, but most importantly their failure in providing protection from Turkish depredations also led many of Royal Hungary's barons to conspire for a change and side with emerging insurrections. Similarly to the earlier 'hajdú conglomeration', toward the end of the century, a 'rebellious underclass' - the 'kuruc', bands of outlaws to existing order, bankrupt noble, soldiers deserted or let go from border forts, evicted or defrauding peasants and escaped serfs began to coalesce into a formidable force. Imre Thököly, a young noble from northern Hungary took command of the kuruc armies and led them to a series of victories over the 'labanc' supporters of the king, established a 'mini state' and forced the reinstitutions of rescinded clauses of the earlier peace agreement with Bocskai. That, however, worked against the kuruc, as most barons and their ilk abandoned their cause. When the Sultan, encouraged by Thököly's successes attacked Vienna, the Turks suffered a major defeat (along with the kuruc) against an army of western European and Polish forces, that was followed by the retake of Buda (1686) and the Turks eventual expulsion from the country, ending 150 years of occupation. The 'army of liberation – not for the last time in Hungarian history', quips the author – 'turned into an army of occupation'. Retributions, a reign of terror followed the Habsburg regain of control: executions, confiscation of property among kuruc supporters, redistribution of gained lands among loyalists, enforced germanization, punitive taxation and lifting of religious freedoms; 30,000 Serbs were settled in the south with privileges.

The burden of Habsburg oppression could not be born long and signs of resistance in sporadic insurrections in the country's northeast corner surfaced soon. In 1703, taking advantage of the opportunity presented by the war of Spanish Succession, Ferenc Rákoczi II, the country's largest landlord, returned to Hungary to lead a 'neo-kuruc' army of liberation. Promise of freedom for serfs, exemption from taxation and robot for those joining the army soon swelled to over 100,000 (including many Slovaks, Ruthenians and Vlachs, only Germans and Serbs stayed away) and by year end all western Hungary fell to them, acquiring a semblance of statehood. However, the non-patriotic, German-minded nobility withheld their support, even after a manifesto calling for a return of their suspended rights. The common people, seeing that shedding their blood only restored noble privileges, soon started to loose their enthusiasm, that in turn resulted in more setbacks than successes on the battlefield. By 1711 the liberation movement lost all its initiative and both sides exhausted, the kuruc army sought for a settlement. The author is less generous in his judgment of the Rákoczi freedom fight than is Hungarian historiography and his verdict that they earned 'some notable battle honors and a degree of self-respect' is rather 'tongue in cheek'.

There was no retribution; in effect the author likens the Habsburg monarch's attitude toward Hungary to what prevailed at the time of the 'Compromise' 150 years later. That softness, was needed to obtain Hungary's agreement to the Emperor's designs on consolidating his line of succession, including the female line, embodied in his *Pragmatica Sanctio*. The war of the Austrian Succession, that broke out on Maria Theresa's succession was largely won with the aid of Hungarian arms. The queen 'seduced' the nobility with titles, offices and with 'pomp and circumstance'. Magnates became germanized! As a backdrop to M-T's long and, in many respect benevolent rule, the author mentions, that "Hungary was spared for nearly a hundred years… armed conflict on her own soil". The Bánát and Fiume were returned to the kingdom, but not Erdély. "It became a Habsburg article of faith, that Hungary could be controlled only if its separation from Transylvania was mandated". M-T receives high marks for her efforts to better the status of peasants *(Urbarium)*, which was only patchily implemented, but which 'foreshadowed' the end of serfdom and her educational reforms (*Ratio Educationis*, drafted by József Ürményi). In the author's opinion "Hungary's system of education is today one of the world's best: its roots are identifiably Theresian". Her severe prosecution of Protestants, however, also showed a dark side. During her reign, the pretext of noble tax exemption (the only one in her realm) was used to institute punitive custom policies that stifled the Hungarian economy.

By refusing to be crowned to avoid obligations to honor Hungarian noble privileges, Joseph II.'s image in earlier history books, as the 'hatted king' (kalapos király) was presented negatively, but the author hails him as a most liberal ruler. Indeed, the reforms kept after the withdrawal, just before his early death, of most other initiatives, particularly the 'Patent of Toleration and Serfdom' led the way to eventual peasant emancipation in the country. Of similar disposition, his brother Leopold II recalled the Hungarian Diet after a hiatus of 65 years, endorsed the rulings of his two predecessors on religious tolerance and on the easing of burdens on peasantry, agreed to refrain to rule by patents and decrees and to the use of Hungarian language in all schools.

The long reign of the 'mediocre' Francis I saw momentous changes in Europe. Austria suffered numerous defeats against Napoleon, but lost no territory at the end. Underground

movements for liberalization, influenced by the French Revolution were severely oppressed and strict censorship maintained. Bargaining between monarch and the Diet led to nowhere, until the French's occupation of Vienna in 1805, when in return for concessions, of which likely the most significant was the granting of the use of Hungarian in some of the official correspondence in return for the nobility agreeing to the *insurectio* (noble levy), which measure led to the 'noble army's humiliation by Napoleon at Győr in 1809. Surpisingly, the author makes no mention of Napoleons offer and the Diet's haughty refusal of 'freedom from the Habsburg yoke'. Haggling between monarch and officialdom continued thereafter with little progress, until Francis felt it necessary to recall the Diet in 1822. By the 1830-s parliamentary procedures „approached the English parliamentary model more closely, than the majority of contemporary European representative institutions".
These were the times of national awakening among Hungarians, expressed by demands for the use of Hungarian in all fields and the realization, that the betterment of the country could be achieved only by drastic changes, esentially the ending of feudalism. (As of 1840 three quarters of the land was under control of noble landlords and only one quarter was devided among 670,000 peasant families in 'urbariums' of 17-57 acres. Landless 'cotters' constituted 60% of the population). National awakening was also evident among the sizable minorities as well.
The book provides a well balanced narrative of events, pointing out that the conflict between majority and minority interests was a product of the extensive repopulation of devastated areas by peoples from neighboring lands, whose allegiance, more often than not, were with their brethen outside the borders. And that conflict was fuelled by Habsburg predilection of playing minorities against one another. The fact, that the ruling classes were Hungarians or Hungaricized ethnics only furthered the conflict between the haves and have-nots.
(Limited space prevents the inclusion of further highlights and commentaries on all importan events in the author's voluminous narrative devoted to the history of the latter part of the XIXth and XXth century, therefore comments will now be limited to the author's most pertinent observations).
Events leading up to and during the 1848-49 Freedom Fight are well detailed and sympathetically presented. The author is clear on whose side he endorses in the Széchenyi-Kossuth debates and approaches to the betterment of the country, „...to Széchenyi belongs the credit of awakening, to Kossuth that of the achievement".
-The 'April Laws' (1848) „was more generous, than Britain's 'Great Reform Act' of 1832 and enfranchised about 25% of Hungary's males" and „... brought Hungary to the level of parity with most European states and ahead of some". 'Was it a revolution? – the author asks – when all that has been achieved is basically to restore Hungary's rights clawed away by Habsburg absolutism since 1526', and thinks that Hungary having the upper hand, showed 'comparative restraint' in her demands.
-The Rescript of Aug. 31, 1848 (withdrawing all that was agreed to in the April Laws) „represented a gross betrayal and perhaps the most pernicious example in the 300 years old Austro-Hungarian relationship of the Habsburgs' propensity for observing the Hungarian constitution...only when it suited their own interests".
-Kossuth, in desparation, even offered the 'crown' to the Romanovs!
-„The savagery of Austria's revenge on Hungary for her bid for independence shocked Europe". Hungary's minorities supporting Austria received no benefit, „they received as reward that was meted out to Hungary as punishment" (Pulsky).
Narrative dealing with circumstances leading to the 'Compromise' in 1867 and the politics of its aftermath is informative and perhaps more detailed than in similar history books, but contains no new insights. However, author points out, that the document (Comprmise) contains an item, that was never made public at the time, the Emperor's right of 'preappointment' (prior sanctioning) of any significant proposal to the Hungarian Parliament.
(Exactly one half of the book's length is devoted to matters dealing with the period from 1900 on! Again, the narrative is informative, based on a thorough knowledge of the times and events discussed, but there are few subjects that are treated differently, than are by authors elsewhere. It appears, that the author's political bend is 'liberal' both in his sympathies shown toward the actors involved and his opinions on the merits of their actions and their legacies. However, there can be no question of the fairness he does or attempts to demonstrate).

□

My main criticism of Cartledge's book is the gross imbalance in volume he devotes to the discussion of significant periods of time. As pointed out earlier, he glances over and borrows his material from, in my opinion, 'tainted sources' on early history, during which time the 'Hungarian frame of mind' etched itself into the heads of most of its inhabitants to be passed down through generations to survive and prosper in our time. He also implies several times the shortcomings of the Hungarian language, not being fully aware of its maturity and that texts surviving from early middle age can readily be understood by modern readers (in sharp contrast to the language of his own). Although he gives full credit to the genius of Petofi, Ady and Jozsef, whose words and rhimes grew out of what was there for a thousand years and likely found similar earlier expressions but lost during the turbulent history of the country, he seems not aware of the enormous volume of Hungarian folk songs and tunes, by order of magnitude larger than similar folklore of our European neighbours and the rich storehouse of folk tales and legends.
There are several, less important points to be made. -The author states early enough his intention, presumably for his English brethren's convenience, of using anglicized names for rulers but keeping the Hungarian spelling for all others. That creates some confusion as his proofreaders did not catch all errors, a considerable number of misspellings, wrong name orders and erroneous dates remain. Irritating is his choice of Slav words, such as 'voivode' ('vajda' in Hungarian) for describing the rulers of Transylvania, when 'prince' or 'duke' ('fejedelem' in Hungarian) are more appropriate, and 'haiduk' (if its Slav at all) for the Hungarian 'hajdú'. Also irritating is the recurring reference to undefined currency units, (also common in other history books), leaving the reader to search for some common denominators of 'dinars', 'florins', 'guldens' and 'crowns'.
The author lived in Hungary as British ambassador between 1980 and 1983 and had a unique opportunity to observe first hand the beginning disintegration of the communist yoke and the country's early steps toward a free and independent state. His interest in Hungary's history likely developed at that time. After retiring from diplomatic service in 1985 he took up an academic post at Oxford University. He remains largely impartial on issues contested by historians of differing persuasions, but his sympathy

with the people of his chosen subject is evident in most of his utterances. All in all, his massive tome represents a significant contribution to information on Hungary, available in English, and we should be grateful to the author for such a scholarly work.

Having read it with sustained interest, I have no qualms endorsing J.Lukacs' verdict. It certainly is the best book on Hungarian history in the English language that I have read.

U T A Z Á S A I N K

H A Z A U T A Z Ó K

Rétfalvi László: **Európában, 2012 május 16 - június 6**

Korábbi fanyalgásaim a hazautazás, de inkább általában az utazás örömeinek elmaradása ellenére, legutóbbi látogatásunk (Kapocs 54:26-35) után alig több mint fél évre, ismét Európába utaztam. Ami ellenálhatatlaná tette elhatározásomat: az első és egyedüli unokánk személyes megismerésének lehetősége volt. A választott időponthoz hozzájárult még a 'Soproni Akadémikusok Társasága' két évenként tartott ezidei 'Pünkösdi Találkozó'-ja Regensburgban és nem utolsó sorban testvérbátyám tervezett kirándulása az 'elszakított Részek' egyik volt nagyvárosába, Máramarosszigetre. Kiábrándulva a itteni utazási irodák de főleg a 'budget airlines' szolgáltatásaiban, az Interneten végeztem a helyfoglalást egyik nagyobb repülő társaságnál, borsosabb áron, de kielégítő viszonzásért.

Loreena. Fényképről ismertem már december 28.-ai születése óta és feleségem háromhetes januári ottani látogatása kapcsán kaptam felvilágosítást az újszülött minden oldaláról: tökéletes formájáról, példás jó viselkedéséről alvás és étkezés tekintetében, jókedélyű és barátságos természetéről s mindenek felett elragadtató mosolyáról. De mindezek ellenére nem voltam felkészülve arra a látványra, ami a Genfi repülőtéren fogadott: első találkozásunkkor megláttam benne önmagamat. Mindjárt rám mosolygott és nem idegenkedett amikor karomba adták és hamar jó barátok lettünk. Nem hatásra vadászok és nem atavizmusban hívők példáját követem, amikor azt mondom, hogy újra születve éreztem magam abban a csöpp teremtményben. Természetesen saját fajtám vonásai mellett szintén tisztán láthatók az apai nagyanya vonásai is, dehát azt tudjuk, hogy mindenbeni vonásaink, tulajdonságaink több ágról öröklődnek. Sok időt töltöttünk együtt hármasban, édesanyjával, Tisa lányunkkal, aki fizetésnélküli szabadsággal toldotta meg a nyúlfarknyi anyai szabadságot (csak négy hónap!) amit a szűkkeblű svájci állam ad és kihasználtuk a jó időt hosszú sétákra, ami befért két étkeztetési időpont közé. Nem is gondoltunk más programmra mint az együttlétre, ami vacsorákra és estékre kibővült Cedric, az apa jelenlétével. Annak ellenére, hogy a csecsemő gondozása legtöbb idejét lefoglalta, Tisa jobbnál jobb vacsorákat készített, amihez olyan kiváló hírneves francia borokat ittunk, amelyeket korai 'oenofil' periódusom óta nem kóstoltam.

Lányunk és férje példás szülőknek igérkeznek. Az ellenálhatatlan szülői ragaszkodás mellett mindent, a tudomány állása szerint megtesznek, hogy magzatuk mindenből a legjobbat kapja. Szerencsére, a svájci orvosi ellátás és azon belül a 'pediatrika' elsőrendű, ha drága is. De ennél majdnem fontosabb lesz a szülők széles látókörű és informált hozzáállása a gyereknevelséhez. Loreena jó családba született.

Maradtam volna még a hat nap után is, amit velük tölthettem, de mennem kellett tovább utitervem szerint. Vonattal utaztam Winterturba. Tisa és Loreena elkisértek a Lousanne-ei főállomásig, de ott a kis csöppség nem tudta követni mozdulataimat a felszállástól a vonatablakból való integetésig, igy csak félig sikerült elbúcsúznunk a következő viszontlátásig. A vonatozás alatt erős szülői és nagyszülői érzések tomboltak bennem, amiket a kellemesen zöld tájak és rendezett települések szemléletével próbáltam csitítani, kevés sikerrel. A lányom által ebédre gondosan elkészített elemózsia elfogyasztásakor csak erős akarattal tudtam elgyengülésemet leküzdeni.

Donáthék. A másfél órás út a gyors és kényelmes, de majdnem üres vonaton hamar eltelt s a winterthuri állomáson máris Donáth Gyuri barátomat köszönthettem. Gyurival együtt kezdtünk Sopronban '56-ban és magyarországi exodusunk után ő Svájcba került többedmagával, ahol végzett s működött mint erdőmérnök nyugdíjazásáig. Valamikor a 90-es évek közepén kerültünk ismét kapcsolatba s azóta tartjuk a barátságot. Sietnünk kellet, mert aznap délután náluk, a közeli Neftenbachban lévő rezidenciáján volt heti tarokk partijuk, amihez azonnal bevettek ötödiknek és a dilettáns szerencséjével meg is fogtam vendéglátóm huszonegyesét. Később, sötétedés előtt még maradt időnk körbejárni a 'farm'-ot és kis unokája, Hisato segítségével összeszedni a napi tojásprodukciót, amit naponta kétszer is megtesznek és amikor csak magyarul szól kis unokájához. Érkezésemkori szomorú hirét, hogy felesége Silvia nem tud velünk jönni Regensburgba fiatal menyük váratlan hátsérülése miatt, még aznap este megtetőzte azzal, hogy sajnos neki is maradnia kell, mert neje sincs olyan állapotban, hogy elbirná a házkörüli terheket az ő segítsége nélkül. Tennivaló pedig van elég.

Mindezen rossz helyzet ellenére, a másnapra tervezett utunk Konstanzba, Herceg 'balekot' meglátogatni nem maradt el. Ismét vonattal utaztunk, az országutak túlzsufoltsága miatt és töltöttünk jó pár kellemes órát sétálással Bandi társaságában, aki nem régen esett át szivműtéten (billentyű csere) s aki még mindig a lábbadozás stádiumában volt.

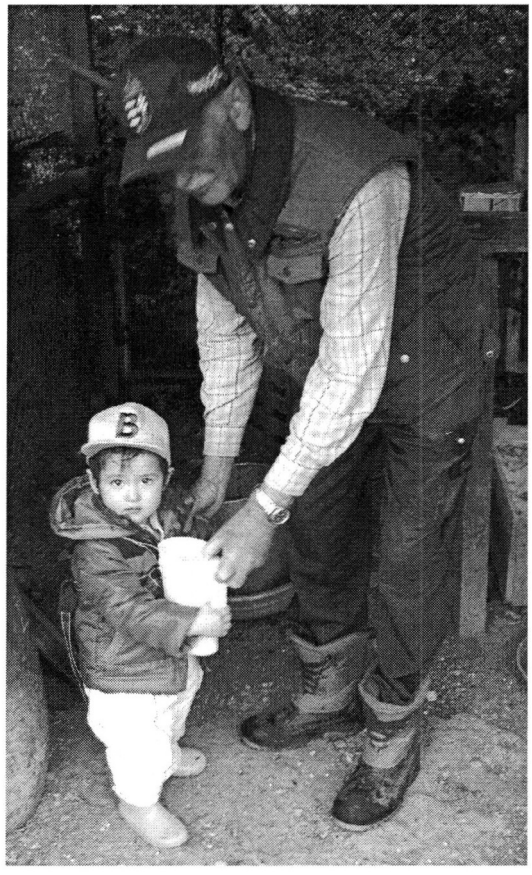

Másnap reggel már mentem is tovább München felé, nem egyedül, mert sikerült összehangolni változó terveimet Jacsmanékkal, akikhez a Zurichből induló vonaton csatlakoztam. Szerencsémre, mert kellemes volt Jancsi és Piri társasága és mert német tudásuk nélkül a müncheni átszállásnál nem találtam volna meg a csatlakozást. Így is hajszálon múlott. A regensburgi vicinális tömve volt kiránduló diákokkal s táborozó cuccaikkal olyanyira, hogy időbe tellett még szorítottak maguk között ülőhelyet az 'öregeknek'. Jó volt hogy rövid volt az út!. Az utazási körülmények drasztikus hanyatlása miatt kezdtem is magamban aggódni, hogyan folytatom, ha Jákóy Bandiék nem jelennek meg bérelt autójukkal Regensburgban?

Pünkösdi Találkozó. 'Európába szakadt soproni diáktársaink' már a 60-as évek közepétől, a volt erdőmérnök hallgatók kezdeményezésére és eleinte főleg az ő szervezésükben tartanak kétévenkénti családi öszejöveteleket Európa különböző látnivalókban dús vidékein. Nagyon hamar csatlakoztak hozzájuk a soproni iskola más karairól kikerült volt diákok és velük közeli kapcsolatot tartó mérnök barátaik, akikkel együtt rendszerint nagy számban jöttek össze a találkozókra, szokásuk szerint a Pünkösdi 'hosszú hétvégen'. A 90-es évek közepén Jákóy Bandi, majd jómagam is betársultunk európai utjaink alkalmával s azóta többször vettünk részt, mi is családostól, a eseményekben. Már négy évvel ezelőtt, az ausztriai Aflenzi találkozón arról volt szó, hogy az lesz az utolsó, mondván öregszik a társaság, nehezükre esik az utazás és egyre fogy a szervezni kész emberek száma. Nos, azóta tartottak egy találkozót St Gallen és környékén, amin mi nem vehettünk részt, de Jákóyék igen s ott is volt jelentkező a 2012-s találkozó szervezésére Mészáros Pali (volt IV-éves) bányamérnök és felesége személyében, Regensburg központtal.

Fogyunk mint az őszi napfény. A bejelentkezett 33 személy helyett csak 25-en jelentünk meg péntek délután szálláshelyünkön, de a meleg kézszorítások, ölelések és a hölgyeknek csókok, most sem maradtak el a szokásos 'kupicázás' mellett. Nem Perlaki Firinc bátyánk vagy Kató Feri utánozhatatlan barack pálinkájával, de ami volt az is megfelelt. Az erdész 'kemény mag' most is jeleskedett jelenlétével, de bányászaink kezdenek a többségbe kerülni. Többen feleségünk nélkül jelentünk meg. Nagyot lélegeztem, amikor Jákóyék is megjelentek (kalandos útjáról ő tudna mesélni). Felemelő érzés volt látni körünkben három asszonyt (Katóné Sigrun, Szalayné Anagret és Kovácsné Lia), akik férjeik elhúnytával is tarják a kapcsolatot. Szomorúan vettünk tudomást szervezőnk feleségének váratlan haláláról, röviddel az utolsó találkozó után.

Regensburg egy patinás kis város, a Duna felső folyásán. Szépen tartott középkori belvárosa mellett az kapott meg, hogy nem láttam sehol ormótlan nagy lakóházakat, mintha négy emeletnél 'meghúzták volna a vonalat'. Mindenhol a németektől megszokott rendezettség, általános tisztaság és kellemes meglepetésként sok zöld terület. Szervezőnk komoly munkát végzett. Szombaton a (Sankt Peter) katedrális építészeti és történelmi értékeit mutatta be egy bérelt (német) bőbeszédű idegenvezető, amiből mi kanadaiak, angolul tudó kollegáink fordítási próbálkozásai ellenére sem értettünk egy szót sem. Sebaj, az épület építészeti érdekességei maguktól mutatkoztak. Kuriózumként említhetem, hogy a templom oldalán épített hatalmas orgonához, ami szinte a levegőben függött, az orgonistát hajdanán ülőkéjével együtt egy csigán keresztülvetett kötéllel húzták fel és engedték le. (Önkénytelenül beugrott a gondolat, hogy el eresztették-e a kötelet ha muzsikus rosszul játszott?!). Délután a 'Thurn und Taxis' hercegi palotát néztük végig, ami egy időben kolostorként is működött, de mostani állapota főúri jómódra vallott. A hercegi család állítólag köznépi sorból jutott exaltált helyzetébe postási szolgálatai révén, amikor rendszeresített megállókkal és váltott lovakkal juttattak el nagy gyorsasággal fontos királyi és császári üzeneteket kivánt helyeikre. Mivel informátoraink az első ezredforduló későbbi szakaszába helyezték ezen kezdeményezésüket, megint eszembe jutott Ghengis Khan több száz évvel korábbi lovas postája, ami nagyban hozzájárult a mongol hadak sikerének és magamban rákérdeztem, hogy nem a mongoloktól kölcsönözték-e szenzációs újításukat a Thurn und Taxis elődök? A palotai idegenvezető fiatal hölgy szintén bőbeszédű lehetett, mert az ott kapott angolnyelvű elekronikusan rögzített szobánkénti kommentár már régen lejárt, amikor a hölgy még mindig beszélt. Talán tovább tart valamit németül kifejezni mint angolul?

A nagyon kiadós ebéd és megduplázott korsó sör fogyasztása ellenére az esti 'buborékos' előital és ötfogásos vacsora a bankett keretében, nem esett nehezemre. Az egy-két hivatalos felszólalás után hagytuk az egyszemélyes harmonikás 'zenekart' bemelegedni, mielőtt magunk is 'beleszóltunk' a zenei programmba egy-két szép magyar és soproni nótával, amit zenészünk minden probléma nélkül követett. Jacsman Jancsi bariton intonációja hamar rávette legtöbbünket az éneklésre és aztán Regensburg külvárosa is élvezhette a szép magyaros hangokat. De nem csak magyart, mert az éneklés varázsa megérintette hölgy társaságunk inkább németajkú tagjait, akik kórus tagságukból merítve nagyon szép, többségünk által is ismert dallamokat produkáltak mindegyikünk élvezetére. Korunkat meghazudtolva, páran még táncra is kerekedtek, főleg a görög zene és Jacsman Piri hatására.

Vasárnap reggel busszal vittek Kehlheimbe, a Duna még felsőbb folyásán lévő kikötőbe, ahonnan hajóval motoroztunk árnak ellenében, keskeny és látványos sziklaszorosokon át Weltenburgba. Valamikor, száz évekkel ezelőtt, Weltenburg megközelíthetetlen volt és így adott nyugodt és biztonságos helyet az ott működő kolostornak. A jámbor szerzetesek a biztonság s a Duna jó vizének tudatában hamarosan sörfőzdét kezdeményeztek, ami a mai napig működik. Azóta, természetesen a hely több irányból és módon megközelíthető, amely lehetőségek igen nagy mértékben, főleg hosszú hétvégi ünnepeken, ki is vannak használva a tömegek által. A 'tömeg' szót használtam, mert minden más kifejezés nem fedné a tolongást, amit megérkezésünkkor találtunk a kolostor zárt, de igen nagyméretű udvarában. A sör mellett, a nagyméretű tányérokon felszolgált bőséges dél-német ételek is hozzájárulhatnak a hely vonzó erejéhez. Elképesztő volt látni a nem fiatal (és mind fehérbőrű) felszolgáló nők teherbirását, amint a hatalmas, tányérokkal és korsó sörökkel roskadásig rakott tálcákat kézben tartva, bő kebleikhez szorítva lavíroztak a sűrű tömeg között. Nem akarok közönséges lenni, de ami ott ment arra a 'zabálás' szó a legkifejezőbb. Mielőtt mi is részt vettünk volna ebben a közönséges elfoglatságban, szakítottunk időt meghallgatni a számunkra rendelt idegenvezetőt a helyi templom bemutatására és le-fel végiglépcsőztük a meredek hegyoldalba épített 'braurei't.

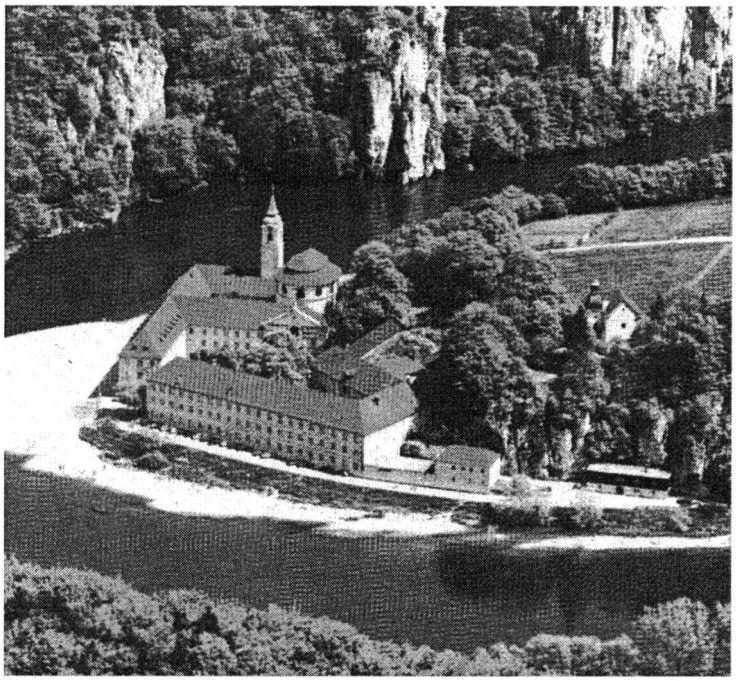

Másnap reggel, előző napi 'fogyasztásunk' ellenére bőségesen bereggeliztünk (a 'ki tudja mikor eszünk megint' érv alapján), számláinkat rendeztük és elbúcsúztunk egymástól.
Persze, még el nem felejtem, ez sem volt az utolsó találkozás. Előző este György Béla és olajmérnök társai elfogadták a felkérést és két év múlva Bécsben lehet a következő találkozó!
Betársulva Jákóy Bandi és Adrienne bérelt Skoda 'SUV' autójába hármasban folytattuk utunkat Magyarország felé. A korai kezdés és a kitűnő utak lehetővé tették volna a korai érkezést Sopronba, de Bandi ismerve kedves felesége szokásait, csak késő délutánni érkezést javasolt jelezni előre foglalt szállásadónknak, a tavaly ősz óta ismert Botanikuskerti Diákszállóban. Vacsora meghívásunkat, valamelyest viszonozni jó barátaink tavaly őszi vendégszeretetét, meghivottaink nem tudták elfogadni, mert abban az időben még útban voltak hazafelé a Csiksomlyói Zarándoklatról, így hát csak hármasban vacsoráztunk a Perkovátz-Ház nevű vendéglőben. A helyet én javasoltam, mert bár azóta többször felújították, belülről is ismerni akartam itteni firmáink valamikori egyik kedvenc ivóhelyét. Mindhárman dicsértük konyhájuk remekeit s az általam gyakran kritizált 'kékfrankos' is odaillett a felszolgált minőséghez. No de, talán a rozmaringos bárányt sült vagy a túrós palacsinta nem egyezett gyomrommal, és szerencsém volt szállásunkra időben visszaérni, hogy elkerüljem a szégyent, ami fenyegetett hazafelé tartó sétánkon (ami gyorsan erőltetett menetté, majd futássá fajult). Amilyen gyorsan jött, olyan hamar el is múlt a maládia s másnap reggelivel összekötött találkozónkon Illyés Bénivel, Varga Tamással és Heil Bálinttal már magamnál voltam. Bénivel, édesapjaik közös Selmeci éveik alapján, Bálinttal pedig a talajtan közös szeretete okán Bandi akart találkozni, Tamással pedig én, hogy átadhassam Sopron Alumnink csekély ajándékát az Erdészeti Múzeum és a rendszeres selmeci diák látogatások szervezésének megsegítésére.

Ülő sor: Czeiner Maggy, Jákóy Adrienne, Kovécs Lia, Kató Sigrun, Szilágyi Margit, Horváth Claudia, Jacsman Piri, Maszny ik Karharina, Pintér Barbel, Szalay Annegret,
Álló sor: Czeiner Zsolt, Horváth Szabolcs, Vaszary László, György Béla, Mészáros Pál, Jákóy Endre, Pintér Károly, Hessz Jenő, Szilágyi Tibor, Hessz Gisela, Bariska Mihály, Rétfalvi László, Jacsman János, Maszny ik László, Reisz József

Már mentünk is tovább, hogy időben megérkezzünk testvérbátyámmal megbeszélt találkozónkra, Herenden, de azért időnkbe még belefért megállni a nagycenkeni temetőnél, ahol Bandi több őse nyugszik. Herendre, majdnem hajszál pontossággal egyszerre érkeztünk Ferkó testvéremmel és Gyuri fiával (nekem keresztfiam), ahol rövid ismerkedés után búcsút mondtunk Jákóyéknak és már rokonaim társaságában, egy székesfehérvári ebéd megállóval, autóztunk vissza Budapestre, azaz bátyám szigetszentmiklósi házához. Eredeti tervünk, függően Bandi utazási vonalától, az volt hogy Győrben találkozunk, mintegy rekreálva 1967-es első hazai látogatásunkat, amikor Ferkó, 9 éves kisfia társaságában elénk jött a minnél korábbi találkozás kedvéért. Ha nem is ugyan úgy mint akkor, a viszontlátás öröme most is megvolt.

'Máramarosi Zarándoklat'. Európai utam harmadik ágának terve Ferkó fejében keletkezett, majd mikor megtudtam, hogy felesége nélkül akar menni, hogy „senki ne zavarja emlékeinek elmélyedésében" javasoltam betársulásomat, hiszen azon emlékek közösek, tehát én nem lehetnék zavaró elem. 1941-ben költöztünk Máramarosszigetre, a katonaságnál szolgáló apánkat követve és jó hat évet töltöttünk ott, még az 'újra-urak' románok haza nem kényszerítettek bennünket Jászberénybe. Gyerekkorunk világeszmélő éveit éltük akkor a háború korai sikeres éveiben, majd a nyomorúságos vesztés következményeiben és a 'szovjet felszabadítás' elviselésében. Ott lettünk iskolás korúak, ott lettünk első áldozók, ministránsok a templomban, ott barátkoztunk meg szomszéd és iskolatárs gyerekekkel minden nyelvi vagy vallási másság tudata nélkül, de szintén ott lettünk bevezetve a nyelvi és vallási másság időnkénti keserűen látványos következményeibe és ott lettek először személyes élményeink a háborúskodás szörnyűségei is. Máramarossziget megmaradt örök igazodási pontnak emlékeink felidézésében.

Ez már másodszori látogatásom volt 1947-es távozásunk óta, 30 évvel korábban már jártam ott bátyámmal és feleségemmel a 'Caucescu-dicsőkor' idejében, amiről csak foszlányos emlékeim maradtak. Szerda reggel (május 30) korai kezdéssel és gyors tempóval az M3-as út már Níregyháza közeléig kiépített vonalán hamar a határ közelébe értünk. Az európai minőségű országút végén olyan úton kellett folytatnunk, ami jó volt, hogy hozzá szoktasson arra, ami a határon túl várt ránk. Mindkét ország Európai Uniós léven, a határőrség Csengersima állomásnál inkább az én útlevelemmel foglalkozott, de az sem okozott feltartóztatást. Így már délfelé Szatmárnémetiben (Satu mare) voltunk, amely város nagyon rövid megállónk alatt nem tett ránk jó benyomást, a tavaly őszén Nagyváradon kelt érzések éledtek újra. A sárközi lapos területen hamar túlértünk és étkezési helyet nem találva Avasfelsőfalun (Negreşti-oaş) vagy közelében, folytattuk utunkat a Tisza völgyébe, de még előtte az Avas-Kőhát hegyek Huta nevű hágójánál találtunk lehetőséget edédre. Egy nagy kiterjedésű, de akkor szinte ürességétől kongó étterem/szórakozó központnál áltunk meg, amelynek előkerülő intendánsa mutatott hajlandóságo nekünk ételt felszolgálni. Nem az ott folyasztott ételre emlékszem, hanem a rettenetes felhőszakadásra, ami ottlétünk alatt keletkezett. Majd egy órát kellett várnunk, míg az eső zuhatag annyira lelassult, hogy a felszinen hömpölygő áradat elapadt és mertünk

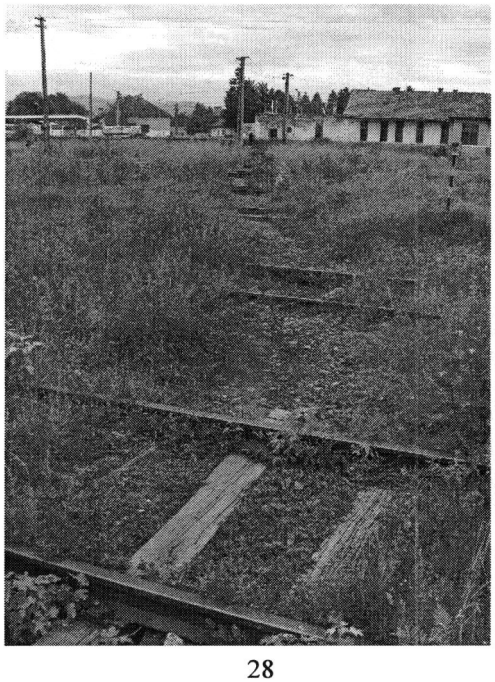

autónkhoz közeledni. Szintén emlékszem, amit aztán örömünkre a következő napokban is érzékeltünk, hogy a román nyelvű fiatal kiszolgálónk nem mutatott semmi ellenszenvet felénk, amikor csak magyarul szóltunk, sőt, mindent megpróbált, hogy tört magyarsággal megértesse magát velünk. Kitisztult mire 'Sziget'-re (Sighetu marmaţiei) értünk, de minden patak és folyó, amit kereszteztünk hirtelen felduzzadt vizével hullámzott a Tisza felé. Az italfogyasztás lehetőségét szemmel tartva választottuk a város belsejében lévő valamikor elegáns Korona (Coroana) Hotelt. Az interneten keresztül lefoglalt szálloda kevesebbet nyújtott mint amit vártunk, de a szebb időket megélt, mára már igen lekopott hely így is megfelelt a három ott töltendő éjszakára. Maradt időnk végig sétálni a belváros főutcáján oda és vissza, majd megtárgyalni egy korsó sör mellett, hogy ki mire emlékszik azokból az időkből. Sűrűn, de szaggatottan jöttek vissza a gyerekkori emlékek, amiket aztán próbáltunk időrendi sorba rakni.

Másnap a hiábavaló várostérkép keresést feladva a szépen tartott katolikus templomot kerestük fel, de a hozzáépitett, mára igen leromlott állapotú elemi iskolába, amelyről mindkettőnknek élesen megmaradt emlékei vannak, nem tudtunk bejutni. A közeli volt Piarista Gimnázium, ahová bátyám járt két évet, ma is közép és elemi iskolaként működik, de impozáns külseje nem tudta elfedni a belső részek túlságosan lekopott állagát. Nem időztünk sokáig, de azt hogy beengedtek szétnézni jóérzéssel vettük. Folytattuk 'megszokott' utunkat 'hazafelé' a vasuti sinekig, majd azokon keresztül a 'Raktár utcába' (ma Stradea Closca). A sinek a helyükön voltak, amit csak közelről lehetett látni, mert mindent benőtt a fű, a gaz de a vegetáción keresztül ott volt a kitaposott ösvény, ugyanazon a vonalon, amin mi jártunk hajdanán. Utcánkat alig ismertük meg, mert ott találtuk a város legszebben leaszfaltozott útját, (amit nem a helyiek, hanem az Ukrajnába igyekező várakozó autók érdekében készítettek), de 'házunk' a helyén volt, még mindig a 11-es számmal. Nem kopogtunk be, mert emlékeztünk, hogy valamikori jó szomszédunk, anyánk jó barátja, néhai Szabó Jolánka néni, aki féltőn őrzött magyarságát nekünk a fehérneműk közé rejtett magyar zászlóval bizonygatta 1982-es látogatásunkkor, már akkor eltanácsolt a szándék-

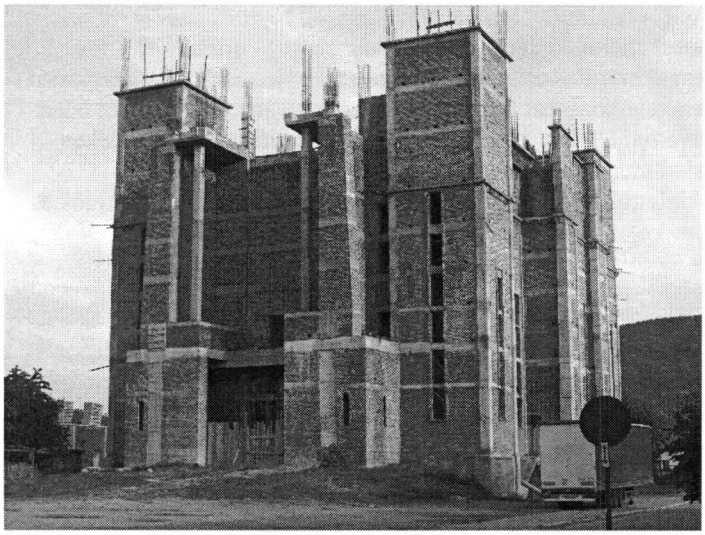

tól, mivel „azok már nem magyarok". No de, mi se volt nagyobb öröm számunkra, amikor a ház körüli bámészkodásunkkor egy utcai lakos, megkérdezve érdeklődésünk okát, becsöngetett helyettünk, és megteremtette a kapcsolatot a szín-magyar Mihálka nagy-családdal. Akkor csak a 80 éves nagymama és huszonéves unokája, két apró gyerekével voltak otthon, de barátságos hozzáállásukról nem volt kétség. Szüleim hajdanán Mihálkáéktól bérelték a házat, akik valamilyen oknál fogva akkor Désre költöztek s a jelenkori nagymama, Mária az ő menyük. Lánya Éva, Kértész István férjével, Krisztina lányukkal, az ő férjével Orosz Róberttel és két kis gyerekükkel, Maya-Ingrid és Edvin-Noellel egy fedél alatt laknak (a neveket azért sorolom, hogy látassam azok 'nemzetközi' voltát). Mária és Krisztina megigértették, hogy elutazásunk előtt jöjjünk el ismét, megismerni a család többi tagjait. Lesétáltunk az utca végére, megpillantani a Kis-Tiszát (ami egy ága a folyónak), ahol minketten tanultunk meg úszni s végig mentünk a magas új töltésen, amely mögött civis-büszkességről árulkodó ormótlanul túlméretezett új házak sorát találtuk. A Tiszahídi határállomást csak megközelítettük, bár korábban gondoltunk Aknaszlatinára is átmenni, de a környező hangulat miatt könnyen lemondtunk róla (tán még ott tartanak!) és visszasétáltunk a város belseje felé a volt Honvéd utcán, azon tanakodva, hogy az ovodánk és első iskolánk a Vasút utcától északra vagy délre volt. Bementünk a Kulturpalotába Zolopcsuk Pál Róbertet keresni, hogy kaphassunk tőle abból a szépen illusztrált, várost-bemutató kiadványából, amit a Mihálkáéknál láttunk. A kitűnő grafikus egyben helytörténész is és feje, mint egy enciklopédia tömve volt mindenféle adattal a városra vonatkozóan.

Máramarossziget valamikor az ország egyik legnagyobb vármegyéjének volt székhelye és korán nagyvárosiassá nőtte ki magát, de fejlődése megtorpant Trianon után és ma más határközeli nagyvárosokhoz hasonlóan nincs a román állam preferenciált listáján, ami leginkább középületeinek elhanyagoltságán mutatkozik meg. Itt is, mint másutt Erdélyben, a város közepébe erőszakolt, túlméretezett és esztétikailag hiányos orhodox katedrális szúrja szembe a látogatót. Helytörténészünk szerint a város legősibb, történelmileg jelentős épületét bontották le, helyet csinálni a templomnak. A centrumtól kintebb egy még nagyobb, csak félig megépített és látszólag elhagyott, négytornyú monstrum is éktelenkedik. Mindkettő a közelmúlban építtetett, amiket valószínűleg nem a 'hálás hívők' adományaiból vagy az egyház vagyonából kerekítettek ki, hanem állami pénzből. Ennyire érzékeny lenne a román állam állampolgárainak vallásosságára? Hm!

Bátyám minden volt magyar területen való utazásin elsőként felkeresi a helyi temetőt, mert szerinte az egy nyitott történelem könyv. Itt is az történt s bár a katolikus temetőt jártuk jobbára, 95%-ban magyar neveket találtunk, de még a román hangzású neveket is a család név-kereszt név sorrendben vésték a kőbe. A helytörténésztől hallottuk, hogy egy időben a város lakosságának fele zsidó vallású volt, de magyar nemzetiségűnek tartották magukat. A korábbi három zsinagógából mára csak egy maradt mutatóba. Barangolásaink alatt elmentünk Eli Wiesel Holocaust museumnak kialakított szülőháza mellett is. Aznap utólsónak kimentünk a Malomkertbe, átsétáltunk a kis függőhídon, ittunk a hegy oldalából csorgó forrásból és én megpróbáltam találni a Szalaván valamikor általunk gyakran használt 'szerpentin'-jét, de a sok ide-oda kanyargó kitaposott ösvény között bolyonva nem jártam sikerrel.

A következő napra esős lett az idő és többször megáztunk. Elsőnek Rónaszéket (Coştiut) kerestük fel, ahová hajdanán a mára már felszedett kisvasúton vonatoztunk ki és amiről tiszta emléknek megmaradt az erősen sósvizű fürdő medence, ahol úszni se kellett tudni, hogy a mélyvizű részbe mehessünk. Semmi sem úgy nézett ki, mint amire emlékeztünk. A templomtornyot céloztuk meg, ahol a mellette lévő iskolából jövő gyerekeket magyarúl szólítottuk meg. Kezdetleges óvatosságukat az idegenekkel szemben gyorsan felváltotta a lelkesedés és gyönyörű magyarsággal adtak további útirányt. A fürdő, no ami maradt belőle, túlzás nélkül kifejezve, nincs európai nívón. Attendánsa elmondta viszontagságos történetét s reményét fejezte ki euro-pénzen való feljavítására. Szerinte nincs is román a környéken, a magyarok mellett csak egy pár ruszin család van, de azok is magyarul beszélnek. Az alacsony hegyekkel körülzárt kis medencében lévő falu talán a régi kisvasút lebontásának köszönheti 'szinmagyar' voltát. Onnan Aknasugatagra (Ocna Sugatag) igyekeztünk, de megkérdezett irányadónk lebeszélt a hegyeken keresztüli földútról, igy hátrahagyott de gyönyörű, de nem magyaros kinézetű, kis falvakon keresztül jutottunk vissza a városba, majd vissza egy másik úton, nagyjából ugyanabban az irányban, Aknasugatagra. Első kinézetre, az újabb és jó karban tartott épületek, valamint a még mindig viztelen medencék

állapota korábbi németajkú lakosaira és most pénzzel visszavándorló 'nyugatosok'-ra engedett következtetni. Ide is jártunk fürödni, de azokról nem maradtak élénk emlékeim. Ismét a városban, régi iránytűinket felidézve, a laktanyát kerestük s találtuk is meg, ahol apánk szolgált, de megközelíteni nem tudtuk, mert a határőrök által használt épület egység 'tiltott terület'. Érdekesnek találtuk, hogy a minket megállító őr barárságosabb volt mint a közelből megsegítésünkre odahívott magyarnyelvű társa.
Még mindig időnkénti zuhanyok között, idejövetelünkkor már keresztezett faluba, Szaploncára (Sâpânţa) mentünk vissza a turista brossurában jelzett 'nevető temető' hiresség miatt, amit, talán mert nem értettük a románul irt és mézeskalácshoz hasonlóan illusztrált fejléceket, nem találtuk hiresség re érdemesnek. Viszont a mellette lévő vidéki étkező helyen ettünk egy igazán jó 'csorbát (ţiorba) , ahol távozásunkkor bátyám az szájához emelt ujjait csókolva és kitárva (azaz 'ilyen jó volt' jellel) mutatta elégedetségünket, amire a tulajdonos nő, félreértve kommunikánciónkat, tenteréről csókot küldött vissza. Jót nevettünk rajta!
Igéretünkhöz híven, este visszamentünk Mihálkáékhoz, ahol találkoztunk a család majdnem minden tagjával. A barátságos, erős magyarérzelmű és szókimondó István vitte a prímet és elmondásaiból nagyon hasznos képet kaptunk a magyaság ottani helyzetéről. Mivel időszűke miatt autóval jöttünk, Ferkó nem kostolhatta a nagyszerű, István által frissen főzött almapálinkát, hát én kitettem helyette. Kárpótlásul, távozásunkkor kapott a házigazdától egyszer egy három, majd egy két literes műanyag flaskóval, amit később testvériesen megosztottunk. Talán az ital hatására, talán a szüleimmel való régi emlékekek feltolulása okán elgyengültem és nem tudtam magamon erőt venni, hogy belülről is megtekintsem valamikori rezidenciánkat.
Egyszerre vége is lett zarándoklásunknak és másnap reggel indultunk is hazafelé, ezúttal Nagybánya (Baia Mare) felé, hogy többet lássunk a környékből. Az újabban épült házakról és a régiek karbantartásából itélve jobbmódú vidékeket kereszteztünk (jobbmódú mint az előző ősszel látogatott székely-lakta vidékek), de a rikító szinekre festett túlméretezett, sokban befejezetlen épületek itt is túlsúlyban voltak. A sok esőzés és nagy páratartalmú levegő miatt a Gutin hágóra való felkapaszkodás és leereszkedés többnyire sűrű ködben történt, elmulasztva a táj élvezetét. Lefelé, az egyik éles kanyar után majdnem belerohantunk, mint ahogyan a lentről jövő kamion is, két fát lopó alakba, akik épp akkor döntötték ki zsákmányukat az utnak keresztbe, de nem zavartatván magukat hamar legallyazták, feldarabolták és lovukkal félrehúzták szerzeményüket.
Nagybánya csak a háború után lett megyeszékhely, mert a románok megijedtek, hogy az egész megyét elveszíthetik a máramaroszigeti székhellyel együtt, ha az oroszok elfogadják a helyi polgármester kérvényezését a várost a Szovjetunióhoz csatolni. Mint máshol a románosított Erdélyben, a hirtelen fontossá vált várost benépesítették máshonnan jött emberekkel és rakásra építettek csunyábbnál csúfabb lapos kis kockaházakat.
Nem is találtunk okot megállni, egyből (a fenét egyből, itt is keresgélnünk kellett az útjelek hiányossága miatt) a Dés felé vezető útra fordultunk, a Kővár-vidéken keresztül s a Szamossal való találkozásnál fordultunk Zsibó irányába, egy a folyót hűen követő mellékútra. Gazdagnak látszó mezőgazdasági vidéken haladtunk át, ahol az út romlását csak átmeneti bajnak tekintettük. A baj nem ott volt ahol régiek voltak a vízátkelők és a burkolat, hanem amikor azokhoz hozzányúltak javítani. Volt széleskürű tapasztalatunk ilyesmiből tavalt őszi erdélyi utunkon, de ami itt következett, az túltett minden. Igazán csak Zsibó után jött az igazi fejfájás, de addigra már elpárolgott minden turisztikai hajlamunk nevezetesebb pontokon megállni s időnk is kezdett fogyni a csigalassúságú tempó miatt, amit az út állapota megengedett. A szatmár-zilahi országúthoz közeledve kicsit javult a helyzet, de ott és annak környékén, az épülő és építendő Európa-szintű műút miatt térképünk se volt már segítségünkre a sok változás miatt. A műútat, de inkább annak nyomvonalát csak a térképen észleltük, ami volt az a régi utak felkavarása, itt-ott újonnan burkolt részekkel. Igazán csak Szilágysomlyó (Simleu Silvaniei) után bántuk meg hogy azt a hazavezető utirányt választottuk. Az utak okozta bosszankodás inkább bátyámat érintette, mert ő volt a soffőr, jó testvér lévén, hagyta hogy én láthassam a táj látványosságait. Regényt –'horror story'-t lehetne írni az utak karbantartásának hiányáról, de inkább a teljesen felelőtlen, minden biztonsági lépéseket nélkőlöző út-'javítás'-ról, ahol a burkolt felület és a mellette lévő kivájt rész között félméternyi szintkülömbség volt, mindenféle korlát vagy jelzőtábla nélkül. Olyan helyeken éjszaka vezetni a halállal való kacérkodás! Margittánál megálltunk de ott is csak benzinért, mert a város külső részei semmiben sem voltak mások mint azok, amitől csak fejét csóválja az ember. Az utak rettenetei ellenére a táj sokban megmaradt tettszetősnek, zöld üdesége és megmunkált területeinek látványa okán. Végre jó utat kaptunk Székelyhíd (Sâcueni) után s normális sebességgel értünk Érmihályfalván (Valea lui Mihai) keresztül a magyar határhoz (a Székelyhídhoz közeli átkelőhely csak EU állampolgároknak használható). Feltűnő volt Debrecen ragyogó kinézete a korábban látott sok ütött-kopott városhoz képest, de 'feltűnően' másak voltak az árak is a vendéglőben, ahol megálltunk ebédre. Aztán siettünk is haza mert későre járt s mert nekem megint megárthatott a gazdag nagyar főzet, soproni esetemhez hasonlóan.
A vasárnapi ugyancsak foghíjas (bemutatkozó és egyben elbucsúzó) családi ebéden a dunamenti 'steakhouse'-ban nem is volt étvágyam és csak sörrel próbáltam helyretenni háborgó gyomromat. Hétfőn beutaztam Budapestre, találkozni régi jó barátommal és utamon, sem a 'Hév'-en sem a csatlakozó villamoson, a kalauzok rám se hederítettek, gondolom koromra való tekintettel. Kedden Ferkóval leautóztunk Jászberénybe megtekinteni szépen formálódó szöllő fürjeit és meglátogatni ott is régi barátainkat, akikkel tavaly ősszel találkozásunk elmaradt. Mivel könnyen utaztam, nem volt sok, amit össze kellett pakolni szerdai repülő utamra, csupán a két liter máramaroszigeti almapálinka volt extra, de azt szivesen cipeltem.

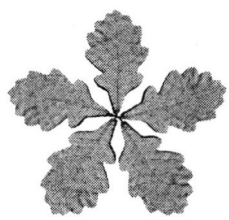

TALÁLKOZÓK

A volt IV. évesek 2012-es találkozója

Jancsik K és Isabell, Hahn F és Elizabeth, Baraksó J, Varga P, Tolnai I, Varga Sharon, Horváth S, Bakonyi N, Horváth Emőke, Horváth Marjorie, Grátzer M, Takács Á, Jandó Magda és T, Krajczár Mary and E, Takács J, Szalkai A, Horváth Cz. E, Elöl: Tolnai Joan, Grátzer Anni

Ahogy a selmeci nótában a spitzgaui svábok is mindig felbukkannak, valahogy a volt IV évesek is mindig visszatérnek Harrison Hot Springbe évfolyam találkozóra. Jandó Tibi a tőle elvárt szakértelemmel tervezte a háromnapos nemzetközi találkozót. (Annak kell neveznem, mert hármunknak még a szigorúan őrzött USA/Kanada határon is át kellett vergődni). Augusztus 6.-án délután egy u.n. ismerkedő fogadással kezdtük a programot, mintha 59 év után még sok ismerkedés kellene. Persze evés/ivás az mindig kapóra jön. Meglepetés a teremajtóra tett információs táblán egy igen szép és találó soproni simbólum, amit a hotel saját elgondolásából készített. (p.124, Sopron Chronicles) Este a szomszédos 'Fekete Erdőben' wienersnitzel/ krumbacher sör hangulatú további összeröffenés. Másnap közös reggeli, utánna a gyönyörű hely élvezete. Egyesek úsztak, de sokan a melegvizes medencékben szép erdészies szóval 'dagonyáztak'. A falra több helyen ki volt írva, hogy 'gyógyító víz', de senkit sem láttam peckesen menni kimászás után. Talán lesz majd későbbi utóhatás?

Este a bankett. Megemlékeztünk távol lévő barátainkról. Ameddig is egy nótafoszlány az ajkunkon, addig Kondor Gyurka mindig köztünk van. A vacsorán az évfolyam legendás harmóniája felbomlott, két táborra szakadtunk. Végül is a 'prime rib' csapat fölényes győzelme a 'lazac'-ok ellen helyreállította a békét. Másnap ismét közös reggeli. Megegyezés a következő évi találkozóról és összehangolás az otthon tervezett 60 éves kezdési ünnepléssel. Erősen optimista tervek ezek, mert a mi korunkban már zöld banánt venni sem praktikus.

Többen nem tudtak részrvenni a nagy távolság vagy fontos családi helyzet miatt. Jelen voltak:, Bakonyi N és fia, Baraksó J, Grátzer M és Anni, Hahn F és Elizabeth, Horváth S és Emőke, Horváth Cz. és Marjorie, Jancsik K és Isabell, Jandó T és Magdi, Krajczár E és Mary, Szalkai A, Takács J és Ági, Tolnai I és Joan, Varga P és Sharon,

Prológus: 1958-ban egy ronda téli napon évfolyamunk lelépett az egyetemről és elmentünk fürödni ide Harrison Hot Springsre. Nem voltak sokan, de a rengeteg '65 éves öregek' között mi igen kilógtunk a sorból. Azóta rengeteg változás volt. Most sokan voltak, és a rengeteg '65 éves fiatal' között mi ismét kilógtunk a sorból *('Kulacs', Bellingham, WA, augusztus 2ö12)*

Tóth Ágoston: **Sátoraljaújhelyi találkozó, 2005.**

(Ezen olvasmányos beszámolót volt IV. éveseink egy korábbi találkozójáról időtálló országismertető tartalma révén jelentetjük meg. A Szerk.)

Fiam és felesége kíséretébenel utaztunk Balassagyarmattól Sátoraljaújhelyig. A város főterén keresztül haladva elénk tárult Zemplén vármegye egykori székhelyének múltat idéző szép épületei között kiemelkedő, az egykoron megyeházaként szolgáló, mai városháza, melynek erkélyéről mondta el Kossuth Lajos első szónoklatát 1831-ben. Az épület előtt áll a város jelképe, az impozáns Kossuth-szobor. A legértékesebb műemlékegyüttes a város ősi részén az un. Barátszeren található – e hely a'fehér barátokról', a pálosokról (az egyetlen magyarországi alapítású rend) kapta a nevét. A kolostor –a mai piarista diákotthon- középkori eredetű. Mellette áll a XIV. századi, koragótikus templom, gyönyörű, fafaragású toronyóráját, ma a város

múzeuma őrzi - ez az első magyarországi mechanikus óra, számlapja 1501-ben készült. A templom melletti épületkomplexum pedig a Kossuth Gimnázium épülete, melyben hajdanán Kossuth Lajos is tanult. Szerényen, de nagyon büszkén árulom el, hogy 1953-ban –mint szakérettségista- én is itt tanultam egy évig, és szereztem többedmagammal, érettségi bizonyítványt.
A Piaristák diákotthonát a kezemben tartott térkép alapján gyorsan megtaláltuk. A szervezők ott szállásoltak el bennünket. Az én időmben ilyen nevű diákszállót nem ismertünk a városban. A kor szellemének megfelelően akkor valamilyen orosz híresség nevét viselték az intézetek. A mi kollégiumunk pl.' Zója' névre hallgatott. Hatalmas, boltíves épületbe érkeztünk. Az egykori kolostor vaskos falai között, hosszú folyosókról nyíltak a hálószobák. Mi négyen egy sok- ágyas szobába kerültünk. A szokatlanul sokszögletű teremnek kissé hűvös levegője kifejezetten kellemes érzetet keltett a kinti tikkasztó meleg után. Megérkezésünk napjának délutánját, városnézésre szenteltük. Közben találkoztunk a már ott lévő, vagy éppen akkor érkező társainkkal. A kanadaiak –Takács Jóska, Grázer Miki, Dibúz Jenő, Baraksó Jancsi és Krajczár Ernő egy járdai-söröző székein üldögélve jókedvűen beszélgettek. Barátságos köszöntések, ölelgetések, a régen látott ismerősök, diáktársak mustrálgatása közben elhangzó, kissé tétova megjegyzések: jól nézel ki, kissé megváltoztál, stb.stb.
Nagyszerű érzés volt több mint ötven év után újra végigsétálni a város főutcáján, s keresgélni a régi emlékek között. Rácsodálkozni a város fölött emelkedő Kálvária-hegyre, ifjúkori barangolásaim, randevúim izgalmakkal teli helyszínére.
Ez a város is sokat fejlődött az elmúlt évtizedek alatt. Új városrészek épültek, de a városközpont megmaradt olyannak, amilyennek az én emlékeimben éltek. A nagytemplom, a Kossuth szobor, a kissé öreges, de patinásan is szép régi házak. A járdák mellett sorakozó nagylombú fák, mind-mind a régmúltat idézik. Különös érzést keltett bennem az-az állapot, hogy hajdan, húszéves fiatalemberként lépegettem e járda kövein, most túl a hetvenes éveimen, feleségemmel, fiammal és menyemmel járom ugyan azt az utat. Azzal a lényeges különbséggel, hogy már nem áll előttem a sejtelmes jövő, hanem mögöttem tornyosulnak a megélt évek sokszínű emlékei.
Egy esztendőt éltem Sátoraljaújhelyen, 1952-1953-as tanévben. 19 évesen érkeztem oda és 20 évesen távoztam. Mégis az emlékezetemben ez az egy év, felér egy évtizeddel. Itt léptem rá arra az útra, amely elvezetett Sopronba, az Erdőmérnöki Egyetemre, és megalapozta egész életemet. Mindig jó szívvel fogok emlékezni rá, és sajnálom, hogy távol esik mostani otthonomtól, és nem adhatok több esélyt magamnak, a régi emlékek újraélésére.
Estefelé, az írásos programhoz igazodva, még a közös vacsora előtt összejöttünk a diákotthon óriási kőlapokkal burkolt udvarán. Körbeültünk az udvar közepén és meghallgattuk a két szervező társunk'útmutatásait' a hátralévő két napra vonatkozóan. Közben megismerkedtünk a rendház főnökével, egy kedves piarista szerzetessel. Üdítően kellemes modorú, középkorú ember, akiről csak a reverendája árulta el, hogy Isten szolgájával, fölszentelt pappal van dolgunk. Beszéde, viselkedésének közvetlensége feledtetni tudta velünk szent hivatását, melyre láthatóan ő maga is törekedett. Kedves, s kicsit sikamlós vicceit nagy derültséggel fogadtuk, s hagytuk magunkat szórakoztatni, miközben tréfáival ügyesen egyensúlyozott a szalonképesség pengeéles határ mezsgyéjén. Kevés hozzá hasonló pappal találkoztam még eddigi életem során, de hitem szerint Isten is ilyenekben leli leginkább kedvét.
Esténként egy monumentális boltíves és eredetileg hófehér falú teremben találkoztunk beszélgetni életünk fontosabb eseményeiről, Bizonyára sok imádságos fohász néma tanúi lehetett az a terem, hiszen a piaristák rendje, egy katolikus, kegyes tanító, szerzetesrend, a szegény diákok tanítását és gondozását célozta meg. A terem hangulata ránk, alkalmi vendégeire is olyan hatással volt, hogy a máskor oly könnyen dalra fakadó társaság, itt korunkhoz illő méltósággal csak a csendes beszélgetés tónusát engedte meg magának. Persze ezek után érthető, hogy az asztalon árválkodó jóféle italok csupán mértékkel - egyeseknél még úgy sem - kerültek rendeltetésüknek megfelelő szerephez. Ezért aztán akaratlanul is a 'búsképű lovagok' gyülekezetének szomorú alakzatát öltötte fel, jobbsorsra érdemes társaságunk.
Másnap reggel kirándulni indultunk, a közeli történelmi nevezetességek megtekintésére. A Füzérradvány-i Károlyi-kastélyba, felújítás miatt nem lehetett bemennünk. Láthattuk, azonban a száz évesnél idősebb erdei- és feketefenyők, szegélyezte utat, és a park nevezetes platánóriásait. Utunk elején meglátogattuk a nyelvújító Kazinczy Ferenc emlékcsarnokát a városhoz közeli Széphalmon. Ez az oszlopos épület egy szépen gondozott park hatalmas méretű fái között áll. A csarnokban Kazinczy emléktárgyai, nyelvújító munkásságának emlékiratai, relikviái vannak kiállítva. A park kissé távolabbi részében a híres ember őseinek, hozzátartozóinak síremlékei, kriptái sorakoznak. Idegenvezetőnk, Járási Lőrinc néhány évvel korban előttünk járó erdőmérnök kollégánk, szakavatott ismerőjeként a vidéknek, igen értékes, részletes tájékoztatóit nagy érdeklődéssel hallgattuk. Lőrinc a térség erdő-felügyelőségének volt a vezetője, és egyébként az OEE. erdőtörténeti szakosztályának is tagja. Ez a vidék pedig, melyet autóbuszunkkal járunk, bővelkedik történelem híres tájaiban, híres emberekben, az ország történelmének évszázadokon keresztül történő formálóiban, alakítóiban.
Innen utaztunk tovább Hollóházára, Magyarország legészakibb településére, mely a festői szépségű, erdőkkel övezett 'Hollóházi Porcelán' messze-földön híres szülőhazája. Egészen közelről megtekinthettük a még ma is működő, jórészt manufakturális gyárat, a kézzel festett díszes tárgyak, eszközök gyártó-műhelyeit. Érdekes filmvetítésen keresztül mutatták be a gyártás technológiai sorát, az idő kezdetétől, napjainkig. A találkozónk szervezői kedves kis, itt készült emléktárgyakkal örvendeztettek meg bennünket. De ki-ki igényei szerint vásárolhatott kedvező áron ajándék-tárgyakat otthoni szerettei számára. Távolabb, az erdő szélében fölépített modern, nyitott templom-oltár látványában gyönyörködhettünk. Szépen gondozott füves domboldalon, kálvária szobrocskák által övezett sétány vezetett föl a soklépcsős, zsindely-tetős imádkozó helyhez. A Völgy túloldalán, fákkal benőtt, ősi temető képe bontakozott ki előttünk, demonstrálva a község lakóinak mélységes tiszteletét az ősök iránt.
Mi is, bár kissé fáradtan a napi sűrű program fizikai igénybevételétől, áhítattal adóztunk az ott élő emberek szorgalma, tisztaság és rend mindenütt látható jelenléte előtt. Alkalmi idegenvezetőnk, a lelkes és végtelenül szimpatikus főtisztelendő, végül dalra fakadt. Kérte mi is énekeljük vele Kodály Zoltán híres Esti-dalát. S felzendült az ének a templom falai között:

Erdő mellett estvéledtem
Subám-fejem alá tettem.
Összetettem két kezemet,
Úgy kértem jó Istenemet.

Én Istenem adjál szállást,
Már meguntam a járkálást,
A járkálást, a bujdosást
Az idegen földön lakást.

.Ezzel a gyönyörű dallal, elbúcsúzom én is Sátoraljaújhelytől, a Zempléni hegyektől, az itt élő kedves emberektől.
Legvégén őszinte szívvel gratulálok a találkozó szervezőinek: Révész Mártinak és Zsigmond Katinak. Köszönöm nekik, hogy találkozhattam itt hajdan volt évfolyamtársaimmal, és az eltöltött három nap mindegyikén érezhettem azt a szerető gondoskodást, melyet a mi szórakozásunk, kényelmünk, biztonságunk érdekében kifejtettek. Ezen a találkozón, a búcsúvacsorán, először szóban kértem meg évfolyamtársaimat, hogy legyenek vendégeim a következő évben, 2006 nyarán, Balassagyarmaton, a palócföld fővárosában.

Piknik, 2012

Hogy volt... Immár huszonnyolcadszor hívta Szász Julika és Pista a 'Soproniakat' retye-rutyástól'. Szeptember 16.-én, egy ragyogó nyári napon elsőnek érkeztünk 'tanyájukra' vendégünkkel, a Sopronból jött Király Gézával (Kenediné Király Ilona 'Tuki' unokaöccse), aki egy konferenciára jött Vancouverbe.
Vártak minket a vendéglátók gyönyörűen manikűrözött kerttel, száz cserép muskátlival szegélyezett terasszal, kényelmes szalonna-sütő hellyel, sok sok megterített asztallal, puha és keményebb székekkel, jégbe hűtött vizekkel, alkoholmentes italokkal és sörrel. A vendéglátók 4 éves, kedves, barátságos és talpraesett Liza nevű dédunokája irányított minket a szinhelyre. Két lányuk tüsténtkedett körülöttünk egész idő alatt. Tóni elsőnek kostolta a híres fejtős bablevest, majd később a gulyáslevest. Közben kisült az utánozhatatlanul finom pogácsa, majd előkerült a sütni-való szalonna és kolbász is. Szóval degeszre ehette magát mindenki.
Ki az a mindenki? (Itt következik a névsor, igaz nem abc és érkezési sorrendben): Pászner Laci és Márti, valamint Ausztriából érkezett vendégük segítségével, a tolószékben üldögélő 102 éves Gizi nénit. Niki sem hiányzott mert nagyon szeret szalonnát sütni. Adamovich Laci bátyánk és Ilike, Márti és Rita lányuk segítségével ereszkedett le a terített asztalokhoz, úgy fél három felé. Megpillantva őket, felállt a társaság és tapssal fogadta egyetlen megjelenő professzorunkat, majd elénekelte a *Guadeamus igitur*-t. Megható volt. Hallatszott a hangja majd minden résztvevőnek (Grátzer Anni, Draskóy Gyurka, Takács Jóska és Ági, Tuskó Csaba és vendége Opre Csilla, Koós Vera, Tőgel Barbara, aki férjével. anyjával és annak férjével volt jelen, Kercsóné Jagodics Edit fiával és unokájával érkezett, Némethné Fodor Ági és férje, Jóska, Puskás Laci és Zsuzsa, Gyöngyösi Sanyi, Nagy Miska, Bakó Jóska, Józsa Laci és Erika, Jákóy Bandi és Adrienne, Rétfalvi Laci, Tóth Jóska és Piroska, Homoky Pista, Rédey Jóska és Imelda, Kurucz Jancsi és Marika, Palkovics Jancsi, Kocsis Tibi és vendégei Török Judit és Szakály Sándor. Ott volt a Vancouveri Magyar Ház elnöke, Ábrahám Tibor felesége Ilona. Vendéget is hoztak, Feszty Dánielt (a hires körkép festőjének rokona), az Ottawa Egyetem oktatóját, aki mint az új, magyarokat összfogni próbáló szervezet elnöke jött közénk. Julika fényképekkel díszített szekérkeréknyi tortával örvendezte meg 'mindenkori zenészünk' K. Tibort születésnapján Örültünk egymásnak, a rég nem látottaknak különösen. Grátzer Miki mindannyiunk nevében jelképes ajándékot adott át Julikának és Pistának, megköszönve a sok-sok évi nagylelkűségüket, munkájukat. Mi elég korán elköszöntünk, de más mindenki tovább élvezte a szép délutánt. Hát, így volt...
(Kozákné Pál Edit)

Évenkénti Balek-összejövetel (2012 augusztus 22-3)

A volt Sopron Divisió évfolyamai közül a 'volt elsőévesek' alias 'örökös balekok' mellett talán csak a 'volt negyed-évesek' tartanak évi találkozókat. A Nanaimoi Magyar Ház vezetősége szivesen lát minket, mert többségükben ők is balekok voltak, így minden évben itt jövünk össze. Lassan hagyománnyá vált, hogy hét közben rendezzük az eseményt, hogy elkerüljük a hétvégi komphajós tülekedést és hogy kihasználjuk az'öregeknek' kijáró hétközi díjmentes fuvarozást. Ennek ellenére, a nyári turista csúcsforgalom miatt többen lekésték a tervezett járatot és több órás késéssel érkeztünk a melegen-tartott gulyás leves ebédre. A kertben töltöttük a délután java részét, kugliztunk (bocce), biliárdoztunk, de inkább csak beszélgettünk. Meg tréfálkoztunk, sok jó viccet hallottunk.

Kevesebben jöttünk össze, mint szokásosan. Volt olyan aki még dolgozó fiatal felesége miatt hiányzott, volt olyan aki túl messze lakik s nehezére esik az autózás és sajnos olyan is volt akit betegsége tartott távol. Viszont voltak vendégek. A régen látott Molnár Jóska és felesége Susan Rétfalviék unszolására szánták el magukat korábbi távolmaradásuk feladására, Bakos Magda, sajnos már cask egyedül, régi 'törzstagként' tisztelt meg bennünket és legtávolabbról érkezett 'díszvendégünk', Kocsis Tamás, erdőmérnök, mindenes szervezőnk Tibor unokaöccse, Magyarországról. Hiányoztak viszont a máskor rendszeresen látott, a más évfolyambeli nanaimói törzstagok. Így is voltunk huszonegyen. Mint minden alkalomkor, most is ízletes és bőséges vacsorával örvendeztetett meg bennünket a Kurucz Marika vezetésével működő 'konyhaszemélyzet'. Megtisztelve éreztük magunkat, amikor tudomásunkra jutott, hogy Marika feláldozta értünk a kertjében termett kevés magyar főzőtököt, tudván hogy mindenki az abból készült főzelék után sóvárog. Elmaradt viszont Fónagy Sanyi kedveltje, a 'mákos guba', de volt helyette 'mákos tészta', ami mindenkit kielégített.

A balekok java része szokásosan, a magukkal hozott hálózsákféleségekben aludt a Magyar Házban (ott ahol találtak helyet), néhányunkat a környéken lakók vendégeltek meg, több hölgyet pedig a Kuruczék. Nem siettünk a reggelivel. A 'hálózsákosak' elgémberedett tagjaikat kellett, hogy kiegyenesítsék, a vendégeskedők pedig, hát 'vendégeskedtek'. Már az is, hagyomány, hogy a reggelit a férfiak készítik. Semmi különös, csak a legtöbbünk által már elhagyott kiadós 'sült szalonna tükörtojással' és az északamerikai 'standby', a 'pancake'. Talán a sültszalonna fogyasztás juttatta Józsa eszébe, hogy sok volt évfolyamtárs már nincsen közöttünk. Kérte, hogy álljunk fel és emlékezzünk meg az elhunytakról. Rétfalvi sorolta a neveket. Bizony, már tizenketten hiányoznak az eredeti negyvennyolc UBC-n 1957-ben újrakezdő elsőévesek névsorából.

Késői reggeli, késői ebéd. Maradt annyi finomság az előző napi lakomából, hogy bőven jutott ebédre is. Sőt, főszakácsunk most is mint máskor (ez is már hagyomány!) adott utravalót a kirándulásra indulóknak és a hazafelé tartók számára is. A társaság java része a MacMillan erdőben töltötte a délutánt, a gyönyörű nagy fákat simogatták és ölelgették. Magyarországi látogatónk, Kocsis Tamás, érdőmérnök, csodálkozva nézegette a Jó Isten ezen teremtményeit. *(A Szerk. és Görgényi Béla)*

'Csúcstalálkozó Nanaimóban, 2012 október 2

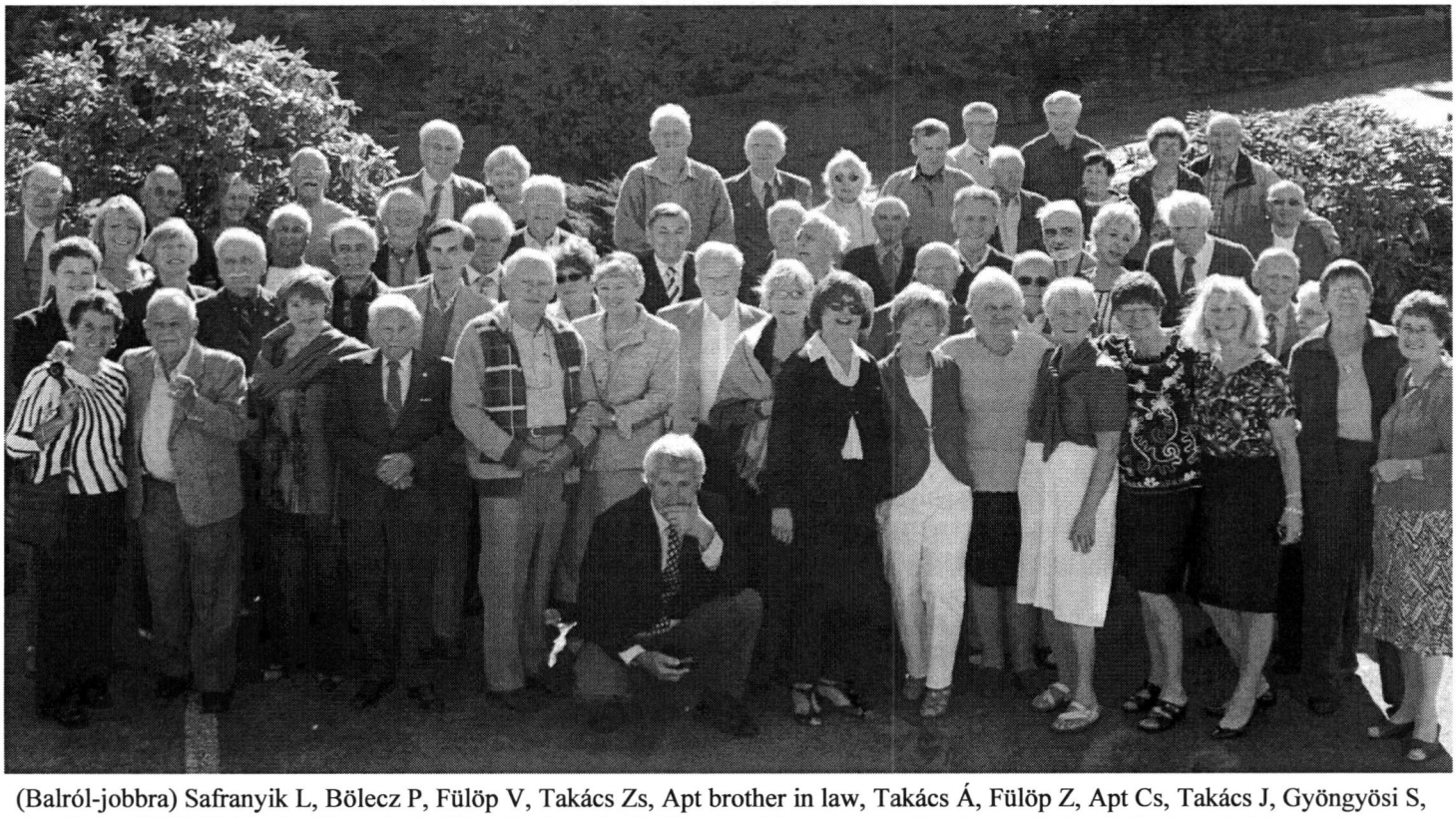

(Balról-jobbra) Safranyik L, Bölecz P, Fülöp V, Takács Zs, Apt brother in law, Takács Á, Fülöp Z, Apt Cs, Takács J, Gyöngyösi S, Apt K, Jandó M, Hajdú Cs, Homoky I, Jákoy E, Jancsik K, Kocsis t, Timár J, Jancsik I, Nyers F, Jandó T, Csapó H, Nyers K, Görgényi B, Kurucz J, Józsa l, Palkovics J, Grátzer M, Rétfalvi L, Héder I, Rétfalvi L, Józsa E, Szász J, Szász I, Safranyik E, Tuskó Cs, Kiss J, Szamosi G, Pintér L, Ravai E, Bölecz B, Ravai J, Simon J, Draskóy Gy, Kurucz M, Simon B, Szarka M, Grátzer A, Varga S, Szy F, Varga P, Koós V, Horváth Cz.E, Baraksó J, Horváth Cz.M, Görgényi P, Pintér M.

Beszámoló a 'Dr. Roller Kálmán Ösztöndij Alap'-ról

Immár négy éve hogy a kezdeményezést elindítottuk. A nemes célra a következők adakoztak:
Bakó József, Bakos Tibor és Magda, Balatinecz János. Baraksó János és Ilona, Báthy István és Margaret, Bella Imre, Benkő Géza és Mary, Blouin Barbara, Bolecz Béla és Piri, Carter Matthew és Nicole (née Roller), Csapó Imre, Csizmadia Ferenc és Ana, Czillinger-Horváth Emil és Marjori, Delkin Éva, Dibuz Jenő és Judit, Draskóy György, Fodor Gyula, Grátzer Miklós és Anna, Gyöngyösi Sándor, Hahn Fülöp és Erzsébet. Hajdu Csaba és Ruth, Héder István, Homoki István és Ingrid. Horváth Sándor, Ifjú Géza, Jákoy András és Adrienne. Jancsik Károly és Isabella, Jandó Tibor és Magda, Józsa László és Erika, Jutasi Denise, Kapuszta József és Mary,
Kassay Krisztina. Kenedi Imre és Ilona. Kocsis Tiborá, Komlóssy József, Kondor György, Kováts Miklós és Judit, Krajczár Ernő és Mary, Kurucz János és Mária, Lindsey Christopher és Theresa, Magasi László és Sárika, Must Mihály és Éva, Nagygyőr Sándor és Helga, Németh Agnes, Németh József és Mary, Németh Lajos, Nyers Ferenc és Katalin, Ocskó István, Orbay László és Judit, Ötvös Imre, Palkovics János, Péch Gyula, Penner Margaret, Pintér László és Marika, Puskás László és Zsuzsanna. Rédey József és Mathilda, Roller Kálmán. Roller Miklós és Ildikó, Roller Péter és Akiko, Roller Pál József. Roller István, Ronyecz Sándor, Safranyik László és Erzsébet, Simon József és Iréne, Soós József, Szabó György, Szalamin Gábor, Szalkai András és Eszter, Szakolcai Ákos, Szamosi Gábor, Szanyi László. Szász, István és Julianna, Szell Tomás és Klara, Szendrődi László, Szy Ferenc és Mária, Takács József és Ágnes, Tolnai István és Joan, Tóth John, Várady Mária, Varga Pál és Sharon, Vass Ferenc és Éva, Viszlai János és Éva, Vlaszaty Ödön, Volker Ildikó, Zoltay Andy és Sheila in memory of Zoltay Endre, Zsilinszky Viktor és Magda, in Memory of Geoffrey and Margaret Andrew, from their children Alison Szanto, Edward, Caroline, Joan & Kate Andrew.
A begyűlt összeget megfeleztük és külön-külön alapot állítottunk fel a Nyugat-Magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Karán, Sopronban és a 'University of British Columbia, Faculty of Forestry'-n, Vancouver, BC-ben.
2008 szeptemberében, első alkalommal, itéltek 'Dr. Roller Kálmán Ösztöndij'-akat mindkét egyetemen.
Hálás köszönet mindazoknak, akik hozzájárultak a két ösztöndij megalapozásához, úgyszintén mindazoknak, akik közreműködtek bizottsági tagként vagy hivatalból. Továbbra is kérjük azok támogatását, akik eddig nem tudtak anyagilag hozzájárulni!. Úgyszintén kérjük azokat is, akik meg tudják engedni maguknak, hogy ismét adakozzonak, mert a rendkivüli alacsony bank kamatok nagyon megnehezitik a helyezetünket, hogy a két egyetem felé tudjuk biztositani igéreteinket.
Baráti Köszöntéssel, 'Jó Szerencsét'. Baraksó János, Józsa László, Kocsis Tibor és Palkovics János.

Megállapodás
Roller Kálmán ösztöndíj
alapításáról és működésének főbb elveiről

Tanulmányaikat az Erdőmérnöki Főiskolán megkezdett és a Vancouveri Egyetem Soproni fakultásán végzett egykori hallgatók Vancouveri Alumni csoportja és a Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kara az alábbiak szerint állapodik meg a Roller Kálmán ösztöndíj alapításáról és működésének főbb szabályairól.

A Vancouveri Alumni csoport tagjai és Ösztöndíj Bizottsága, az 1956-os történelmi események során Kanadában letelepedett hallgatók Roller Kálmán, volt dékánjuk emlékének megőrzésére ösztöndíjat alapitottak jó tanulmányi eredményt elért, szociálisan hátrányos helyzetű erdőmérnök hallgatók támogatására. Az ösztöndíjjal kifejezik szülőhazájuk és Alma Materük iránti tiszteletüket, valamint soproni- selmeci hagyományok szellemében hozzá kívánnak járulni a magyar erdőgazdálkodás fejlődéséhez.

A Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kara egyetértve az Alapítók nemes szándékával, vállalja az ösztöndíjak pályázati rendszerben történő odaítélésével járó kötelezettségeket.

Az Erdőmérnök Kar Dékánja az ösztöndíj pályázatok elbírálására létrehozza a Roller Kálmán Ösztöndíj Bizottságot. Ennek elnöke a Dékán, tagjai a dékán-helyettesek és a Dékáni Hivatal vezetője. A tanuló ifjúságot az érdekvédelmi szerveztük vezetője képviseli.

A Bizottságnak tagjai a Vancouveri Alumni csoport által javasolt és a Dékán által felkért, Sopronban végzett 1 fő tiszteletdiplomás is. A Bizottság munkájában való részvétel mellett segíti az ösztöndíjak odaítélését szolgáló kapcsolattartást az Erdőmérnöki Kar Dékánja és a Vancouveri Ösztöndíj Bizottság Elnöke közt.

Az ösztöndíj egy főre jutó minimális összege a mindenkori minimálbér kétszerese, a díjazottak száma a rendelkezésre álló keret függvényében általában 3-5 fő. A bizottság törekszik a konszenzusos döntések meghozatalára. Egyenlő, ellentétes szavazatok esetén a Dékán szavazata dönt.

Az Alapítók az ösztöndíjjal a jó tanulmányi eredményt elért, hátrányos szociális helyzetű, a soproni- selmeci hagyományokat ápoló erdőmérnök hallgatókat kívánják támogatni.

A pályázók egy rövid dolgozatot csatoljanak beadványukhoz, melyben foglalkoznak az 1956-os soproni történelmi eseményekkel, Dr. Roller Kálmán Dékán úr munkásságával, és a soproni- selmeci hagyományok szellemében az időszak diákéletével.

A Vancouveri Alumni Ösztöndíj Bizottság minden tanév szeptember 15-ig dönt az ösztöndíj összegéről, és erről az Elnök tájékoztatja az Erdőmérnöki Kar Dékánját. Ugyancsak ő gondoskodik a tanulmányi évre meghatározott összeg megfelelő bankszámlára történő átutalásáról május 31-ig.

Az Erdőmérnöki Kar Dékánja minden tanév szeptember 30-ig gondoskodik a pályázat kiírásáról. A beadási határidőt az adott tanév május 15-ben határozza meg. A soproni Roller Kálmán Ösztöndíj Bizottság legkésőbb a tanulmányi év június 30-ig hozza meg az ösztöndíj odaítélésre vonatkozó döntést.

Az Erdőmérnöki Kar Dékánja és a Vancouveri Alumni Ösztöndíj Bizottságának Elnöke az Ösztöndíj Alap sikeres működtetése érdekében általában elektronikus úton gondoskodik egymás kölcsönös tájékoztatásáról.

Prof. Dr. Náhlik András
Erdőmérnöki Kar
dékánja

Dr. Grátzer Miklós
Vancouver Sopron Division Alumni
elnöke

100 éves a BC Forest Service

Brit Columbia erdőkincsének védelmére hozták létre 1912-ben, a provincialis állami szervezet keretében a 'British Columbia Forest Branch'-et (Erdő ágazat), egyidőben a 'Forest Act' (Erdő törvény) kinyilvánításával és az első 'Chief forester' (Főerdész) kinevezésével. A cél az erdők természeti kincseinek megtartása és azok felhasználása világszintű gazdaságossági elvek alapján, tulajdonosaik - a provincia lakossága – érdekében. 1945-től kezdődően a szervezet nevét a 'British Columbia Forest Service (BCFS)–re (BC Erdészeti Szolgálat) változtatták.

A II. Világháború után, az erdőállomány felhasználásának nagyméretű növekedése sürgőssé tette annak pontos felmérését és nyilvántartását. A BCFS 1951-ben felállította a 'Forest Surveys and Inventory Division'-t (Erdő Felmérő és Nyilvántartó Osztály, azaz Erdőrendezőség). A munka elvégzésére felsőfokon képzett erdészeti szakemberekre volt szükség, amit a kanadai erdészeti iskolák kisszámú végzettjeivel nem lehetett kielégíteni, így Európából, főleg Nagy Britaniából toboroztak képzett erdészeket. Hasonló meggondolás vezethette a kanadai kormányt, amikor 1956-ban meghívta a Magyarországról elmenekült Soproni Erdőmérnöki Főiskola oktatóit és diákjait, hogy tanulmányaikat a Brit Columbia Egyetem keretében fejezzék be Vancouverben.

A 'UBC-Faculty of Forestry-Sopron Division' keretében, 1958 és 1961 között végzett 141 erdőmérnök közül 29 talált alkalmazást, hosszabb-rövidebb ideig, a BC Forest Service egységeinél. Tizenöten (Andódy Edit, Für Károly, Homoky István, Juhász Gyula, Kiss Gyula, Kiss János, Krajczár Ernő, Németh József, Nyers Ferenc, Pendl Ferenc, Porpáczy Lehel, Spándli Imre, Szauer János, Tóth Géza és Viszlai János), karrierjük kezdetétől nyugalomba vonulásukig, teljes munkaidejüket, hárman pedig (Apt Kamill, Juhászné Gyöngy Erzsébet és Kováts Miklós) munkásságuk túlnyomó részét a BCFS-en belül, különböző beosztásokban, munkaterületen és munkahelyeken töltötték. További tízen (Benkő Géza, Csapó Imre, Dibúz Jenő, Grátzer Miklós, Héjjas József, Hirczy Béla, Jákóy Endre, Kassai Viktor, Krétai Ernő, Nagy Géza, Németh Lajos és Rónay Sándor) rövidebb ideig voltak a Forest Service állományában. A 'Sopron Division' két volt oktatója, Klíma Imre és Szy Ferenc, szintén ott folytatták erdőmérnöki karrierjüket visszavonulásukig.

Legtöbben az erdőállományok felmérésén és a kitermelendő területek megközelítő utjainak tervezésén és kivitelezésén dolgoztak, de később az Brit Columbiai erdőgazdálkodás válfajainak kiszélesedésével intézeti kutatómunkával, környezetvédelemmel és az erdők jóléti felhasználásával is foglalkoztak. Munkájuk nagyobb része a a nyári hónapokban volt, főleg provincia feltáratlan részein, ahol megpróbáltató körülmények közt kellett helyt állniuk. A begyűjtött adatokat a téli hónapokban dolgozták fel térképeken és fatömegtáblák keretében a victoriai központban. Voltak néhányan, akik kihelyezést nyertek vidéki irodákba, ahol a fakitermelő vállalatok működését ellenőrizték és a velük kapcsolatos ügyeket intézték.

A soproniak beilleszkedése a BCFS gyakorlati életbe nem volt könnyű, mert képzettségük főleg a klasszikus európai belterjes erdőgazdálkodási tudományon és elveken alapult, de nyitott gondolkozással gyorsan alkalmazkodtak a helyi viszonyokhoz és munka követelményekhez. Elismerés jár azon BCFS alkalmazottaknak (Lorne Swannell, John Stokes, Peter Hemphill, Ted Young, Bill Young, Ted Knight, Al Dixon, Al MacPherson és sok másnak), akik biztatást, iránymutatást és támogatást nyujtottak a beilleszkedéshez.

A magyar erdőmérnökök eredményes munkássága jelentős nyomot hagyott BC erdőgazdálkodásában.

(A Szerk..- Tóth G. irása nyomán, Vancouver, BC, 2012 szept.)

Sopron Alumni ebédek Vancouverben (2)

Május 8, 2012: (Kulacs elnökölt az említett ebéd-összejöveteleken).

-Megemlékeztünk Salamon Csilláról, Salamon Marian volt tanárunk feleségéről, aki husvétkor távozott közülünk.

- Sokat irnak rólunk Magyarországon, különösen az Erdészeti Lapokban. -Május 5-én volt Sopronban a valétálás,

-a Szász piknik szeptember 16-án lesz, és október 2-án jön össze majd a soproni társaság Nanaimoban az évenkénti csúcstalálkozóra.

-Rétfalvi megy Európába a Pünkösdi Talákozóra Regensburgban, onnan megy tovább Magyarorszára és átadja az Erdészeti Múzeumnak gyüjtött adományunkat. Ifjú Géza írt egy életút beszámolót, és üdvözöl mindenkit.

-Hajdú Csaba figyelmeztette a társaságot, hogy az új bank kártyákon lévő 'chip' személyes adatait el lehet lopni, még ha a tulajdonos zsebében is van a kártya. Legjobb, ha aluminium papirba csomagoljuk.

-Baraksó közölte, hogy az ösztöndij már úton van Sopronba.

-Józsa és még hat soproni diák vett részt a Loon Lake-nél tartott UBC erdészeti kiránduláson.

Június 12, 2012: Szép számmal jöttek a szigetről, Csányi Júlia, volt tanárunk özvegye is eljött. Korán elhúnyt társunk Tőgel Gyuszi leánya, Barbara és a Vancouveri Magyar Ház elnöke, Ábrahám Tibor voltak vendégeink.

-Megemlékeztünk Szanyi Laciról. Egyre kevesebben leszünk, de akikről megemlékezünk, azok közöttünk maradnak. Fölállt a társaság és 'silencium'-mal búcsúztunk.

-Az ottawai Magyar Nagykövet Vancouverben volt a magyar és kanadai csapatok közötti vizilabda meccs alkalmából. Kérésére Kulacs a soproniak nevében vele vacsorázott. A Nagykövet javasolta, hogy minnél többen vegyük fel újra a magyar állampolgárságot.

-Barbara angolul szólt, hogy nemrég látott egy 56-osokról szóló filmet s kérte, hogy jöhessen és megismerhesse a 'rokonokat'.

-Ábrahám közölte, hogy a Magyar Házban lehet jelentkezni az állampolgársági kérvényekért. Csak azt kell bizonyitani, hogy legalább egy szülő Magyarországon született. Igy a másodgenerációsok is megkaphatják.

-Rétfalvi beszámolt az europai útjáról. A Regensburg-i találkozó jól sikerült. Sopronban átadta ajándékunkat Varga Tamásnak, az Erdészeti Múzeum részére. Egy Magyarországon élő angol ujságiró vette fel vele a kapcsolatot, szeretne irni a Sopron Divisióról.

Július 12, 2012:

-2012 egy történelmi év, 200 éve volt háború Kanada és az USA között. Ki nyert? Az USA nem, ezért nem említik az eseményt történelem könyveik.

-A '80 évesek klub'-ja egyre gyarapszik és a kilencven évesekében Szy Furi lesz a következő tag.

-Sopronban átadták az ösztöndijak , minden rendben megy,

köszönet Baraksónak a szervezés sikeréért.
- Kocsis T bemutatta vendégeit: Török Juditot és Szakály Sándort Pestről, Draskóy Gy bemutatta unoka-unokahugát, Szirányi Ágit, Kecskemétről és a Pintérék bemutatták egyik unokájukat.
-Török Judit szólt: büszke a magyarságára, örömmel látja, hogy itt a magyarok összetartanak. Csoportunkról már otthon is hallott. Folytatja kutatásait és szándékszik irni rólunk egy cikket, M.o.-i megjelenésre.
-Szirányi Ági is szólt: már Sopronban találkozott többünkkel a tavaly őszi arany diploma átadásánál. Örül, hogy újra láthat mindenkit.
-Draskóy megjegyezte, hogy július 1-én Kanada állami ünnnepnapján a Granville szigeten járt és ott látott egy orosz cigányt magyar nótákat hegedülni, amire kinai gyerekek táncoltak.
Augusztus 14, 2012: A nagy meleg ellenére is összejött a társaság.
-K. bemutatta Kocsis Tamást, 1979-ben végzett magyar erdőmérnököt, Tibor unokaöccsét. Édeasapja szintén erdőmérnök volt. Somogyban erdészkedett, most pedig Pécsett egy kutatóintézet főnöke. Hozott ajándekot Szász Julikának, de ő nem lesz már itt a pikniken, így Kulacs fogja átadni a szépen himzett magyar mintás kötényt.
-K. kapott egy kedves levelet a magyar nagykövettől. Meg van lepodve, hogy amerre jár Kanadaban, mindenütt találkozik soproni erdészekkel.
-Koltai János, filmrendező Magyarorszagról filmet készit a kanadai magyar bevándorlókról. Victoriából indul majd keletre. A soproniakkal (Grátzer, Kozák, Józsa) aug. 21-én fog találkozni a UBC-n.
-Mi voltunk az egyedüli magyar csoport, akiket a kanadai kormány meghivott a bevándorlásra. Másoknak kérvényeznie kellett a bejövetelt.
-A Szanyi család nem tudott megemlékezésünkről. Jákóy Bandi fog irni róla a Kapocsba. Mindannyian aláirtunk egy emléklapot a család számára.
-Görgényi emlitette, hogy kutatásai során talált egy érdekes adatot: 1881-ben volt az első népszámlálás BC-ben és a listán csupán egy család van 'magyar' származásúnak jelezve. Herrling Károlynak (nem Charlie) két fia volt, János és Károly, akik már itt születtek Yale-en. Az idősebbik, akkor tiz éves volt, tehát valószinűleg 1870 körül jöhetett a család Kanadába. Herrling Island a Fraser folyó medrében viseli a nevüket. Talán érdekelheti ez is a filmezőket.
-Szalkai Bandi beszámolt a soproni ösztöndijakról a UBC-n: minden rendben van. Ugyancsak emlitette, hogy a BC Forest Service megalakulásának a századik évfordulóját ünneplik most és a kiadványukban megemlékeztek a soproniakról és szerepükről az erdészetben.
-Rétfalvi megint kért életút beszámolókat és más irásokat a Kapocs számára. Fenyegetett, ha nem kap eleg anyagot, akkor neki kell majd kitölteni az üres lapokat saját irásaival.
-Takács Jóska Kondor Gyurka egészségéről: nagyon legyöngült, egy elfekvő othonban tartózkodik.
-A többi időt viccek és más humoros események elmondásával töltöttük el.
Szeptember 11 Szép számmal (38) jöttünk össze erre az ebédre, sokan jöttek at a Szigetről is.
-Ebéd után Kulacs kérte azokat, akik Koltaiék filmeseivel találkoztak, hogy röviden számoljanak be. Victoriában Apt Kamil és Szy Furi találkoztak velük az ottani Magyar Házban. Nanaimoban is sok időt töltöttek a Magyar Házban, beszéltek idősebb magyarokkal, akik 56 előtt jöttek Kanadába. Vancouverben a magyar református templom volt a vendéglátójuk, jártak a Magyar Házban és a UBC-n is sokat filmeztek a székelykapu környékén. Kulacs majd ir egy összefoglalót az eseményekről a Kapocs számára. A gyüjtött adatok egy otthoni levéltárban lesznek letéve. A filmekből is lehet, hogy 4-6 órás sorozat lesz mire keresztül utaznak Kanadán. Egy könyv kiadásán is gondolkoznak már. Továbbá javasolta, hogy készítsünka egy jó csoportképet Szász tanyán tartott 28. piknikünk résztvevőiről.
-Oktober 2-án a Vancouveriek a 10:40-es komppal fognak átutazni a Nanaimoban tartott Diszebéd re és a hazajövetelről majd ott döntjük el az időpontot.
-Sopronból jön egy adjunktus látogató Vancouverbe, Király Géza, Tuki unokaöccse. Jákóy jelentkezett találkozni vele a repülőtéren de Kozák Tóni hozza el a piknikre.
-Takács Jóska hallotta, hogy Horváth Ottó fia most járt Sopronban az édesapja emlékeit és életútját keresni. Már több leszármazott járt ott hasonló ügyekben.
- Nagyon kevés anyag jött össze a Kapocs őszi kiadásához. sokan nem tartják be igéreteiket, lehet, hogy el kell halasztania egy hónappal a kiadást. Rétfalvi figyelmeztetett, hogy a lap léte forog kockán ha a társaság nem tud már magáról használható irásokat produkálni. Sajnálatos lenne a Kapocs mostani nivójának elvesztése.
-Görgényi Béla megköszönte a nanaimoi balekoknak a Balek-találkozó sok munkával járó megrendezését és megemlitette, hogy a magyar hirekben hallott a soproni épitkezésekről az egyetemen, EU pénzből. Egy új laboratoriumi épület készült és felújitották a botanikus kertet is. Kulacs tudott róla és bővebben megmagyarázta, hogy mi is történik ott. Sajnos, a sok változás közben az erdészeket gyakran lebecsülik. Már a Soproni egyetemnek is van egy ménese Eszterházán. Otthon egyes természetvédők követelik a 'nem oshonos' növenyzetek kiirtását, mint például az akác fákat. Meglepően változnak a 'hagyományok'.
Október 9, 2012. Csak harmincan jöttünk össze, a jelentkező 34 helyett. Ez volt a negyedik összejövetel az utolsó hónapban, így nem csoda ha valaki elfelejtette az időpontot. Jövőre talán az évi 'csúcstalálkozót' korábban, még a nyár folyamán kellene megrendezni.
-A múlt évi 'csúcstalálkozó'-összejövetel jövedelmét elküldtük a vörös iszap károsultak segitésére. Idén is maradt egy kis összeg, amit elküldünk a soproni erdészeti múzeumnak.
-Dobozi Tamás fia, ugyancsak Tamás, irodalmi dijat nyert itt Kanadában a 'Siege 13' cimű könyvéért, ami a második világháború Budapest környéki eseményeiről szól. A helyi könyvesboltokban már kapható.
-A novemberi ebédre kész lessz a Kapocs új kiadása. Rétfalvi nagyon kéri, hogy akik igértek irásokat, küldjék is el időben, nehogy a mostani legyen az utolsú kiadás. Kár lenne, mert amit leirunk, az megmarad a következő generációk tanulságára.
-Jákóy és Timár Kittenberg világjáró vadászról beszélt röviden, egy új életrajz jelent meg otthon róla.
-Draskóy felujitotta a Szász piknikrol szóló videoját és hamarosan megint láthato lesz a YouTube-on.
(Görgényi Béla és a Szerk.)

Soproni Erdészeti Múzeum

A Soproni Erdészeti Múzeum igazgatója, Varga Tamás és kollegája, Kulbert Zsófia vezetésével tett selmeci kirándulásunk 2O11 szeptemberében kellemes benyomást hagyott minden résztvevőben és tovább erősítette mindannyiunkban a 'selmeci szellemiséget'. Tudjuk, hogy hasonló kirándulásokat Tamás és kollegái rendszeresen vezetnek, evenként többször is, a Nyugat-Magyarországi Egyetem főleg erdész, de más fakultás diákjainak és hogy kiépítettek és fenntartanak kapcsolatokat úgy a szlovák rokon iskolákkal mint a 'volt Akadémia' Sopronból Magyarország más városaiba elkerült bányász, kohó és földnérő fakultásokkal. Mindezeket teszik hivatalból is, de főleg egyéni elkötelezettségből és lelkesedésből, nagyon kevés anyagi támogatottsággal.

Munkájuk értékeléseként és annak megsegítésére gyűjtöttünk számukra Sopron Alumni ebédeinken egy csekély összeget, amit tavaszi európai utamon személyesen tudtam átadni Varga Tamásnak soproni találkozásunkkor. A gondolat és a támogatási szándék tovább él köreinkben és októberi ebéd-összejövetelünkkor a megjelentek úgy döntöttek, hogy a 'Nanamói Csúcstalálkozó' alkalmából fennmaradt kisebb összeget szintén a Soproni Erdészeti Múzeumnak adományozzuk. *(A Szerk.)*

Megkeresések

Koltay Gábor neves magyar filmrendező hatalmas munkába vágott: megörökíteni Kanada magyar emigrációjának 150 évét egy dokumentum filmben. Ennek a nagy történetnek mi is egy kicsi, de érdekes fejezete vagyunk és így kollektíven támogattuk a felvételeket. Köszönet minden soproni barátunknak Victoriában, Nanaimóban és Vancouverben segítségükért. Tudjuk, hogy a film nagy koncepcióját tekintve, mi csak egy kis epizód leszünk, de fontosnak tartottuk, hogy az adathű legyen. A sok beszélgetés és fénykép ami nem fér bele a filmbe könyv formájában és hasonló formában lesz megörökítve az utókornak a rendező tervei szerint. A múltban voltak sikerek és csalódások is, de ez esetben meggyőződésem, hogy Koltay őszinte magyarsága, szaktudása és erkölcsi elkötelezettsége minden támogatást megérdemel. Reméljük a sikeres befejezést és komoly érdeklődéssel várjuk a végeredményt. Nekünk ez a téma életélmény, az otthoniaknak meg egy betekintés lesz ennek a hatalmas országnak magyar származású lakóiról.
(Grátzer Miklós, augusztus 2012)

□

Egy Budapesten lakó, John Nadler nevű angol ujságíró hívott fel a Sopron Alumni csoportunk története felől érdeklődni június elején. Nevemet és telefonomat Kozák Tóni adta meg neki, mint aki 'resource person' lehet a témában. Hosszan elbeszélgettünk, mutatott érdeklődést is dolgaink iránt, de nekem olyan érzésem maradt a hívás után, hogy az illetőnek voltak előre kigondolt tervei és tőlem nem azt hallotta, amik abba beleillettek. *(Rétfalvi László)*

Books by **László Orlóci** are offered for class use and research in ecology and related fields. The contents assume training in community and population ecology, and some familiarity with numerical taxonomy and first year college algebra. Please direct all requests for information to lorloci@uwo.ca

2010. Statistical Ecology. The quantitative exploration of nature to reveal the unexpected. Scada Publishing, London. 398 p.

The book's traverse many problem areas in univariate and multivariate data analysis, focused on current ecological practice. It assumes advanced training in community and population ecology, and familiarity with first year college algebra as prerequisite. No preliminary knowledge of statistics is necessary. The manner of presentation emphasizes reasoned methodological choices and encourages innovations consistent with the objectives. But mindful of the need to see clearly the regularity conditions which set limits for valid application of statistics in Ecology. The main text is accompanied by external appendices including a technical manual, 47 specialized application programs, and many data files taken from the exercises in the main text. The programs are conversational, designed to challenge the user by requiring reasoned choices at different stages as the analysis progresses.

2011. Flexible Computing in Statistical Ecology. Scada Publishing, London. 138 p.

The Book describes more than 40 executable (.exe) computer programs and presents examples of application which correspond to the same presented in Statistical Ecology*. The programs are flexibly problem specific and conversational. They allow option-driven selective access to specific statistical tasks. Linkages are possible through standard output and input. The description includes, in each case a brief introduction, a record of the start up dialogue, and detailed input and output record sets.

2011. Self-organization and mediated transience in plant communities. Scada Publishing, London. 83 p.

Community Ecology has a heavy core of assumptions which have yet to be interconnected on a common base to become parts of a general scientific theory. One of the assumptions is telling us that the assembly of a plant community is governed by rules other than a total reign of chance. The present book argues that the common base is community diversity and that on that basis assembly rules can be identified and expressed in quantitative terms. The proposed solution for quantification is signal theoretical, based on a stochastic model. The model incorporates independent channels for the historic phylogenetic signal, the current environmental signal, and the ubiquitous random effects. The first of the signal triplet modulates self-organization and promotes community stability. The second mediates transience and fosters instability. And the third captures the level of aimlessness which is the level of signal garbling in the assembly process. What makes the solution optimal and why is solving the problem the way as it is proposed is important? Optimality comes with the triplet's encapsulation of the assembly rules. This is an asset, because it provides a basis for analytical isolation of the signals in quantitative terms, and through this, for establishing ecological operationality. The book explains the theoretical implications of the solution and illustrates by data-based example the implementation's *modus operandi* in practice.

2012. Statistical multiscaling in dynamic ecology: probing the long-term vegetation process for patterns of parameter oscillation. Scada Publishing, London. 202 p.

The book's conceptualization of multiscaling theory presents the next step in the study of the long-term vegetation process. The context is statistical and the process generating events have proxy in the compositional transitions of the palynological spectra. Familiarity with multiscaling is not a pre-requisite. The reader shall learn from the examples how multiscaling techniques helped to identify the self-similar (fractal) nature of the process, isolate low and high instability phases, locate hotspots of compositional transitions, and link these to delayed climatic effects. He or she shall also learn how to gauge process homeomorphy among sites, isolate the random and directed effects found braided into the process, and do much more within a broad yet formal probabilistic framework. The book's contents are taken in part from a graduate course offered in the Ecology program at UFRGS in Porto Alegre, Brazil. The examples use palynological spectra from sites on the Hungarian Great Plain and in the adjacent Carpathian Mountains.

Mihály Márta könyvei: 'Vándorlások', 'Csíksomlyói zarándoklat' és 'Papago indiánok az oriás kaktusz országában' megrendelhetők a 'createaspace.com/3691045, /3686469, /3680817. Információ az 'orloci@uwo.ca' címen. *(Mihály Márta)*

Apt Kamill összeállított egy magyar népdal gyűjteményt, szöveggel és dallammal magyarul tanulni akaróknak, amit egy kis könyvben és CD lemezen rögzített, 'Sing your way to survival-level Hungarian with folk songs' címen, 'Learn a Language the Apt Way' alcímmel. Példányokért keresd Kamillt a 250-477-9819 telefonszámon *(A Szerk)*

Lászlóné Géczi Ilona (1935- 2012)

Abban a szerencsében volt részem, hogy amikor Szegedre kerültem a Kiss Ferenc Erdészeti Technikumba, ő lett az osztályfőnököm. Akkor még nem tudtam, hogy a nemrég Debrecenből Szegedre költözött intéztnény egyik igen csinos oktatója nem 'profi' tanár.
A Baranya megyei Gilvánfán született ifjú hölgy Sopronban végzett 1958-ban a Főiskolán. Azok közé tartozott, akik a forradalom után Ausztriába menekültek, de hazahúzta őket a szülőföld, a család.
Ifjú mérnökként a Csongrád Megyei Erdőgazdaságnál dolgozott, majd innen váltott a katedrára, ahonnan növénytant, erdőművelést, földméréstant és műszaki rajzot oktatott. Természetesen a kapcsolódó gyakorlatokat is vezette. A növények, gombák világában igencsak otthon érezte magát.
Tanári diplomát 1971-ben szerzett. Ám 1970-ben megvált az iskolától és a MÉM Szegedi Áll. Erdőrendezőséghez került üzemvezetőnek, majd laborvezető, végül kirendeltségvezető-helyettes lett. Innen 1979-ben Kecskemétre vezetett az útja, és itt folytatta hatósági tényked ését.
Sokoldalúan érdeklődött a kultúra iránt. Férjével nagy komolyzene-rajongó volt. Nyugdíjas éveit szeretett városában, Szegeden töltötte. Tanítványai - különösen akiknek osztályfőnöke volt - rajongásig szerették. Az osztálytalálkozókon változatlan érdeklődéssel hallgatta növendékei sorsát, és szomorúan fogadta az egyre gyarapodó névsort az elmentekről
Tisztelt Tanárnő, drága I1a. Lám már csak odaát találkozharunk. A helyzet az, hogy már mi, a tanítványok is az 'első vonalban' küzdünk nyavalyáinkkal. Tudjuk, hogy előbb-utóbb megtartod ismét a névsorolvasást, amikor már "... nem hiányzik senki".
(Pápai Gábor az Erdészeti Lapokban - Dobozy Tamás kérésére újraközölve)

The most recent information on:

	Sopron Alumni Scholarship	Sopron Alumni Fellowship:
Market value on March 31, 2012:	$62,007	$49,998
Spending allocation:	$2,021	$1,612
Restoration of Endowment Value:	$(1,337)	$(1,611)
Allocated for spending:	$684	$1
Projected award value:	$675	0

(A. Szalkai)

Utódok
Bakonyi Nándor első unokája,
Leila Bakonyi, Jasper, AT-ban,
2009 július 14.-én
□
Grátzer Anni 2. unokája,
Catherine Moore, Houston, TX-ban,
2012 július 12.-én

A **Sopron Alumni** azon egyének közössége, akik diákjai vagy oktatói voltak a Soproni Erdőmérnöki Főiskola 1956-ban Kanadába vándorolt részének, ami mint a University of British Columbia, Faculty of Forestry-Sopron Division működött 1957 és 1961 között. Szintén a közösséghez tartoznak azon Sopronban korábban végzett erdőmérnökök, akik szoros kapcsolatot tartanak fenn a csoporttal.

Kapocs - A Sopron Alumni időszakos közleménye.
Szerkesztő: Rétfalvi László, [4646-West 5th Ave, Vancouver, BC, V6R 1S8; Tel/Fax: 604-224-3655; (e-mail: llretfalvi@shaw.ca)],
Képszerkesztő: **v.Draskóy György** (gdraskoy@telus.net)

SOPRON ALUMNI

Adamovich László
Ambach Mihály
Andódy Edit 1932-1993
André Béla
Apt Kamill
Apt Ödön 1901-1990
Apt Ödön
Bajzák Dénes
Bakó József
Bakonyi Nándor
Bakos Tibor 1935-2010
Balatinecz János
Balpataki György
Bándi Péter
Barabás József
Baraksó János
Baranyay József 1922-1974
Bátay János
Báthy István
Bella Imre
Benkő Géza
Benyovits Gyula
Bezerédi Gyula 1926-2005
Bige Zsolt 1924-2005
Boa Sándor
Boda Zoltán
Bódig József 1934-2007
Bogyai Elemér
Bölecz Béla
Boncz Ernő
Bordulák Zoltán 1936-2010
Borovits Ferenc
Borsos Zoltán 1935-1979
Budai Géza 1930-2003
Csányi Elek 1920-2009
Csapó Imre
Császár Rudolf 1936-198?
Cserjesi Antal 1925-2006
Csima István
Csizmadia Ferenc
Csizmazia József
Csizmazia Tibor 1932-1979
Deminger Károly
Dibúz Jenő 1933-2011
Dibúz (Bruckner) Judit
Dobozy Tamás
Domsa Zoltán
Draskóy György
Farkas István 1937-2000
Farkas Mihály
Fazokas Ferenc
Fekete Róbert
Ferdinánd István
Fodor Gyula 1890-1982
Fodor Gyula
Fodor (Tormássy) Erzsébet
Fónagy Sándor
Frey Otto
Fülöpp Zoltán
Für Károly
Füstös Árpád 1926-2004
Gáspár József.
Gerencsér László 1914-1976
Gőgös Ferenc 1938-1972
Görgényi Béla
Grátzer Miklós
Grozdits György
Gyöngyösi Sándor
Gyöngyösi (Danczinger) Edit 1936-1989
Háhn Fülöp
Hajdu Csaba
Héder István
Héjja Anna
Héjjas József
Héjjas (Bernsdorfer)Katalin
Herczeg Endre
Hidasi István
Hirczy Béla
Hokhold Ferenc
Homoky István
Horváth Cz.Emil
Horváth István 1934-2010
Horváth Otto 1926-1984
Horváth Sándor
Horváth (Balogh) Izabella
Hudák János 1935-1997
Huszár Károly
Ifjú Géza
Illés István
Jablánczy Sándor 1908-1999
Jagodits (Kundráth) Júlia 1937-1989
Jákóy Endre
Jancsik Károly
Jandó Tibor
Józsa József
Józsa László
Juhász (Gyöngy) Erzsébet
Juhász Gyula 1934-2002
Jutasi Béla 1933-2007
Kafka Péter 1899-†?
Kalmár Lajos
Kercsó (Jagodits) Edit
Kapitány Gyula 1937-2008
Kapuszta József
Kassay Viktor 1933-2005
Kémes József
Kenedi (Király) Ilona
Kerekes József
Kiss-Tóth János 1934-1977
Kiss Gyula
Kiss János
Kiss János
Klíma Imre 1924-2000
Kocsis Tibor
Koczó Mihály
Koller Pál 1894-1972
Koltai István
Komlóssy József
Komondy Gyula
Kondor György
Koós Béla
Korán Zoltán
Kornya Lajos 1917-1979
Kósa Zoltán
Kováts István 192?-2010
Kováts (Erdős) Márta 1934-1967
Kováts Miklós
Kozák Antal
Krajczár Ernő
Krétai Ernő 1933-1995
Kurucz Ferenc
Kurucz János
Leskó György
Leskó (Rácz) Anna
Lovrits (Somogyi-Tóth) Eszter
Magasi László
Major Richárd
Markó Imre
Márkus Gábor 1937-199?
Matolcsi Géza.
Medveczky Lajos 1910-1989
Molnár József
Must (Hankovsky) Éva
Nagy Géza 1933-1991
Nagy (Link) Magda 1930-2006
Nagy Mihály
Nagygyőr Sándor
Németh József
Németh Lajos 1931-2011
Németh László
Németh Zoltán
Noviczky Zoltán 1936-1992
Nyers Ferenc
Ocskó István 1933-2010
Orlóci László
Orlóci (Mihály) Márta
Orosz Iván 1937– 2009
Oroszlán József †?
Ötvös Imre
Pál László
Pálffy Csaba 1927-1999
Pálka László 1937-1995
Palkovics János
Pandák László
Papp Ferenc 1901-1967
Pászner László
Pataki István 1937-2009
Péch Gyula
Pendl Ferenc 1933-1998
Pénzes László 1927-2010
Ping Ferenc
Pintér László
Poprádi László
Porpáczy Lehel
Prém Béla
Puskás László
Rab Rudolf 1935-2005
Rabóczi László
Ravai János
Rédey József
Rétfalvi László
Réthy Sándor
Rikli Olga
Roller Kálmán 1913-2004
Rónay Sándor
Ronyecz József 1935-1998
Rupf László
Safranyik László
Salamon Marion 1911-1990
Sebestyén László 1923-1995
Selmeczi György
Simon József
Sinka Gyula
Sivák Béla 1935-2005
Skorka Mihály 1935-1992
Soós József
Spándli Imre
Spuriga István 1934-1977
Szablya János 1924-2005
Szabó György
Szabó Tivadar
Szalamin Gábor
Szalkai András
Szalkai (Somogyi) Eszter
Szamosi Gábor
Szántai Ferenc
Szanyi László 1933-2012
Származes Kornél
Szász István
Szász (Kubinyi) Júlia
Szauer János
Szauer (Szikszai) Klára 1935-1999
Székessy László
Sziklai Oszkár 1924-1998
Szy Ferenc
Takács József
Takaró László
Tamási Miklós 1936-1994
Tarnócai Károly
Tögel Gyula 1938-2001
Tolnai István
Tóth Endre
Tóth (Molnár) Erzsébet
Tóth Géza
Tóth János
Tóth József
Tóth Tibor
Tresó Bertalan 1930-2008
Tresó Ferenc 1932-2012
Túrmezei Zoltán
Tuskó Ferenc 1913-1965
Tutunovszky Koszta
Vadai János 1928-2006
Vajas Jenő 1936-2000
Váradi Béla 1932-2003
Váradi (Fejes) Mária
Varga Pál
Vári Miklós
Veres Gábor
Veres Sándor 1927-1998
Vető László
Viszlai (Delkin)Éva
Viszlai János
Vlaszaty Ödön
Weidinger Imre
Witt Lajos 1898-1994
Zoltay Endre 1935-2006

Akik elmentek, de el nem szakadtak,
Kanadában is magyarok maradtak,
Akik meggyőztek egy messzi világot,
De ma sem mások: soproni diákok,
Az ősi otthont, az Akademiát,
Szívből köszöntik: Vivát! Vivát! Vivát!

Vargha Domokos